

Stenografični zapisnik
dvanajste seje
deželnega zbora kranjskega
v Ljubljani,
dne 24. novembra 1905.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela. Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik Teodor Schwarz in c. kr. okrajni glavar Viljem Haas. — Vsi člani razun: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, dr. Danilo Majaron in Njega ekselenca baron Jožef Schwegel. — Zapisnikar: Deželni tajnik Fran Uršič.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XI. deželnozborske seje dne 23. novembra 1905.
2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
3. Priloga 70. Poročilo šolskega odseka o uredbi učiteljskih plač (k prilogi 37 in 45).
4. Priloga 87. Poročilo upravnega odseka gledé zavarovanja starostnih rent (k prilogi 5 l. 1901).
5. Priloga 88. Poročilo upravnega odseka o prošnji društva „Jednakopravnost“ v Idriji gledé olajšav pri zgradbi delavskih hiš.
6. Priloga 90. Poročilo upravnega odseka o preložitvi okrajne ceste Čatež-Lipa (k prilogi 52).
7. Priloga 91. Poročilo upravnega odseka o vodovodni nakladi za Novomesto (k prilogi 61).
8. Priloga 99. Poročilo finančnega odseka gledé podpore 7000 K kmetijski družbi.
9. Priloga 115. Poročilo finančnega odseka o potrebnosti za uravnavo Mirne
10. Priloga 117. Poročilo finančnega odseka gledé preložitve ceste na Štiklu (k prilogi 28).
11. Finančnega odseka poročila o prošnjah:
 - a) vodstva Lichtenturnične sirotišnice za podporo k stavbnim stroškom šolskega poslopja, za prispevek za vzdržavanje dekliške osemrazrednice in za zvišanje deželnih ustanov od 180 K na 200 K (k prilogi 148);
 - b) mestnega magistrata v Ljubljani za zvišanje prispevka cesarja Jožefa I. mestnej višje dekliške šoli v Ljubljani (k prilogi 118);

Stenographischer Bericht
der zwölften Sitzung
des krainischen Landtages
in Laibach
am 24. November 1905.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Eder von Detela. Regierungsvertreter: k. k. Landespräsident Theodor Schwarz und k. k. Bezirkshauptmann Wilhelm Haas. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Dr. Danilo Majaron und Seine Exzellenz Freiherr Josef Schwegel. — Schriftführer: Landschafts-Sekretär Franz Uršič.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokollens der XI. Landtags-Sitzung vom 23. November 1905.
2. Mitteilungen des Landtags-Präsidiums.
3. Beilage 70. Bericht des Schulausschusses betreffend die Regelung der Schullehrergehalte (zur Beilage 37 und 45).
4. Beilage 87. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Altersrentenversicherung (zur Beilage 5 de 1901).
5. Beilage 88. Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Vereines „Jednakopravnost“ in Idria um Begünstigung beim Baue von Arbeiterhäusern.
6. Beilage 90. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Umlegung der Bezirksstraße Čatež-Lipa (zur Beilage 52).
7. Beilage 91. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Wasserleitungsaufgabe für Rudolfswert (zur Beilage 61).
8. Beilage 99. Bericht des Finanzausschusses inbetreff der Subvention per 7000 K an die Landwirtschaftsgesellschaft.
9. Beilage 115. Bericht des Finanzausschusses über das Erfordernis für die Neuring-Regulierung.
10. Beilage 117. Bericht des Finanzausschusses betreffend die Umlegung der Straße am Stüdelberge (zur Beilage 28).
11. Bericht des Finanzausschusses über Petitionen:
 - a) der Leitung der Lichtenturnischen Waisenanstalt um Subvention zu den Schulhausbaukosten, für die Erhaltung der achtklassigen Volksschule und um Erhöhung der Landesstiftplätze von 180 auf 200 K (zur Beilage 148);
 - b) des Stadtmagistrates in Laibach um Erhöhung des Beitrages für die höhere Töchterschule (zur Beilage 118);

- c) o prošnjah učiteljskih vdovin sirot za podaljšanje dosedanjih miloščin (k prilogi 163);
- d) podpornega društva kočevske gimnazije za podporo;
- e) dramatičnega društva v Ljubljani za podporo (k prilogi 100);
- f) kranjske podružnice pomožnega društva za bolne na pljučih za podporo (k prilogi 131);
- g) tehnika Josipa Pavlina za podporo v svrhu nadaljevanja študij (k prilogi 134);
- h) županstva v Ratečah na Gorenjskem za podporo ondotnim pogorelcem (k prilogi 122);
- i) županstva v Št. Petru na Krasu za prispevek k gradbenim stroškom občinske poti iz Trnja na Javornik (k prilogi 116);
- j) ljubljanske dijaške in ljudske kuhinje za prispevek (k prilogi 137);
- k) Salezijancev na Rakovniku za raznotere podpore;
- l) muzejskega kustosa dr. Valterja Šmida za stalno nameščenje (k prilogi 112);
- m) gospodarskega odbora v Št. Petru na Krasu za znižanje zemljemerskih stroškov v znesku 1353 K 63 h (k prilogi 139);
- n) o nujnem predlogu poslanca Ivana Božiča glede posojila občini Vrhpolje pri Vipavi za šolsko zgradbo (k prilogi 125);
- o) o prošnji županstva v Dolenjej vasi pri Senožecah za prispevek k stroškom za šolsko zgradbo;
- p) o podobnej prošnji krajnega šolskega sveta v Trnji na Pivki;
- r) o nujnem predlogu poslanca Ivana Hribarja in tovarišev v zadevi oprostive deželnih priklad onih po potresu leta 1895. poškodovanih poslopij in novih stavb, ki in dokler so oproščene od državnega hišnonajemnskega in hišnorazrednega davka (k prilogi 149);
- s) o poslanca Ivana Hribarja in tovarišev nujnem predlogu glede podpor konsorcijem za napravo važnih železničnih generalnih projektov in o prošnji konsorcija za belokranjsko železnico za prispevek.
- c) der Lehrerswitwen und Waisen um Belassung der Gnadengaben (zur Beilage 163);
- d) des Unterstützungsvereines am Gottscheer Gymnasium um Subvention;
- e) des dramatischen Vereines in Laibach um Subvention (zur Beilage 100);
- f) der kranjischen Filiale des Hilfsvereines für Lungenkranke um Subvention (zur Beilage 131);
- g) des Technikers Josef Paulin um Unterstützung (zur Beilage 134);
- h) des Gemeindeamtes Ratjschach in Obertraun um Subvention für die Abbrändler (zur Beilage 122);
- i) des Gemeindeamtes St. Peter am Karste um Subvention für die Herstellung des Gemeindegeweges Dornegg-Javornik (zur Beilage 116);
- j) der Laibacher Studenten- und Volkstüche um Subvention (zur Beilage 137);
- k) der Salesianer in Kroisnegg um verschiedene Subventionen (zur Beilage 140);
- l) des Musealkustos Dr. Walter Šmid um definitive Anstellung (zur Beilage 112);
- m) des Vermögensverwaltungsausschusses in St. Peter am Karste um Ermäßigung der Vermessungskosten per 1353 K 63 h (zur Beilage 139);
- n) über den Dringlichkeitsantrag des Abgeordneten J. Božič, betreffend das Darlehen der Gemeinde Oberfeld bei Wippach für den Schulhausbau (zur Beilage 125);
- o) des Gemeindeamtes Senozeč um Subvention für den Schulhausbau;
- p) über das gleiche Gesuch des Ortschulrates in Dornegg an der Poit;
- r) über den Dringlichkeitsantrag des Abgeordneten Iv. Hribar und Genossen um Befreiung der durch das Erdbeben 1895 zerstörten Gebäude von den Landesumlagen (zur Beilage 149);
- s) über den Dringlichkeitsantrag des Abgeordneten Iv. Hribar und Genossen inbetreff Subventionierung von wichtigen Eisenbahnprojekten und über das Gesuch des Konsortiums für die Weißkrainerbahn um Subvention.
12. Priloga 150. Poročilo upravnega odseka glede zgradbe ceste skozi Črno.
13. Priloga 151. Poročilo upravnega odseka glede prevzvetja ceste Podrošt-Petrovobrd.
14. Priloga 152. Poročilo upravnega odseka glede zgradbe belokranjske železnice.
15. Priloga 153. Poročilo upravnega odseka glede uvrstitve ceste Črnomelj-Metlika med deželne ceste k prilogi 58);
16. Priloga 154. Poročilo upravnega odseka o nujnem predlogu glede davčnih ugodnosti za industrijska podjetja.
17. Priloga 155. Poročilo upravnega odseka glede vseučilišča v Ljubljani.
18. Priloga 156. Poročilo upravnega odseka glede uvoza živine iz tujih dežel.
19. Priloga 157. Poročilo upravnega odseka glede uravnave vipavskih voda.
20. Priloga 158. Poročilo upravnega odseka glede javnosti bolnišnice v Postojni.
21. Priloga 159. Poročilo upravnega odseka o uvrstitvi občinske ceste „Cegenca“ med krajne ceste.
22. Priloga 160. Poročilo upravnega odseka o prošnji posestnikov iz Mavrnika in drugih v občini Žiri glede neke ceste.
23. Priloga 161. Poročilo upravnega odseka glede vodovoda v Rakitniku.
24. Priloga 162. Poročilo upravnega odseka glede kuhanja žganja iz figove drozge.
12. Beilage 150. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend den Straßenbau in der Črno.
13. Beilage 151. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Uebernahme der Straße Podrošt-Petrovobrd.
14. Beilage 152. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend den Bau der Weißkrainerbahn.
15. Beilage 153. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Einreihung der Straße Črnomelj-Metling unter die Landesstraßen (zur Beilage 58).
16. Beilage 154. Bericht des Verwaltungsausschusses über den Dringlichkeitsantrag betreffend Steuerbegünstigungen für Industrie-Unternehmungen.
17. Beilage 155. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Universität in Laibach.
18. Beilage 156. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Einfuhr von Vieh aus fremden Ländern.
19. Beilage 157. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Regulierung der Wippacher-Flüsse.
20. Beilage 158. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend den Oeffentlichkeitskarakter des Spitals in Adelsberg.
21. Beilage 159. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Einreihung der Gemeindefraße „Cegenca“ unter die Bezirksstraßen.
22. Beilage 160. Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Insassen von Mavrnik und anderer aus der Gemeinde Sairach inbetreff einer Straße.
23. Beilage 161. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Wasserleitung in Rakitnik.
24. Beilage 162. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend das Branntweinbrennen aus Feigenmeische.

Začetek seje ob 9. uri 30 min. dopoldne.

Beginn der Sitzung um 9 Uhr 30 Min. Vormittag.

Deželni glavar:

Proglašam sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika 11. deželnozborske seje dné 23. novembra 1905.

1. Lesung des Protokoll'es der 11. Landtags'sitzung vom 23. November 1905.

Tajnik Uršič:

(Bere zapisnik XI. seje v slovenskem jeziku. — Liest das Protokoll der XI. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

Točka:

2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.

2. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.

Izroččen je bil meni sledeči nujni predlog.
Prosim gospoda zapisnikarja, da ga prečita.

Tajnik Uršič.

(bere — liest):

„Poslanca Ivana Hribarja in tovarišev

nujni predlog

v zadevi podpore onim barjanom, ki so trpeli vsled povodnji.

Visoki deželni zbor skleni:

1. Barjanom v mestnem ozemlju ter v sodnih okrajih ljubljanskem in vrhniškem, ki so trpeli vsled letošnje dolgotrajne povodnji, dovoli se iz deželnih sredstev podpora 3000 K.

2. C. kr. vlada se naprosi, da v ta namen dovoli podporo tudi iz fonda za lajšanje bede.

3. Deželna in državna podpora izročita naj se po dogovoru med deželnim odborom in deželnim predsedstvom mestnemu magistratu ljubljanskemu in c. kr. okrajnemu glavarstvu za ljubljansko okolico v ta namen, da ju porabita za nakup in razdelitev živil v zimskej dobi ter za razdelitev semen in — koder je voda odnesla ali izprala gnoj — tudi za razdelitev umetnih gnojil spomladi.

V Ljubljani dne 24. novembra 1905.

Iv. Hribar, dr. Ivan Tavčar, dr. Ferjančič,
Ciril Pirc, F. Arko.“

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo v utemeljevanje nujnosti stavljenega predloga.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Nujnosti tega predloga mi ne bode treba posebno obširno utemeljevati, ker je najboljše utemeljevanje nujnosti sedanje neugodno vreme. Barjani sedaj že skoro četrti teden ne pridejo iz vode.

Včeraj je bil pri meni predstojnik ljubljanskega barjanskega ozemlja in naprosil sem ga, da kar najhitreje mogoče sestavi izkaz, koliko škode je voda napravila v mestnem ozemlju barjanskem. Predstojnik mi je to obljubil, danes mi pa piše, da mu tega ni mogoče storiti tako kmalu, ker ne more od hiše do hiše, ker je vsa komunikacija pretrgana. Bržkone je pod vtisom včerajšnjega popoldanskega vremena dobil upanje, da voda ne bo več naraščala in da bo v prihodnjih dneh mogel od hiše do hiše. Danes pa vidimo, da je bilo to njegovo upanje preoptimistično in čisto gotovo je, da voda, ako ne bode naraščala, vsaj tudi upadala ne bode in tako se ne ve, kdaj bo konec bedi, v katero je sedanje deževje spravilo prebivalstvo v mestnem okraju ljubljanskem, kakor tudi v sodnem okraju ljubljanskem in vrhniškem. Kakor sem rekel, traja to že skoro štiri tedne in če se pogleda z ljubljanskega gradu na barje, se vidi kar celo jezero.

Ko se je govorilo o osuševanju ljubljanskega barja, opozoril sem kratko na to, kako škodo napravljajo povodnji. Ta škoda pa je od dne do dne večja. Ne le to, da uniči povodenj vse pridelke, da ni klaje; na mnogih krajih pokvari tudi gnoj, ki je pripravljen, da se z njim prihodnjo pomlad pognoji, ker ga voda izpere, kolikor ga ne odnese. Poleg tega, da so že danes barjani v tako prekarnem položaju, da nimajo nič jesti, da niti za sol nimajo, jim grozi tudi prihodnjo spomlad neprijetni položaj, da ne bodo imeli nikakršnih semen in nič gnoja. Vsled tega sem stavil s svojimi častitimi gospodi tovariši predlog, da naj se podpore, katere naj se dajo barjanom iz deželnih sredstev, — in ne zahtevamo bogve kako veliko — porabi v to, da se onim barjanom, ki so v stiski, pomaga sedaj po zimi z živili, spomladi pa s semeni in, — katerim je voda odnesla ali izprala gnoj — tudi z umetnimi gnojili.

Predlagali smo 3000 K iz deželne zaklada in sicer namenoma, ker dežela ni bog ve kako bogato oblagodarjena z denarjem in ker imamo občutek, da je tukaj pred vsem naloga države, da poseže barjanom pod roke. Jaz sem že v nekem poročilu na deželno vlado opozoril, da bo treba pomoči. Ko sem to poročilo pisal, se nisem mogel izraziti o znesku; mogel bom pa to storiti kasneje, ko dobim poročilo od barjanskega okrajnega predstojnika in upam, da bo tudi okrajno glavarstvo ljubljanske okolice iz svoje strani poročalo c. kr. deželni vladi. Vlada bo torej imela podatke, na

podlagi katerih bo mogla pri osrednji vladi zahtevati, da iz fonda za lajšanje bede podeli prebivalcem ljubljanskega in okoličanskega barja izdatno pomoč. Ta pa mora biti seveda veliko večja, kakor ona, katero jim nakloni dežela.

Jaz mislim, da sem v utemeljevanju nujnosti tudi meritorno utemeljevanje predloga že podal in mi ne bode treba še o tem govoriti. Prosim samo, da glasujete za nujnost; ob enem pa predlagam v formalnem oziru, da se ta predlog odkaže finančnemu odseku. Gospoda deželnega glavarja pa prosim, da pretrga pozneje enkrat sejo za toliko časa, da bode mogel finančni odsek takoj pošvetovati se in zbornici poročati, pri čemur takoj pristavljam, da bi se imelo opustiti tiskanje poročila, katero se ne da izvršiti. Prosim še enkrat, častiti gospodje, da glasujete za nujnost.

Deželni glavar:

Želi kdo besede glede nujnosti?
Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! V imenu katoliško-narodne stranke, osobito pa kot poslanec ljubljanske okolice, pozdravljam z veseljem predlog častitega gospoda predgovornika.

Nujnost je že on utemeljeval. Utemeljevati nujnosti pa sploh ni treba, ker je tako notorična.

Zdi se mi pa gospoda moja, da je znesek, katerega predlaga častiti gospod župan, 3000 K, premalenkosten za veliko bedo, katera vlada na našem barju in zaradi tega si pridržujem, da bodem glede meritornosti vsebine predloga predlagal v imenu naše stranke povišanje na 10.000 K. Gospoda moja, res je, da so finance dežele kranjske v nekakem bednem stanju, toda, ako v tem zasedanju dovolimo velike izdatke, neproduktivne izdatke, moramo biti potem vendar tudi nekoliko manj tesnosrčni, kadar se gre za podporo revnemu prebivalstvu, najrevnejšemu prebivalstvu, ubogim barjanom, ko se gre vendar za produktiven izdatek, ker je vse, kar mi damo kmetu v ta namen, da se vzdrži na svojem posestvu, da ne propade, ker je vse to vendar-le produktivno za deželo in za državo,

Kar se pa tiče formalnega postopanja, bi mislil, da, ako se strinjajo vse stranke visoke zbornice, bi niti seje finančnega odseka ne bilo treba in vsled tega tudi ne prekinjenja seje. Ako se strinjajo vse stranke v tem, za ta slučaj, stavljam nasvet, da se v tem izrednem slučaju, osobito glede na to, da je danes zadnja seja sedanjega zasednega oddelka, da se popolnoma izognemo odseku in preidemo takoj tukaj v zbornici tudi v meritorno razpravo. To je seveda mogoče le, ako nihče ne ugovarja. Toda mislim, da se lahko v sporazumu vseh strank v tako izjemnem slučaju preko strogih predpisov poslovniknika preide na dnevni red (Odobranje na levi. — Beifall links.).

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?
Gospod poslanec grof Barbo ima besedo.

Abgeordneter Graf Barbo:

Ich bin ganz der Ansicht des Herrn Vorredners, daß hier ein exceptioneller Fall vorliegt; ich würde keine Einwendung dagegen erheben, daß der Antrag des Herrn Dr. Šusteršič sofort zur Abstimmung gebracht werde.

Allein ich glaube, es wird wohl im Interesse der Sache selbst liegen, weil zwei Anträge eingebracht worden sind, die in Betreff der Ziffern sehr weit auseinander gehen, daß die Sitzung jetzt unterbrochen wird, denn auf diese 10 Minuten wird es ja nicht ankommen.

Ich glaube für die Unterbrechung der Sitzung für 10 Minuten schon deshalb eintreten zu müssen, weil ja dies im Interesse der Sache gelegen ist.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?
Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik:

Jaz se v vsem pridružujem besedam gospodov poslancev Hribarja in dr. Šusteršiča. Ker se pa čuje iz zanesljivih virov, da so tudi na Notranskem, na primer v Cirknici in Planini velikanske povodnji, potem v občinah Dob, Podboršt in Zagorica pri Št. Vidu, zato se pridružujem predlogu gospoda poslanca grofa Barbota, da se seja prekine, in, ako le mogoče, akcija razširi tudi na druge kraje. Ljudje pripovedujejo grozne stvari o povodnjih in ravno pred današnjo sejo je nenadno dal gospod deželni glavar stavbnemu uradu nalog, da gre takoj jutri zjutraj inženir stvar pregledat. Torej priporočam, da se seja prekine v ta namen, da se akcija razširi na prej imenovane in morda še druge kraje.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?
Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Lahko bi se mi kaj očitalo, ako bi se kot poslanec ljubljanske okolice ne oglasil pri tej priliki. Ravno kar slišim, da je tudi Račenska dolina od Grosuplja naprej popolnoma pod vodo. Zato je prav, da se na tako pooblastilo deželnemu odboru zedini visoka zbornica, da sme podpore deliti tudi prebivalcem še drugih krajev, ki so vsled povodnji škodo trpeli, če že ne drugače, pa vsaj na pomlad s semeni. Jesenska setev jim je gotovo uničena in je vse izgubljeno, ko že cele tedne stoji voda na polju. V tem oziru bi se bilo torej posvetovati, da tudi drugim dolinam prihitita deželni zaklad in pa država na pomoč.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?
Gospod poslanec Drobnič ima besedo.

Poslanec Drobnič:

Kakor jaz poznam svoj okraj loški je tudi ondotno, itak zelo revno ljudstvo trpelo po povodnji. Torej prosim visoko zbornico, da vpošteva tudi ta okraj ter omogoči, da bo dobil primerno podporo. (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Dobro, dobro!“).

Deželni glavar:

Gospod poslanec Franc Arko ima besedo.

Poslanec Arko Franc:

Govorilo se je o preplavljenju mnogih krajev, prezrla pa se je popolnoma planinska dolina, katera ima tako povodenj, kakor je že od leta 1878. naprej ni bilo.

Torej bi predlagal, da se tudi ta kraj in sploh Notranjska, koder so prebivalci trpeli škodo po povodnji, pritegne tej akciji (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Dobro!“).

Deželni glavar:

Želi kdo besede v nujnostni razpravi?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
Ker ne, se bo glasovalo.

Gospodje, ki priznavajo predlogu nujnost, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nujnost je sprejeta, in ker se je od več strani opozarjalo, da bi vendarle treba bilo odsekovega posvetovanja glede merita, prekinem takoj sedaj sejo, da se bo finančni odsek mogel o stvari posvetovati.

(Seja prestane ob 10. uri dopoldne in se nadaljuj ob 10. uri 35 minut dôpoldne. — Die Sitzung wird um 10 Uhr Vormittag unterbrochen und um 10 Uhr 35 Minuten Vormittag wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Das Glockenzeichen gebend.)
Seja se nadaljuje.

Poslanec Hribar:

Prosim dovoljenja, da bi smel takoj poročati o poprej stavljenem svojem nujnem predlogu!

Deželni glavar:

Ako ni ugovora proti temu, smatram, da se takoj poroča o tej zadevi.

(Nihče ne ugovarja. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

Ker ni ugovora, prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Hribar:

Visoki deželni zbor! V imenu finančnega odseka imam pooblastilo Vam poročati o svojem in gospodov tovarišev nujnem predlogu glede podpore onim barjanom, ki so vsled letošnje povodnji trpeli škodo. Finančni odsek se je takoj nujno posvetoval o tem predlogu in je sklenil to podporo razširiti na vse prebivalce kranjske dežele, ki so vsled letošnje povodnji trpeli škodo. Finančni odsek si ni prikrival, da zelo take razmere, kakor v okolici ljubljanske in vrhniški, so tudi na Pivki, v planinski dolini, v okolici Št. Vida na Dolenjskem, v račenski dolini in ob spodnjem toku reke Krke zlasti pri Mršečji vasi in da so gotovo tudi ondi ljudje trpeli po povodnji, dasiravno morda ne toliko, kakor prebivalci v okraju ljubljanske okolice in v vrhniškem okraju. Zaradi tega je mislil finančni odsek, da so tudi ti kraji vredni, da se nanje ozira, in se je glede na to zedinil, da predlaga zvišati od mene nasvetovani znesek do najvišjega zneska 20.000 K ter deželni odbor pooblastiti, da sme podpore dovoliti vsem onim prebivalcem v deželi kranjski, ki so vsled letošnje povodnji kakorkoli trpeli škodo. Ostal je pa tudi finančni odsek pri ostalih naših predlogih in nazorih, da se ta podpora ne da ljudem v denarju, temveč da se jim razdele živila, semena in umetna gnojila.

Po tem kratkem poročilu o sklepih finančnega odseka torej predlagam (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Onim prebivalcem dežele Kranjske, ki so trpeli vsled letošnje dolgotrajne povodnji, dovoli se iz deželnih sredstev podpora do najvišjega zneska 20.000 K.

2. C. kr. vlada se naprosi, da v ta namen dovoli podporo tudi iz fonda za lajšanje bede in sicer vsaj v dvakrat tako visokem znesku.

3. Deželna in državna podpora izročita naj se po dogovoru med deželnim odborom in deželnim predsedstvom mestnemu magistratu ljubljanskemu in dotičnim c. kr. okrajnim glavarstvom v ta namen, da jo porabijo za nakup in razdelitev živil v zimske dobi ter za razdelitev semen in — koder je voda odnesla ali izprala gnoj — tudi za razdelitev umetnih gnojil spomladi.

4. Za pokritje ad 1.) dovoljene potrebščine do najvišjega zneska 20.000 K pooblašča se deželni odbor, ko bi v to redni dohodki ne zadostovali, najeti viseče posojilo.“

K drugemu predlogu imam samo še toliko pripomniti, da se je v finančnem odseku soglasno izreklo mnenje, da je pred vsem tudi dolžnost države tukaj pomagati. Jaz sem temu prepričanju že prej dal duška in finančni odsek se mi je pridružil ter pričakuje, da bo c. kr. vlada po mogočnosti se svojej dolžnosti odzvala in ta mogočnost jej je dana, ker ima na razpolago vse večja sredstva, kakor dežela.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogom finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in s tem je torej ta zadeva rešena. Na vrsto pride točka:

3. Priloga 70. Poročilo šolskega odseka o uredbi učiteljskih plač (k prilogi 37 in 45).

3. Beilage 70. Bericht des Schulausschusses betreffend die Regelung der Schullehrergehalte (zur Beilage 37 und 45).

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Ko se je finančni odsek posvetoval o mojem in tovarišev nujnem predlogu zaradi uravnave službenih prejemkov učiteljskega osebja na ljudskih šolah na Kranjskem, se je v finančnem odseku od vseh strani izražalo prepričanje, da je taka uravnava neobhodno potrebna in tudi nujna. Izražalo se je prepričanje, da bo deželni zbor prej ali slej moral izvesti uravnavo; izražalo pa tudi prepričanje, da je kratka naša zasedalna doba na poti taki končni uravnavi učiteljskih plač. S končno uredbo učiteljskih prejemkov je združeno jako veliko vprašanj. Prvič bo treba natančno proučiti, kako razmerje naj se ustanovi med številom učiteljskega osebja, katero pripada jednemu ali drugemu plačilnemu razredu, kajti vsaj trije plačilni razredi se bodo morali ustanoviti. Nadalje bo treba upoštevati krajevne razmere na Kranjskem. Saj je znano, da niso povsodi v deželi jednake draginjske razmere, ampak na učitelje v Ljubljani, na Bledu, v Postojni in morda še v kakem drugem kraju bo treba posebno ozir jemati. Vse to uvaževanje je finančni odsek do prepričanja privedlo, da v sedanjem delu zasedalne dobe ni mogoče vseh teh vprašanj temeljito in končno rešiti. Poleg tega je finančni odsek imel pred očmi, da deželne finance niso za sedaj take, da bi se kar kratkomalo mogle učiteljske plače splošno povišati. Predno se more to zgoditi, bo treba skrbeti za pokritje. Ker nam pa redni proračun dežele kranjske dokazuje, da tega pokritja v dosedanjih rednih dohodkih ni najti, zaradi tega se bo moralo iskati novih virov dohodkov, da se na ta način oni večji izdatki, katere bo povzročila uredba učiteljskih plač, pokrijejo. Ker je upanje, da bo deželni zbor kranjski po novem letu zopet sklican, tedaj je mogoče, da se bo takrat, ko se bo rešil proračun deželnega zaklada, tudi moglo definitivno v pretres vzreti vprašanje uredbe učiteljskih prejemkov. Referent finančnega odseka je torej prevzel to nalogo, da stopi ob primerni priliki zopet pred finančni odsek s svojimi nasveti, in stvar finančnega odseka bode potem, te nasvete vsestransko pretresti in staviti visoki zbornici primerne predloge.

Finančni odsek si, ko je uvaževal vse to, nikakor ni prikrival, da je nekaj vsekako potrebno že sedaj storiti za učitelje, kajti razmere so take, da učiteljstvo s svojimi sedanjimi skromnimi prejemki absolutno več izhajati ne more. Sicer je večina šolskega odseka... (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Prav za prav bi stvar spadala v finančni odsek!“). Prav za prav bi spadala v finančni odsek, pa ker je bila odkazana šolskemu odseku, tedaj mi je poročati v imenu šolskega odseka in koder sem poprej rekel „finančni“ odsek, sem to storil pomotoma in prosim, da bi se v stenografičnem zapisniku ta lapsus linguae popravil. Večina šolskega odseka je takoj izprva stala na stališču, da naj bi se vsem učiteljem jednake priklade dovolile, odnosno da bi se uredili vsaj začasno prejemki vseh učiteljev; vendar se je pa kasneje uklonila nazoru, da, ker bi se šlo vsled tega za velik izdatek 216.000 K ali morebiti še za večjo svoto, s katero bi nam bilo treba računati, za sedaj kaže dovoliti draginjske doklade samo za one učitelje, ki so najpotrebnejši in to so prav gotovo oženjeni učitelji, ki so večinoma oblagodarjeni z deco, potem vdovci, ki imajo skrbeti za deco, učiteljske vdove in morebiti tudi take učiteljice, ki sicer niso vdovele, katerih razmere so pa take postale, da morajo iz aktivnih svojih dohodkov skrbeti za svojo deco. Glede na to se je torej končno finančni odsek zedinil, predlagati za sedaj, dokler se stalno ne izboljšajo plače vsemu učiteljskemu osebju v deželi kranjski, deželnemu zboru, da naj dovoli 25% draginjske priklade onemu učiteljskemu osebju, o katerem sem sedaj ravno govoril. Kratko tiskano poročilo z motivi, ki so vodili šolski odsek, ima visoka zbornica v rokah. Jaz le toliko omenjam, da je to poročilo popraviti v nekaterih nebitnih točkah. Tako je v 9. vrstici od zgoraj za besedico „izvršiti“ mesto pike napraviti nadpičje in naslednji stavek se ima potem začeti z malo začetno črko.

Tiskani predlog šolskega odseka se pa ima vsled kasnejšega razpravljanja v odseku nekoliko popopolniti, tako da se bo imel glasiti (bere — lieft):

„Šolski odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Oženjenim in onim vdovelim ljudskošolskim učiteljem v deželi kranjske, ki imajo deco, dalje onim omoženim ljudskošolskim učiteljicam na Kranjskem, ki morajo vsled vdovelosti ali drugih razmer iz svojih dohodkov kot aktivne učiteljice skrbeti za zakonsko svojo deco, dovoli se od 1. dne decembra t. l. nadalje, v mesečnih naprejšnjih obrokih izplačljiva draginjska priklada v visokosti 25% njihovih sistemizovanih stalnih temeljnih plač in sicer za tako dolgo, dokler se definitivno ne uredi službeni prejemki učiteljstva na ljudskih šolah v deželi kranjske.

2. S tem so rešene tudi prošnje Jadvice Schwickertove, učiteljice v Trziču, Franje Stepišnik-Schetinove, učiteljice v Mengšu, in učiteljskega osebja v Postojni.“

Dovolil bi si samo še pripomniti, da po želji častitega gospoda deželnega predsednika predlog šolskega odseka v toliko izpreminjam, da se ne reče „... v visokosti 25 % njihovih sistemizovanih stalnih plač...“ temveč „... v visokosti 25 % njihovih sistemizovanih stalnih temeljnih plač...“

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Predno preidem do pravega predmeta svojih izvajanj, se moram pred vsem povrniti na neka izvajanja v nujnostni debati o predlogu gospoda poslanca Ivana Hribarja glede regulacije učiteljskih plač. Kritikoval sem v svojem govoru opravičeno in ostro zistem tajne kvalifikacije. Pri tej priliki pa sem navajal posebe neki slučaj, pri katerem pa nisem navel nobenega imena, namreč slučaj, pri katerem sem moral jaz in bi bil moral vsakdo priti na podlagi informacij, ki sem jih jaz dobil, do zaključka, da je deželni šolski nadzornik v nekem poročilu poročal neresnico. Gospod deželni predsednik je bil tako ljubezniv, da je šel stvari do dna in mi tudi dovolil vpogled v ves tozadevni akt, in prepričal sem se v svoje veliko zadovoljstvo, da v tem slučaju gospod deželni šolski nadzornik ni neresnice poročal in prosim, da sprejme visoka zbornica to na vednost.

Prehajajočemu k pravemu predmetu današnje razprave, naj mi bo dovoljeno, častita gospoda, da pred vsem vzamem nekoliko v svojo obrambo visoki deželni zbor vojvodine kranjske. Kadar se razpravlja o vprašanju regulacije učiteljskih plač, se vedno čujejo in čitajo očitavanja, kakor da bi deželni zbor ničesar ne bil storil za učiteljstvo tekom desetletne dobe in očita se tukaj deželnemu zboru v celoti neko preziranje učiteljskih zahtev v tem pogledu in pa neka trdosrčnost, očitavanja, katera pa nikakor niso utemeljena, kakor to kažejo sklepi visokega deželnega zbora. Gospoda moja, ako posežemo nazaj do l. 1879., nahajamo pred vsem zakon od 9. marca 1879., kjer so se prvič sistematično uredili službeni prejemki učiteljstva. Tukaj se stalne plače določajo od 600 gld. do 400 gld. na leto doli. Potem se je visoki deželni zbor l. 1890. zopet pečal s popolno ureditvijo učiteljskih plač in v zakonu z dne 29. novembra 1890, št. 23 dež. zak. so se uredile učiteljske plače v zneskih od 700 gld. temeljne plače do 400 gld. doli. Že osem let pozneje sledila je nova in zadnja regulacija z zakonom dne 14. maja 1898, dež. zak. št. 25., kjer so se določile učiteljske plače od 800 gld. temeljne plače do 500 gld. doli. To je bilo pred sedmimi leti, gospoda moja! In danes je vprašanje ureditve učiteljskih plač postalo zopet aktualno. Menim torej, da vendar-le očitavanje, da deželni zbor ne bi bil storil v tem pogledu svoje

dolžnosti, ni upravičeno. Ne tajim, gospoda moja, da je vprašanje regulacije učiteljskih plač kljub vsemu temu zopet postalo aktualno in da se bo končno rešiti moralo. Kako se bo rešilo, o tem prerokovati danes ni mogoče in zaradi tega se tudi nikakor ne strinjam z odstavkom v tiskanem poročilu šolskega odseka, ki pravi, da „nasvetovana draginjska doklada tudi za oženjene učitelje ne pomeni še viška, do katerega bi se smelo iti pri definitivnej uredbi.“ Meni se vidi silno nevarno, gospoda moja, delati obljube, o katerih je zelo dvomljivo, ako jih bo mogla dežela držati ali ne, in moram ta odstavek smatrati le kot osebni nazor gospoda poročevalca, ne pa kot nazor šolskega odseka. Vsaj jaz se ne spominjam, da bi se bilo v odseku o tem sklepalo, najmanj pa soglasno. Čast imam v imenu katoliško-narodne stranke izjaviti, da ne moremo delati o meri prihodnje regulacije prav nobenih obljub — o meri pravim — in sicer zaradi tega, gospoda moja, ker še ne vemo, kako bo izpala sanacija deželnih financ, in tudi to ne — kar je zelo važno — na kak način se hoče udeležiti država pri sanaciji deželnih financ. To je gotovo, častita gospoda, da brez izdatnega sodelovanja države pri sanaciji deželnih financ ne bomo nikdar prišli do definitivne ureditve vprašanja, za koje se danes gre. Država bo morala tukaj prav uspešno in energično sodelovati in se ne bo smela postavljati na tisto tesnosrčno stališče, na katero se postavljajo, odnosno so se postavljali, po vrsti finančni ministri vseh strank in narodnosti, kadar je šlo za to zahtevo zadostne podpore, oziroma zadostno uspešnega sodelovanja državne uprave pri sanaciji deželnih financ.

Deželne finance vseh dežel, vseh kronovin so bolne in o tem ni nobenega dvoma, da se ta velika akcija, sanacija deželnih financ, katere ni izvršiti samo za Kranjsko, ampak tudi za vse druge dežele, ne da izvršiti drugače, kakor če gredo dežele roko v roki z državno finančno upravo. In osebno, kadar se gre za regulacijo učiteljskih plač, je zahteva po sodelovanju države najnujnejša, in absolutno pravična je zahteva po tem sodelovanju in po žrtvah države, ako se pomisli, da se je država popolnoma polastila gospodstva našega ljudskega šolstva, donášati pa neče niti vinarja k stroškom tega šolstva.

Kar se tiče današnjega predloga šolskega odseka, gospoda moja, izjavljam, da bomo mi člani katoliško-narodne stranke brez izjeme glasovali zanj, tembolj, ko sem že v nujnostni debati izjavil v imenu naše stranke, da smo zato, da se oženjenim učiteljem, torej tistim, katerih beda je največja, dovolè nujno draginjske priklade.

S posebnim zadovoljstvom konštatiram tudi, da je šolski odsek v zadnjem hipu sklenil še dodatek glede tistih učiteljic, ki so primorane iz svojih dohodkov kot učiteljice vzdrževati legitimno rodbino. Zgodila bi se bila velika krivica, če bi se bilo glede teh učiteljic drugače postopalo, kakor glede oženjenih učiteljev. Če so oženjeni učitelji in rodbinski očetje v veliki bedi, kakor priznam, potem moramo tudi priznati, da so te učiteljice — saj je teh izjemnih

slučajev le malo, — vsega skupaj morebiti kakih 10 — v še večji bedi in tedaj še bolj potrebne izdatne in nujne podpore.

Da pa, gospoda moja, v sedanjem momentu deželni zbor vojvodine kranjske, ako noče biti lahkomišljen glede deželnega gospodarstva, ni v stanu, dovoliti več, kakor to, kar predlaga odsek, to pa mora biti vsakemu jasno, gospoda moja, kdor količ kaj pozna položaj naših deželnih financ. Po proračunu za l. 1907. imamo pričakovati prihodnje leto primanjkljaja 661.000 K. Ta primanjkljaj naraste po draginjskih prikladah za okroglih 100.000 K, tedaj pridemo že do primankljaja 761.000 K, — seveda pod pogojem, da bo deželni zbor tudi dovolil vse izdatke, kateri so proračunjeni. Ali tudi če bi do tega ne prišlo, pričakovati je znatnega primanjkljaja, kakor izkaže n. pr. primera s proračunom za l. 1904 in z dotičnim računskim zaključkom. In, gospoda moja, izdatki dežele za normalno šolstvo so velikanski in so tekom zadnjega poldruega desetletja velikansko poskočili. Za l. 1890. je bil primanjkljaj normalnošolskega zaklada, ki se je imel pokriti iz deželnega zaklada, še samo 248.800 K, l. 1899. je ta primanjkljaj poskočil na 858.006 K in za l. 1906. je ta primanjkljaj že proračunjen na K 1.076.162! In po sklepu, katerega bo visoka zbornica brez vsacega dvoma danes storila, bo ta primanjkljaj poskočil še za 100.000 K, torej bo znašal okroglo 1.170.000 K. To so ogromne svote, gospoda moja, in vsakemu, kdor upošteva te svote, je jasno, da se v sedanjem položaju deželnih financ ne more skleniti in storiti nič drugega kakor to, kar je najnujnejše, neobhodno potrebno, za kar mora dežela dobiti denar in to so po našem mnenju tiste draginjske priklade, katere predlaga danes odsek in za to, za te draginjske priklade bomo glasovali, pa tudi ne za vinar več.

To je naše stališče in zato prosim, da izvolite v polnem obsegu pritrčiti nasvetom gospoda poročevalca.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede v splošni razpravi?
Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Jaz se k stvari, ki je sedaj v razpravi, kratko oglašam. Gotovo je, da danes ni na dnevnem redu regulacija učiteljskih plač in popolnoma se strinjam z besedami gospoda poročevalca šolskega odseka, da je bilo zasedanje prekratko, da bi bili mogli že sedaj to regulacijo izvršiti. Tudi je resnica, da naše deželne finance niso ugodne in resnica je tudi, da je pričakovati, da bo v tem pogledu državna uprava priskočila deželi na pomoč. Vzlic vsemu temu se ne da tajiti, da je regulacija učiteljskih plač nekaj takega, ki se na noben način ne da v stran potisniti. To je vse brezspesno, če se ti in oni pomisleki naglašajo, ampak dandanes je gotovo, da se učiteljske plače morajo urediti, in sicer na tak način urediti, da bo učiteljem mogoče živeti po svojem poklicu in živeti tako, da se samo svojemu poklicu posvetijo.

Gospod poslanec dr. Šusteršič je naglašal, da je pekoča rana na telesu našega učiteljstva tista tajna kvalifikacija. Vsaj je mogoče in jaz nikakor ne tajim, da je ta kvalifikacija nekaj nezdravega, dasiravno se učitelji v prvi vrsti po okrajnih nadzornikih in po krajnih šolskih odborih kontrolirajo. Pomisliti pa je treba, da je naše učiteljstvo dandanes v resnici be-raško plačano in pomisliti je treba, da, ako hoče učitelj na deželi izhajati, mu ne ostane pač nič drugega, kakor da s postranskimi posli prisluži nekaj vsakdanjega kruha. Iz teh postranskih poslov pa ravno največkrat izvira vzrok, da kvalifikacija ni ugodna, ker je učitelj nehote prisiljen svoj pravi posel zanemarjati. Zaradi tega je tudi iz stališča tajnih kvalifikacij neobhodno potrebno, da se regulacija učiteljskih plač vzame v roke.

Baviti se mi pa danes ni toliko z vprašanjem regulacije, ampak s stavljenim predlogom. Kakor hitro je bila ta ali ona večina šolskega odseka prepričana, da je draginjska doklada za učiteljstvo potrebna, potem smatram jaz, da je bil šolski odsek prepričan, da se učiteljstvo nahaja v bedi, ker draginjska dokladâ ni nič drugega, kakor nekaka podpora v bedi. Ta podpora hoče bedo olajšati med našim učiteljstvom in jaz se ne bom spuščal v polemiko z gospodom predgovornikom, ampak izražam samo svoje začudenje, da se v takem vprašanju diferencira, napravljajo razlike in da se je sicer beda vobče pripoznala, da se pa ni hotelo pripoznati, da se vse učiteljstvo nahaja v bedi in da potrebujejo vsi tisto podporo, katero se hoče privoliti samo nekaterim.

Gospoda moja, vsaj je samo po sebi — ne rečem nekaj barbaričnega, tako daleč se nečem spozabiti, — ampak nekaj čudnega, ako se v takih slučajih, o katerih se mora pripoznati, da bi bilo utemeljeno, da se postopa nasproti vsem jednako, delajo razlike na korist gotovim slojem dotičnega stanu, druge se pa izključuje. Po mojih mislih je to nekaj nečloveškega, kar se ne da opravičiti. Ako je res beda v vsem stanu, naj bodo vsi deli tega stanu deležni podpore, ne pa samo oženjeni.

Gospoda, predlog, ki je stavljen, vsaj name najbolj zategadelj napravlja tako neprijeten vtisk, ker se ž njim greši proti maksimi, ki za take slučaje povsod po svetu velja in kateri ste se tudi Vi v zbornici podvrgli. Povsod, ako se dajejo draginjske doklade ali podpore, se gleda na to, da postanejo te dobrote deležni v prvi vrsti tisti, ki imajo najmanjše plače. To ste pri deželnih uradnikih vzeli za maksimo in to se vpošteva tudi drugod, in torej bi naravno človek mislil, da bodo tisti člani kakega stanu, ki se nahajajo v največji revščini, torej tisti učitelji, ki imajo najmanjše plače, v prvi vrsti dobili te izjemne podpore (Pritrjevanje v središču. — Zustimmung im Centrum.). Po mojih mislih je torej ta sklep, ki je vzrastel na njivi dr. Šusteršičevega prepričanja, da se namreč podpirajo samo oženjeni učitelji, že zaradi tega nesrečen, ker je sam po sebi krivičen, ker je odločna gotova resnica, da so oženjeni učitelji bolje plačani, nego najmlajši učitelji in

ker je velikokrat opazovati, da oženjeni učitelj veliko lažje izhaja, kakor neoženjeni. Pa to le zato omenjam, ker hočem dokazati, da boleha predležeci sklep na notranjem nasprotstvu. Pa tudi za praktično življenje se mi vidi sklep popolnoma nesrečen, nesrečen iz dvojnega ozira.

Vsaj smo že doživeli, gospodje, v stari rimski državi — gospod poslanec dr. Šusteršič se gotovo še spominja na tisto lex Papia Poppaea, — da so se trosile posebne dobrote in beneficije onim, ki so se oženili o pravem času in prišli v prijetni položaj, da so rodili otroke. Iz tega stališča se dajo take reči podpirati, ampak pri nas pa mislim, da ni posebno diplomatično in koristno, mlajše učiteljstvo siliti v položaj, da si takoj, ko stopi v praktično življenje, skuša dobiti družico, da na ta način deležni postanejo dobrot draginjske doklade. Na drugi strani bo pa tudi za disciplino učiteljstva jako neprijetno, da se take razlike napravljajo. Jaz se bojim, da bo današnji predlog ustvaril veliko nasprotstvo med učiteljstvom samim in moram izraziti za svojo osebo, da jaz nikdar ne bi hotel glasovati za predlog, kakor ga danes stavlja šolski odsek. Da bom v zvezi vsemu temu zanj glasoval, za to sta mi merodajni dve okoliščini. Prvič okoliščina, katero je nekako mimogrede navedel že gospod poročevalec, da je namreč večina v šolskem odseku sicer bila pripravljena, glasovati za splošne podpore, da se je pa — in to je gospod poročevalec zamolčal — stranka, ki ima v zbornici v svoji sredi edinega zastopnika učiteljstva, izrekla, da bo, ako se le vinar več dovoli, celo stvar takoj z obstrukcijo zadušila. Nahajam se torej v silobranu in vsled tega sem prisiljen glasovati za odsekov predlog. Še nekaj sem hotel omeniti in to je, da smo tudi iz učiteljstva slišali glasove, — in jaz obžalujem, da ni učiteljstvo toliko solidarno, da bi bilo v tem vprašanju postopalo skupno — da naj, če že družega ne bomo dobili, rešimo vsaj te ostanke. Tudi iz tega razloga sem prisiljen glasovati za predlog šolskega odseka.

Deželni glavar:

Dalje se je oglasil k besedi gospod poslanec Božič.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Jaz moram že naprej izjavljati, da bom glasoval proti predlogu šolskega odseka. To pa ne, ker morda ne bi bil prijatelj učiteljstva, ali ker bi ne uvideval potrebe regulacije učiteljskih plač ali vsaj trenutnega izboljšanja teh plač, marveč vodijo me pri tem vse drugi nagibi. Jaz ravno nasprotno želim, da bi učiteljstvo, ki je vendar najvažnejši stan in od katerega zavisi vsa narodna vzgoja, da to učiteljstvo zasluži plačo, katera mu po važnosti stanu gre. Jaz moram le obžalovati, da je šolski odsek, kakor je ravnokar častiti gospod predgovornik dr. Tavčar omenjal, bil prisiljen, spreminiti svoj prvotni sklep, da se namreč učiteljem da podpora, kakoršno je deželni odbor nameraval, da se je torej ta predlog moral umakniti nekaki sili;

ali za mene ni to merodajno. Jaz imam svoje prepričanje in po mojem prepričanju stoji stvar tako, da je naravnost pljuska v obraz učiteljstvu ne pa v čast zbornici, ako se v tak predlog privoli. Jaz sem prepričan in splošno je bilo priznано, da je šolski odsek po svoji večini in brez izjeme priznal bedo in potrebo učiteljskega stanu. Dosledno temu je bilo pričakovati, da se bo tudi celemu stanu sploh naklonila kaka večja ali manjša podpora, ali da se pa razlike delajo med oženjenimi in neoženjenimi učitelji, to je pa naravnost razžalitev celega učiteljskega stanu. Šaj vendar moramo priznati, da se nahajajo med oženjenimi učitelji boljše stoječi učitelji in da ni največja beda med oženjenimi učitelji, ampak da imajo tudi neoženjeni veliko teženj, da imajo dostikrat podpirati svojo ožjo rodbino, brate, sestre ali stariše in da se torej tudi lahko nahajajo v težkem ali še težjem položaju, kakor pa oženjeni učitelji. Edino pravo merilo se mi zdi, da se učiteljstvo plača po svojem delu, in gospoda moja, vse kvalifikacije ne morejo tega dokazati, da bi bili edino oženjeni učitelji sposobni in neoženjeni nesposobni. Nasprotno, jaz bi celo trdil, da se morda nahajajo med neoženjenimi bolj zvesti in bolj vneti učitelji — z izjemami namreč — kakor med samimi neoženjenimi, in kakor je tudi že častiti gospod predgovornik dr. Tavčar omenil, daje sedaj deželni zbor neoženjenim učiteljem naravnost migljaj, da naj si poiščejo neveste ter tako postanejo deležni dobrot draginjske doklade. V tem predlogu vidim jaz naravnost nekaj nemoralnega in nedostojnega tako za učiteljstvo samo in za zbornico, ki ta nauk daje. Tudi mislim, — jaz vsaj toliko držim do učiteljstva — da ne bo samo z nevoljo sprejelo ta dar, katerega se mu hoče nakloniti, marveč da se bo akcija za zboljšanje učiteljskih plač še podvojila, da se bo plamen le še bolj razvnel, kajti nikari si tega ne prikrivajmo, stališče, na katero se je danes visoka zbornica postavila, napravlja name utis stališča kake premovalne komisije in ta premovalna komisija si je najbrž predstavila, kakor da se gre za premovanje kakih cesarskih žrebcev in občinskih bikov, če že smem rabiti ta trdi izraz (Nemir na levi. — Uuruhe links.)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Das Glockenzeichen gebend.)

Prosim gospoda govornika, da ne rabi take nedopustljive primere (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Oženjeni učitelji vendar niso žrebci!“)

Poslanec Božič:

(nadaljuje — fortfahrend)

Tega nisem rekel. Jaz sem rekel, da si večina nekaj takega predstavlja (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Take primere vendar niso parlamentarne!“)

Jaz torej izjavljam, da po svojem prepričanju ne morem glasovati za predlog, kakor ga je stavil šolski odsek, da sem pa pripravljen vsikdar glaso

vati za vsak predlog, ki bo obsegal pravično, pravilno in častno rešitev vprašanja glede izboljšanja učiteljskih plač.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Jaklič ima besedo.

Posianec Jaklič.

Visoka zbornica! Najprvo moram naproti gospodu poslancu dr. Tavčarju konstatirati, da tukaj nisem učitelj, ampak poslanec, kar naj on na znanje vzame.

Draginjske doklade, kakor se danes predlagajo, ne pomenjajo nobene regulacije, ampak so samo podpora tistim učiteljem, ki so najbolj podpore potrebni. Tega mnenja je bil ves odsek, ali tukaj se skuša resnica na glavo postaviti. To sta poskusila gospoda predgovornika dr. Tavčar in Božič, ki sta trdila, da samski učitelji težje izhajajo, kakor oženjeni. Mogoče, izjeme so povsodi, da se tudi med oženjenimi učitelji dobijo slučajji, da se kdo nahaja v primeroma ugodnih razmerah, vobče pa to ni res, ampak tisti, ki imajo za rodbine skrbeti, so gotovo na slabšem, kakor samski učitelji in učiteljice. Ker je ta podpora samo nekaj provizornega, naj učiteljstvo to smatra kot provizorij, in moja želja je, da bi ta provizorij kmalu minil.

Ker je gospod poročevalec izrekel, da do prihodnjega dela zasedanja sestavi regulacijski načrt z nasveti glede pokritja, bi si usojal jaz omeniti, da naj se ozira pri tem prvič na šolski zakon, drugič na potrebe šol in tretjič na krajevne razmere.

Znano je, kolikokrat se učitelji sklicujejo na § 55. državnega šolskega zakona z dne 14. maja 1869. drž. zak. št. 62.

Z dovoljenjem častitega gospoda deželnega glavarja bom ta paragraf prebral (bere — lieft):

„Najmanjše prejemke, izpod katerih ne sme nobena šolska občina iti na nižje, je odmeriti tako, da učitelji in učiteljice niso primorani truditi se s postranskimi opravili, ampak da lahko vso svojo moč na svoj poklic obračajo, in da je učiteljem še tudi mogoče svojo rodovino živiti primerno razmeram dotičnega kraja.“

Preskrbeti je treba torej ne samo učiteljstvo, ampak tudi družine učiteljev. Kar se pa tiče postranskih opravil, je naše mnenje, da so učitelji tudi dolžni se baviti s postranskimi opravili, ne toliko zaradi zaslužka, ampak zaradi svoje inteligence. Pomislite, da sta v oddaljenih krajih na deželi učitelj in duhovnik dostikrat edina inteligentna človeka, in kot taka sta ta dva poklicana in je njih dolžnost, pospešiti vse gibanje ljudstva, ki meri na duševno in gospodarsko gibanje naroda. (Pritrjevanje na levi — Zustimmung links). Toda naša šolska gosposka ni takemu učitelju nič kaj naklonjena, ki svoj prosti čas organizaciji žrtvuje. Ako le more, šikanira, da mu ogreni tako delo, oziroma da se

drugi, ki bi radi sodelovali, odvrnejo od tega. V mnogih slučajjih je to šikaniranje imelo uspeh. Učiteljem se je storilo kolikor mogoče hudega, da se jih je odvrnilo. Po mojem mnenju je prav, da posveti učitelj svoj prosti čas petju, oziroma društvom, ki goje petje, telovadbo, potem posojilnicam, za drugam in enakim društvom, ki imajo namen izobraževati ljudstvo (Klici na levi — Ruße links: „Tako je!“).

Pri regulaciji učiteljskih plač se bo pa moralo tudi ozirati na stalnost učiteljev. To slabo vpliva na šolo in napredek, ako se učitelji prevečkrat menjajo (klici na levi — Ruße links: „Res je!“).

Zato bo treba nekatera mesta bolje dotirati, da bodo učitelji ostajali. V kake oddaljene kraje, zlasti kjer so enorazrednice, kjer ni nobenih komunikacij, v od mest oddaljene kraje prav neradi prosijo učitelji in zato se nastavljajo učiteljice ali celo pomožni učitelji, ki nikakor ne zmorejo svojega posla. Dotične šole bo treba bolje dotirati, da bodo na taka mesta radi učitelji prosili.

Potem se pa mora tudi pomisliti, da dežela ne sme učiteljskega dela plačati, kakor se plačuje težaško delo, ampak da je to uradnik. Kakor je država uradnike sprejela v svojo službo in odkazala delo in za to delo plačo, tako mora tudi dežela oskrbeti svoje učiteljstvo, da more stanu primerno živeti, da se bo moglo šolstvu posvetiti, šolski službi in narodovi izobrazbi. Vsaj vemo, kaj je posledica nezadostne plače. Učiteljstvo je prvič nezadovoljno, še tisto delo, ki ga ima, z nevoljo opravlja, in tako trpi šola. Zato naj se pri prihodnji regulaciji ozira na to, da bo učiteljstvo stanu primerno, krajevnim razmeram primerno in osebam primerno preskrbljeno. Potreba bo pa tudi, kakor je že častiti gospod tovariš Šusteršič omenil, spreminiti tudi disciplinarni zakon učiteljev. Po tem zakonu nima učitelj nobene obrambe. Ako je nadzornik samovoljen, potem je učitelj, zlasti tisti, ki ga ima na piki, zmirom spodaj. Treba je dati učiteljem več svobode proti tistim, ki imajo učiteljstvo v roki in ki odločujejo o njegovi usodi. Torej naš disciplinarni zakon je potreben reforme, učiteljem se mora dati več svobode in potem se ne bodo dogajali več kričeči disciplinarni slučajji, kakor doslej. Dovoljeno mi bodi omeniti en slučaj, ki se je zgodil pred nedavnim časom. Neki nadučitelj je naznanil, da se udeleži pogreba svojega župnika, ki je umrl v dotični fari. Ob enem je naznanil, da ga bo za tisti čas učiteljica nadomestovala. Storil je tako in čez nekaj dni dobi dolgo pisanje, da to ni bilo prav, dobil je kratkomalo nos (Klici na levi — Ruße links: „Čujte!“), samo zato, ker se je udeležil pogreba župnikovega, dasi šola pri tem ni prav nič trpela. Zato bi jaz rad videl, da bi se take stvari odpravile in da bi se šolski zakon bolj liberalno tolmačil. Torej če bo gospod poročevalec v prihodnjem zasedanju predložil regulacijski načrt, ga prosim, da tudi skrbi, da bomo učitelji tudi dobili spremenjeni disciplinarni zakon.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede o splošni razpravi?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).

Ker ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec Hribar:

Proti predlogu šolskega odseka se je oglasil edino le gospod tovariš Božič, ne pa zaradi tega, ker bi morebiti učiteljstvu ne privoščil drobtinice, katero mu daje zbornica sedaj, temveč zaradi tega, ker je on privrženec daljšemu predlogu, če bi ga bil kdo v zbornici stavil in predlogu, ki je bil s prvega početka stavljen v odseku, da naj se namreč draginske priklade dovolijo vsemu učiteljskemu osebju. Jaz moram reči, da sem za svojo osebo čisto gotovo tistega mnenja, kakor gospod tovariš Božič. Vendar pa sem se udal onemu položaju (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Terorizmu!“), katerega je omenjal tovariš gospod dr. Tavčar, namreč sili. Da se učiteljstvu vsaj nekaj pridobi, zaradi tega sem se končno akomodoval zahtevi manjšine odsekove, ker bi sicer bila morda vsa akcija na korist ljudskošolskim učiteljem padla v vodo. Sicer pa moram pripomniti, da sem se za to odločil šele takrat, ko so gospodje učitelji po svojem zastopniku, s katerim sem imel čast konferovati (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Luka Jelenc!“), me zagotovili, da so končno, če se več doseči ne more, za sedaj zadovoljni, da se jim dá vsaj ta drobtinica. Odbor zveze slovenskih učiteljskih društev in učiteljsko društvo v Ljubljani sta imela skupno sejo in v tej seji sta prišla na to stališče. Če so nam zaupniki učiteljstva to izrekli, je bila potem naša dolžnost, ukloniti se položaju in glasovati za to, kar predlaga šolski odsek.

Naj sedaj nekoliko odgovorjam na govore raznih gospodov predgovornikov.

Častiti gospod tovariš dr. Šusteršič je naglašal, da je deželni zbor že trikrat, in sicer v letih 1879., 1890. in 1898. pečal se z regulacijo učiteljskih plač in da je vselej nekoliko učiteljem priboljšal njihove plače. To je vse resnično, ali žalostno je ravno, da se je deželni zbor moral tolikokrat pečati s tem vprašanjem in da se kljub temu mora vendar danes zopet ž njim pečati. Meni se zdi, da je deželni zbor s tem ravnal nekako tako, kakor, če mi dovolite, da rabim ne ravno parlamentarno prisposodo, tisti mož, ki je svojemu psu po koscu strigel rep, da bi ga manj bolelo. Mesto da bi bil deželni zbor takoj učiteljem take plače ustanovil, da bi bilo vstreženo predpisu zakona in da bi se učiteljem ne bilo treba pečati s postranskim zasluzkom, zato da preživé svojo rodbino, storil je vedno le nekaj polovičarskega. Sicer je pa treba imeti pred očmi, da so se draginjske razmere v teku let izpremenile in da že te draginjske razmere trkajo na vrata zbornice, da se odprejo in da se učiteljem izboljšajo njihovi prejemki. Sicer imam pa pri tem utis, da bi deželni zbor, če bi bil v

tem oziru bolj temeljito reševal svojo nalogo, morebiti kasneje ne bil prišel v ono skušnjavo, ki ga je privedla do nesrečne konverzije zemljiške odveze. Ko sem bil pred leti poročevalec o proračunu deželnega zaklada sem dotično stvar v svojem poročilu omenil, in še danes pravim, da je bila to največja kalamiteta, katera je mogla deželo zadeti. Ako bi se konverzija zemljiške odveze ne bila izvršila, bi imeli več kakor 600 000 K na leto na razpolago, s katerimi bi se bile že davno dale učiteljem plače izboljšati, ne da bi bilo to kaj zadelo davkoplačevalce. Poleg tega pa bi država bila morala, ker je država sama pripoznala, da je ona kriva, da so razmere tako daleč prišle, odpisati deželi kranjski velik del tega dolga, ki bi bil potem toliko kot gotovina dežele.

Gospod predgovornik dr. Šusteršič se je spodtikal nad nekim pasusom v mojem poročilu, in sicer nad zadnjo vrstico v drugem odstavku, kjer pravim, da nasvetovana draginjska priklada tudi za oženjene učitelje ne pomeni še viška, do katerega bi se smelo iti pri definitivni uredbi. On misli, da je to le moje osebno mnenje, češ da me šolski odsek ni pooblastil, kaj takega izjaviti. Sklicujem se na razpravo v šolskem odseku, kjer nikdo ni ugovarjal onim gospodom, ki so v debato posegli in ravno to mnenje izrazili. Če je torej brez protigovora ostalo to mnenje, mislim, da je popolnoma opravičeno bilo od mene, da sem ta pasus vsaj kot mnenje večine šolskega odseka vzprejel v svoje poročilo.

Kar se tiče nazora, da bo država končno morala pomagati deželi, pripominjam, da je ravno vsled moje inicijative pred nekoliko leti sprejel deželni zbor tak predlog, s katerim se vlada naravnost pozivlje, da prepusti k troškom za ljudsko šolstvo deželi kak vir dohodkov, odnosno da iz svojih sredstev v tem oziru deželi pomaga. Čisto gotovo je, da ima država čisto druge resurse, kakor dežela, in le pravično bi bilo, da bi država bila prevzela tudi plačevanje ljudskoškolskih učiteljev po vsej državi takrat, ko je sklenila zakon, po katerem se je vpeljal obligatni šolski pouk, ker bi se bili na ta način troški ljudskega šolstva enakomerno porazdelili in bi bogatejše dežele tudi prispevale k troškom ljudskega šolstva v siromašnejših deželah. Če je država dekretovala šolsko obveznost povsodi enako, bila naj bi tudi dekretovala, da prevzame država obenem tudi troške ljudskega šolstva. Sicer je pa moje prepričanje, da bi najbolje bilo, ako ne bi zahtevali od države le doneskov k normalnošolskemu zakladu, temveč ako bi naravnost zahtevali, da država, katera ima po zakonodaji vso ingerenco na ljudsko šolstvo, prevzame za ljudsko šolstvo tudi vse troške. V tem oziru bi vsaj za naše šolstvo bilo gotovo bolj preskrbljeno, kakor sedaj. Bojim se pa, da bi s tako zahtevo trčili na odpor pri nekaterih deželah, katere še vedno trdno vstrajajo na svojej deželni avtonomiji. Z našega stališča bi bila stvar vsekako ugodnejša.

Kar se tiče primanjkljaja, katerega je častiti gospod tovariš dr. Šusteršič omenil, in katerega izkazuje proračun za l. 1906. pri deželnem zakladu, bi jaz vendar nekoliko številke njegove popravil.

Vsaj je res, da proračun za l. 1906. izkazuje primanjkljaj 661.255 K, ali s tem primanjkljajem ni tukaj računati, kakor sem že v šolskem odseku povedal. Častiti gospod tovariš dr. Šusteršič pa še vedno ničesar o tem slišati neče, dasiravno sem že to trditev popravljaj in dasiravno je on s svojimi tovariši predlagal, da se realizuje melioracijski zaklad in da se iz tega zaklada imajo plačevati oni izredni troški, ki so pod nekaterimi naslovi postavljeni v proračun (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Moramo pa ta zaklad tudi obrestovati!“). Ti troški naslovom IV. in IX. znašajo skupaj nič manj kakor 410.738 K, in to odtegnivši od izkazanega primanjkljaja 661.255 K, kaže proračun za leto 1906. samo še primanjkljaj 250.517 K. To je sicer tudi še jako respektabel številka, s katero je potreba računati, ampak tako žalostno končno deželne finance vendarle ne stoje, kakor bi človek moral soditi po tem, kar je govoril gospod tovariš dr. Šusteršič, kateri proglašja primanjkljaj v svoti celih 700.000 K.

Jaz moram reči, kakor sem tovarišu gospodu Božiču nasproti naglašal, da sem jaz sam za svojo osebo največji prijatelj jednakega postopanja v tem vprašanju, takega jednakega postopanja, za kakršno se je zavzel častiti tovariš in prijatelj gospod dr. Tavčar. Kjer so jednake dolžnosti, gospoda moja, morajo biti tudi jednake pravice, ali — kakor rečeno — v silobranu, kakor je rekel gospod tovariš dr. Tavčar, sem se tudi jaz tako daleč odmaknil od svojega prvotnega stališča, da sem glasoval za predlog, o katerem danes v imenu šolskega odseka poročam. Čisto gotovo pa je, da če častiti gospod tovariš od katoliškonarodne stranke misli, da se bo s tem izdatkom za draginjsko doklado, ki znaša 97.000 K ali približno 100.000 K, moglo dolgo izhajati, se on zelo moti. Za sedaj utegne ta znesek zadostovati, ali prepričal se bo pa že v kratkem času, da bo prišlo do toliko učiteljskih porok, da se bo morda že v letu 1907. izplačati moralo precej večjo svoto, kakor na katero se sedaj misli in s katero se sedaj računa. Koga ste torej zadeli s tem Vašim predlogom? Samo učiteljice bodo faktično zadete (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Se bodo pa ženile!“); nekatere učiteljice morebiti vendar ne mislijo na ženitev.

Gospoda moja, samo nekoliko besed še nasproti gospodu predgovorniku Jakliču. Jaz mislim, da bi bil gospod tovariš Jaklič najbolje storil, če bi o tej draginjski prikladi sploh ne bil govoril in sicer zaradi tega ne, ker je on prvič sam učitelj, in drugič pa posebno zaradi tega ne, ker se je v prvi seji šolskega odseka sam postavil na stališče, da se morajo vsem učiteljem in učiteljicam dati jednake draginjske doklad (Ugovarjanje na levi — Widerspruch links. — Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Na tisto stališče je stopil kakor Vi!“ —

Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: Pa mi v silobranu!“). Mi stojimo danes pod pritiskom, toda on se je v prvi seji šolskega odseka izrazil za jednake podpore vsemu učiteljskemu osebju (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Zakaj ste pa referat prevzeli, če hočete polemizirati zoper lastne nasvete?“)

Deželni glavar:

Jaz prosim! Gospod župan Hribar ima besedo.

Poročevalec Hribar:

(nadaljuje — fortfahrend)

Ker je častiti gospod deželni glavar ravno konštatoval, da imam jaz besedo, mislim, da mi gospod poslanec dr. Šusteršič ne more kratiti pravice, odgovarjati vsem gospodom članom visoke zbornice, ki so se tekom razprave oglasili k besedi, in ker se je oglasil k besedi tudi gospod poslanec Jaklič, je moja pravica, da odgovarjam tudi njemu. Zakaj da sem jaz odstopil od svojega stališča, povedal sem; gospod poslanec Jaklič bi pa ne bil smel tega storiti (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „To je njegova stvar, pa ne Vaša!“), ali pa je bilo vsaj boljše, da on ne bi bil posegel v debato (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Na tak način poročati, to ne gre!“). Jaz samo to konštatujem in drugega nič (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „To je nelojalno! To je politična nelojalnost!“ — Nemir na levi. — Uruhe links. — Deželni glavar zvonil. — Landeshauptmann schwingt die Glocke.) To ni nelojalno (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „To je politično nelojalno, če zoper lastne nasvete polemizirate!“). Jaz proti temu protestujem, da se mi očita nelojalnost. To ni nikaka nelojalnost. Jaz sem povedal, zakaj sem poročevalec in zakaj v tej zadevi tako poročam (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Ste se sami ponudili!“). To ni resnica, jaz se nisem ponudil, ampak sem bil predlagan. Gospod tovariš ima za nekatere dogodke v finančnem odseku slab spomin (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: „V šolskem odseku! — Veselost. — Heiterkeit.). Hotel sem reči: v šolskem odseku (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Vi se pa sploh na šolski odsek ne spominjate!“ — Smeh na levi. — Gelächter links.). V tem oziru dajem prav gospodu poslancu dr. Šusteršiču, da sem se večkrat v debati v besedi „finančni odsek“ zmotil — morda zato, ker je šolski odsek tako malo sej imel, dočim je finančni odsek sedel neprenehoma in ker bi se bilo o tej zadevi končno tudi lahko govorilo v finančnem odseku.

V nekaterih stvareh se seveda z gospodom tovarišem Jakličem čisto strinjam. Jedna teh stvari je izprememba disciplinarnega zakona. Disciplinarni zakon, kakor sedaj obstoji, je nekaj, kar napravlja a priori vtisk, da ne sme za naprej tako ostati, in za kar bo treba, da se, kadar se bodo končno uredile

učiteljske razmere v deželi, najde kaka remedura. Že ko sem utemeljeval svoj nujni predlog o izboljšanju plač ljudskošolskim učiteljem, sem naglašal, da ga menda v deželi ni stanu, ki bi imel toliko nadzorstva nad seboj, kakor učiteljski stan. To so gotovo nezdrave razmere in te nezdrave razmere bo na vsak način treba sanovati.

Končno moram reagovati še na neko opazko gospoda poslanca Jakliča. On je trdil v teku svojega govora, da imajo slabe sedanje plače učiteljev to posledico, da učiteljstvo še tisto delo, kar ga ima, z nevoljo opravlja. Jemati moram naše ljudskošolsko učiteljstvo v zaščito. Prepričan sem namreč in iz lastne izkušnje vem, da ljudskošolsko učiteljstvo vestno in z veseljem opravlja delo, katero mu je naloženo. Resnica je, da je učiteljstvo slabo plačano, ampak iz teh svojih slabih plač še nikjer ni izvajalo posledice, da bi svojih uradnih opravkov ne opravljalo vestno. V tem oziru moral sem torej učiteljstvo v zaščito vzeti zaradi tega, ker imam kot predsednik c. kr. mestnega šolskega sveta priliko opazovati, kako vestno opravlja učiteljstvo svoje dolžnosti tudi v sedanjih razmerah, ki zanje niso ugodne.

Drugače pa po teh besedah predlagam, da visoka zbornica stopi v podrobno razpravo o poročilu šolskega odseka.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki so za prehod v nadrobno razpravo, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in torej prosim gospoda poročevalca, da uvede podrobno razpravo.

Poročevalec Hribar:

V podrobni razpravi predlagam (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Oženjenim in onim vdovelim ljudskošolskim učiteljem v deželi kranjske, ki imajo deco, dalje onim omoženim ljudskošolskim učiteljicam na Kranjskem, ki morajo vsled vdovelosti ali drugih razmer same iz svojih dohodkov kot aktivne učiteljice skrbeti za zakonsko svojo deco, dovoli se od 1. dne decembra t. l. nadalje v mesečnih naprejšnjih obrokah izplačljiva draginjska priklada v visokosti 25% njihovih sistemizovanih stalnih temeljnih plač in sicer za tako dolgo, dokler se definitivno ne uredi službeni prejemki učiteljstva na ljudskih šolah v deželi kranjske.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom šolskega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poročevalec Hribar:

Drugi predlog se glasi (bere — lieft):

„2. S tem so rešene tudi prošnje Jadvice Schwickertove, učiteljice v Trziču, Franje Stepišnik-Schetinove, učiteljice v Mengšu, in učiteljskega osebja v Postojni.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Na vrsto pride točka:

4. Priloga 87. Poročilo upravnega odseka gledé zavarovanja starostnih rent (k prilogi 5. l. 1905).

4. Beilage 87. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Altersrentenversicherung (zur Beilage 5 de 1901).

Poročevalec dr. Krek:

Dne 28 februarja 1896 je staval v tej visoki zbornici dr. Schaffer predlog, naj se deželni odbor peča z vprašanjem, kako bi se zavarovanje za življenje raztegnilo zlasti na kmetski stan. To se je tudi izvršilo in dne 8. februarja 1897 se je predložilo deželnemu zboru poročilo deželnega odbora v tem oziru, koder deželni odbor predlaga, naj deželni zbor načelno sklene, ali naj se ustanovi deželna zavarovalnica za življenje ali ne. Dne 5. marca 1897 se je v tem oziru sklepalo v deželnem zboru in takrat se je načelno sprejel sklep, da se ustanovi starostna zavarovalnica kot deželni zavod in dne 8. februarja 1898 je deželni zbor obljubil kot ustanovni zaklad za tako starostno zavarovalnico 50.000 gld. ali 100.000 K in naročilo se je dne 8. februarja 1898 deželnemu odboru, naj izdela podrobni načrt take zavarovalnice. Ta načrt je deželni odbor v resnici vestno izdelal in sicer je že podpisan ta celi načrt dne 15. oktobra 1901. Treba je bilo jako veliko poizvedeb, dela, toda vse se je izvršilo in jaz mislim, da je opravičena misel, ki se je tudi v upravnem odseku izrazila, namreč, da se moramo v tem oziru deželnemu odboru oziroma poročevalcu deželnega odbora gospodu tovarišu Povšetu prav toplo zahvaliti za njegov trud. (Živahno pritrjevanje na levi. — Lebhaftes Zustimmung links.)

To poročilo je bilo izročeno upravnemu odseku. Upravni odsek je torej prišel do priložnosti, naj sklene o tem kaj takega, da bo v resnici v prid ideji, katera se hoče oživiti v deželni zavarovalnici.

Gospoda, gotovo je to popolnoma neizpodbojno načelo, da se mora način varčevanja, kakor je v zavarovalnicah v navadi, raztegniti tudi na

delavno ljudstvo. Gotovo je pa tudi to, da se to ne da izvršiti samo s tem, da se tak zavod ustanovi, ampak pred vsem je treba, da se dotično ljudstvo, za katero je ustanovljen, animira za to idejo. Nil de nobis sine nobis, to velja v vsakem slučaju, najbolj pa velja, kadar se hoče za kmetško ali delavsko ljudstvo kaka stvar ustanoviti. Načelno moram pač priznavati, da bi deželna zavarovalnica imela svoj važni poklic, svojo važno nalogo tudi še potem, če se osnuje državna zavarovalnica, ker, kakor poznam načrt, katerega je Körberjevo ministrstvo napravilo in predložilo državnemu zboru, ni misliti, da bi državno zavarovanje znašalo toliko, da bi mogli posamezni zavarovanci v resnici tudi živeti od tega zavarovanja, in dalje, državno zavarovanje se, kakor je doseda čutili, pač ne bo moglo ozirati na to, da bi tudi zavarovalo užitkarstvo pri kmetških domovih. Vsled tega je poveril meni upravni odsek nalog, naj deželnemu zboru predlagam ustanovitev nekega posebnega socialno-politiškega sveta, ki naj bi proučeval to poročilo deželnega odbora in s stališča interesentov nasvetoval morebitne izpremembe. In pri tem mi je tudi dal pooblastilo, naj predlagam deželnemu zboru, da se ta socialno-politiški svet ne ustanovi samo za to delo, marveč naj bo ta socialno-politiški svet nekaj stalnega, neki stalni informativni in posvetovalni organ pri deželnem odboru. Misel takega socialno-politiškega sveta je brez dvoma zelo važna. Gotovo je namreč, da ima dežela v svojem lastnem delokrogu kot zakonodajna oblast, hkrati pa tudi dežela, v kolikor je je zvezana z občinsko upravo, velik delokrog v socialno-politiškem oziru. Naj omenjam samo dve stvari; kar se tiče zdravja in kar se tiče policijskega nadzorstva so občine prva inštanca in v obeh ozirih se da silno veliko storiti. Dalje so pa tudi občine in je tudi dežela moralno telo, juristično telo, juristična osebnost in more eventualno podvzeti ustanovitev kakega podjetja, postati podjetnica, in tako more direktno vplivati v socialnem oziru. Naj omenjam, da se vprašanje delavskih stanovanj in vprašanje dobave cenenih živil ne da rešiti brez sodelovanja občin in da je v tem oziru tudi delovanje deželnega odbora odločilne in velike važnosti. Vse te stvari, ki se tičejo socialno-politiškega delovanja dežele in občin, vse take naloge bi se veliko lažje izvrševale, ako se osnuje tak od upravnega odseka nasvetovani socialno-politiški svet.

V tem zmyslu torej predlagam, naj deželni zbor sklene preiti o poročilu upravnega odseka, s katerim se nasvetuje ustanovitev socialno-politiškega sveta, v podrobno razpravo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede v splošni razpravi?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o predlogu gospoda poročevalca.

Gospodje, ki so za prehod v nadrobno razpravo, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in torej prosim gospoda poročevalca, da uvede podrobno razpravo.

Poročevalec dr Krek:

Jaz bom sedaj točko za točko prebral in prosim visoko zbornico, da točko za točko predloga sprejme.
(bere — lieft):

„Deželni zbor sklени:

I. Deželnemu odboru se naroča, da ustanovi čim najprej socialno-politiški svet po sledečih načelih:

a) Socialno-politiški svet ima informativni in posvetovalni značaj za socialno-politiške stvari, v kolikor spadajo v avtonomni delokrog kranjske dežele.

(Obvelja. — Angenommen.)

b) Ta svet ima 6 oseb: zastopnika deželnega odbora, zastopnika deželne vlade, dva zastopnika delodajavcev, ki ju določa trgovska in obrtna zbornica in dva zastopnika delavcev, ki ju določijo delavske organizacije; in sicer enega krščansko-socialna zveza v Ljubljani, drugega pa strankarsko vodstvo jugoslovske socialne demokracije v Ljubljani.

(Obvelja. — Angenommen.)

c) Temu svetu predseduje zastopnik deželnega odbora. Opravilnik si določi svet sam po predlogu izdelanem in prvi njegovi seji predloženem od deželnega odbora.

(Obvelja. — Angenommen.)

č) Delavska zastopnika prejmeta za vsako sejo potne troške in odškodnino, ki jo določi socialno-politiški svet v sporazumu z deželnim odborom.

(Obvelja. — Angenommen.)

d) Zapisnik o sejah, kakor ga sklene svet, naj predloži odbor koncem vsacega leta deželnemu zboru.

(Obvelja. — Angenommen.)

e) Poslovna doba članov socialno-politiškega sveta se določa na tri leta.

(Obvelja. — Angenommen.)

f) Deželni odbor se pooblašča, da sme v izvršitev teh sklepov potrošiti za to potrebne svote iz deželnega zaklada.

(Obvelja. — Angenommen.)

II. Poročilo deželnega odbora o zavarovanju življenja in starostnih rent se predloži socialno-politiškemu svetu v presojo.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlagam, da se o teh predlogih glasuje še v celoti.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga glasovanje v celoti.

Gospodje, ki pritrjujejo predlogom upravnega odseka v celoti, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

S tem je rešena ta točka dnevnega reda in pride na vrsto točka:

5. Priloga 88. **Poročilo upravnega odseka o prošnji društva „Jednakopravnost“ v Idriji gledé olajšav pri zgradbi delavskih hiš.**

5. Beilage 88. **Bericht des Verwaltungsamtschusses über die Petition des Vereines „Jednakopravnost“ in Idria um Begünstigungen beim Baue von Arbeiterhäusern.**

Poročevalec dr. Krek:

Zadeva, o kateri imam sedaj poročati, je izredne važnosti. Prav za prav prvič se ima visoka zbornica tukaj pečati z neko izključno delavsko zadevo in z zadevo v korist delavstva.

V imenu upravnega odseka imam namreč nalog, pripotočiti deželnemu zboru, naj sprejme zakon, s katerim se poslopja z zdravimi in cenenimi delavskim stanovanji oproščajo za 24 let od vseh deželnih in okrajnih doklad na hišnonajemninski in hišno-razredni davek in pet odstotni davek na donos začasno davka prostih poslopij in naj hkrati sklene, da so taka poslopja tudi prosta polovice občinskih priklad. Ta zakon je naslonjen na državni zakon z dne 8. julija 1902, drž. zak. št. 144. V državnem zboru se je že leta 1892. sklenil zakon v korist cenenih in zdravih delavskih stanovanj. Ta zakon je dne 19. februarja 1892 pod št. 37. izšel v državnem zakoniku. Po tem zakonu naj bi bile hiše, v katerih se nahajajo delavska stanovanja, proste od hišnonajemninskega davka in od davkov, katerim so podvržena drugih davkov prosta poslopja. Vendar ta prvi zakon ni imel nobenega uspeha, ker je bilo do konca leta 1901 le 319 hiš deležnih teh dobrot. Vsled tega je bilo od strani države treba misliti na neko izdatnejšo pomoč pri zidanju delavskih stanovanj in nastal je tako zakon, kakor sem ga prej citiral, namreč zakon z dne 8. julija 1902. drž. zak. št. 144. Ta zakon ima pa določbo v svojem § 23., da stopi v veljavo le v tistih deželah, kjer deželni zbor sklene oprostitev od deželnih naklad in vsaj polovico občinskih naklad na tiste davke, od katerih osvoboja državni zakon poslopja s cenenimi delavskimi stanovanji. — Toliko o zgodovini tega predloga.

Kar se tiče predmeta samega, je brez dvoma vprašanje delavskih stanovanj eno najvažnejših. Tukaj ne govori samo socijalni politik, ampak tudi higijenik in higijenik ne govori samo v interesu delavstva, ampak v interesu človeške družbe sploh. Jasno je namreč, da se v nezdravih delavskih stanovanjih kote nalezljive bolezni. Vsa vprašanja o obrambi človeškega rodu proti jetiki in drugim nalezljivim boleznim se ne dajo rešiti in vsa društva v obrambo proti tem boleznim so popolnoma prazna, ako se na tem temelju ne rešimo tega zla. Fizikati vseh mest — tudi fizikat mesta ljubljanskega je vmes obsežen — ko pojasnjujejo nezdrave razmere, ko analizujejo raznolike bolezni in njihovo razširjenje v okrožju svojih poročil, brez izjeme povsodi pov-

darjajo, da so glavni vzrok slabim zdravstvenim razmeram slabe stanovanjske razmere v dotičnih krajih. Vsled tega, ker se v takih slabih stanovanjih koti bolezni, to ne škoduje le delavskemu stanu, ampak tudi tistim, ki bivajo v tamošnjem kraju, kjer so taka stanovanja, torej tudi buržoaziji in privilegiranim desetisočem, in vsled tega je tudi vprašanje, kako naj se reši stanovanjsko vprašanje, brez dvojbe za vsakega mislečega človeka silno važno. Higijeniki pravijo, da mora vsaj 15 m³ zraka priti na človeka, koder stanuje. Pojte gledat v Ljubljano in okolico stanovanja teh delavcev in delavk, ki delajo v Ljubljani, in boste videli, da v prostoru, kjer je komaj zraka zadosti za dve osebi, stanuje 7, 8, 10, 12 oseb. Vi dobite, da je večina delavskih rodbin, ki imajo samo po eno luknjo, stanujejo v kleteh, pod streho, v razmerah, katerih ne bi smelo biti v olikani državi. Vi dobite jako veliko stanovanj z enim samim prostorom, kjer se spi, je in kuha. Odtod izvira potem umrljivost otrok, rojenih od rodbin, ki stanujejo v takih prostorih. Meni je stvar dobro znana in poznam več delavskih rodbin, koder je bilo po 5, 6, 8 do 10 otrok, in živi jim komaj eden. In poleg tega — tista strašna umrljivost delavskih žen! Na ta faktum se še ni opozarjalo v nobenem zakonodajnem zastopu, pač pa jaz iz svoje izkušnje to lahko povdarim, da je nekaj čudovitega, kako brzo izhirajo delavske žene. Po dnevi delajo v tovarni, potem gredo hitro domov, nimajo priložnosti nikdar se nasrkati zdravega zraka. Mož to lažje more, delavska žena pa mora domov k otrokom in pa da kuha, pospravi, opere itd.

Kaj je z nrvnostjo v takih stanovanjih, koder je več zakonskih v enem prostoru, koder zakonci dajejo še stanovanje v podnajem drugim osebam, da se lažje preživijo, dostokrat neoženjenim, tega ni treba naglašati. To pa pač smem omeniti, ako se zgodi potem zakonska nezvestoba bodisi od moža ali žene in oboje se zgodi silno lahko in se tudi godi, potem je še tisto rodbinsko življenje, katero edino ima ubogi delavec, ko najde zvezo in pomoč in tolažbo pri svoji ženi in ravnotako žena pri možu, izgubljeno in živi pekel nastane potem za tako rodbino. Če se na to spominjamo, kaj store druge države z ozirom na delavska stanovanja, potem nas mora biti sram zato, kar mi delamo oziroma česar mi ne delamo. V Londonu imate nad 250.000 ljudi, ki žive v lastnih hišicah in tam lahko marsikak delavec s tistim ponosom kakor lord zakliče my house, my castle.

Pri nas v Ljubljani se je z ozirom na delavska stanovanja od zasebne strani marsikaj zgodilo. Veliko zaslugu si je, to se mora javno priznati, pridobila Kranjska hranilnica s tem, da je v povzdigo socijalnega stanja med delavstvom zgradila svoje delavske hiše. Seveda najboljši način pospeševanja zdravih delavskih stanovanj je pa ta, da se omogoči delavskim rodbinam priti do lastne hišice. Vse drugo je le nekake vrste surrogat, kajti če se tudi iz najboljšega namena in pod strogim nadzorstvom več rodbin spravi v eno hišo, vendar ne izženete

iz človeške nature tiste želje po kreganju in prepiru, in tudi tam, kjer se je res veliko žrtvovalo iz najboljšega namena, so se napravile v tem oziru britke izkušnje, katere morem jaz iz lastnega prepičanja le potrditi. Zato lahko rečem: tega predloga se drži kos mojega srca in vsled tega sem tudi jaz svoj čas tukaj v Ljubljani s tistimi majhnimi sredstvi, s katerimi je mogoče razpolagati mlademu in z denarjem nikakor ne bogato dotiranemu profesorju bogoslovja, izkušal ustanoviti delavsko stavbno društvo. To delavsko stavbno društvo je — s ponosom se lahko na to sklicuje — od leta 1898. do leta 1903. pozidalo nad 100 hišic (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Čujte!“), v katerih bivajo v zdravih in razmerno zelo cenjenih stanovanjih delavske rodbine. To stavbno delavsko društvo je pa, gospoda, bilo navezano samo na podporo dobrih ljudi. Kapitala ni bilo nič, morali smo si ga izposoditi, in zato smo morali mi, kar nas je bilo zato reč vnetih, osebno žirirati za svote, katere so se potem dale društvu na razpolago pri stavbi, kupovanju zemljišč itd. Vrh temu smo morali plačevati velikokrat taka posojila po 6 od sto na menjice, in tako je prišlo, da je društvo, katero od delavcev ni zahtevalo začetkom nič več kakor $4\frac{3}{4}\%$ kasneje 5% obresti, bilo navezano na raznovrstne podpore, teh podpor pa od nikoder ni bilo, pač pa smo dobili podporo od države v obliki strahovitih davkov (Poslanec Povše — Abgeordneter Povše: „Žalibog!“). O tem davku po pravici lahko rečem, da gre ves iz žepov tistih, ki pri tem društvu delajo in sicer zastoj in veliko delajo. To društvo je letos že plačalo 440 K 76 h pridobninskega davka in ima naloženega še 1171 K 03 h davka. (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „To je rop!“). Ko me je odbor, kateremu sedaj, ker ne utegnem več, nisem več načelnik, kar sem svoj čas bil, prosil, da naj bi izkušal preskrbeti kak dar, da se to poplača, rekel sem besede, pri katerih ostanem: „Pustimo, naj država eksekvira in spravi na kant to društvo, da vsaj pokaže, kakršno zmisel ima za reševanje socijalnega vprašanja“ (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Če bi bil Hein še tukaj, bi se to brez dvoma zgodilo! Ta je bil zadosti trdosrčen!“), pri teh besedah pravim, ostanem. Torej lahko rečem, da sem sam izkusil, kako kruto državni fiskus izkuša izrabljati tudi taka podjetja (Poslanec vitez dr. Schoeppel — Abgeordneter Dr. Ritter v. Schoeppel: „Das ist leider wahr!“), da je to naravnost greh na javni morali.

Gospoda, nobene besede priporočila več in jaz mislim, da je v teh izvajanjih predlog, naj se prestopi v nadrobno razpravo, popolnoma utemeljen. (Zivahno odobravanje in ploskanje na levi in desni. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links und rechts.)

Predlog upravnega odseka se glasi:

„Deželni zbor skleni:

Priloženemu zakonskemu načrtu se pritrdi.“

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Gospod poslanec dekan Arko Mihael ima besedo.

Poslanec Arko Mihael:

Ne bom veliko govoril, ampak le opozarjal bi na veliko važnost predležčega zakona. V mislih imam tisto revno idrijsko delavstvo, ubogega rudarja, ki ves dan dela pod zemljo, stanuje pa v slabem, malem stanovanju, v okuženem zraku, kjer si mora pokvariti zdravje s celo svojo rodbino. Če ima delavec svojo hišico in če je še tako majhna in če še tako težko vračuje dolg, najeto posojilo, kako drugačna je njegova zavest, ko se čuti pod svojo streho, na svojem domu.

Torej jaz hočem samo visoko zbornico prositi, naj soglasno pritrdi nasvetu upravnega odseka, da bomo pokazali, da ima srce tudi za proletarce najnižjih slojev.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede v splošni razpravi?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).
Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Krek:

Ne. Samo še enkrat predlagam, da se prestopi v nadrobno razpravo.

(Obvelja. — Angenommen).

K § 1. imam nasvetovati neko izpremembo, katere se je v upravnem odseku sprejela, katere je pa vendar v prilogi ostala po tiskovni pomoti neizpremenjena. V § 1. namreč predlagam v imenu upravnega odseka, da se izpusti začetkom 4. vrste besedica „bila“; potem je ta § popolnoma v soglasju z nemškim besedilom; dalje pa predlagam, da se v drugem neizpremenjeno sprejme v slovenskem in nemškem besedilu, kakor je tiskan v prilogi 88.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen).

Sprejeto.

Poročevalec dr. Krek:

(Skliče §§. 2.—5., uvod in naslov zakona iz priloge 88., ki brez debate obveljajo. — Ruft die §§ 2—5, Eingang und Titel des Gesetzes aus Beilage 88 auf, welche ohne Debatte angenommen werden).

Predlagam, da bi se zakon sprejel še v celoti.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.
Ako ni ugovora proti temu, da se takoj izvrši tretje branje —
(Nihče ne ugovarja. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

prosim glasovati.
Gospodje, ki pritrjujejo načrtu zakona v celoti, izvolijo vstati.
(Obvelja. — Angenommen).
Sprejeto in s tem je ta zadeva rešena.
Na vrsto pride točka:

6. Priloga 90. Poročilo upravnega odseka o preložitvi okrajne ceste Čatež-Lipa (k prilogi 52).

6. Beilage 90. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Umlegung der Bezirksstraße Čatež-Lipa (zur Beilage 52).

Poročevalec Jaklič:

Upravni odsek se je posvetoval o poročilu deželnega odbora o preložitvi okrajne ceste Čatež-Lipa. Ker je cesta popravljena, upravni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

I. V zakonu o uvrstitvi cest z dne 2. aprila l. 1866, dež. zak. št. 6, pod točko 51/d navedena okrajna cesta v Suhi Krajini je na 2514m dolgi delni progi med vasema Čatež in Lipa preložiti po projektu, ki ga je dal izdelati okrajnocestni odbor v Ribnici in ga pregledal deželni stavbni urad, ter se navedenemu okrajnocestnemu odboru dovoli iz deželnega zaklada prispevek 5600 kron k stroškom, proračunjenim na 16.800 krón, ako se dobi pokritje, eventuelno deželnemu odboru dovoli najeti v ta namen posojilo.

II. Ostali del stavbne potrebščine v znesku 11.200 kron mora pokriti okrajnocestni odbor v Ribnici s posojilom, ki se amortizuje z izvanredno 2 1/2 0/0 priklado.

III. Priloženi načrt zakona o preložitvi te okrajne ceste se odobri.

IV. Deželnemu odboru se naroča, da se v zmislu § 22. zakona z dne 28. julija 1889, dež. zak. št. 17, dogovori z dotičnimi oblastvi, načrt zakona predloži v Najvišje potrjenje in končno skrbi za to, da se dovoljena preložitve ceste čimprej izvrši.“

Deželni glavar:

Otvaram splošno razpravo.
Želi kdo besede?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).
Ker ne, preidemo v nadrobno razpravo.
Prosim prečitati prvi predlog.

Poročevalec Jaklič:

(Bere predloga I. in II. iz priloge 90., katera obveljata brez debate. — Liest die Anträge I. und II. aus Beilage 90, welche ohne Debatte angenommen werden).

Točka III., tu se gre za sprejetje zakona.

(Skliče § 1. in 2., uvod in naslov načrtanega zakona iz priloge 90., ki brez debate obveljajo. — Ruft die §§ 1 und 2, Eingang und Titel des Gesetzeswurfs aus Beilage 90 auf, welche ohne Debatte angenommen werden).

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Ako ni ugovora proti temu —

(Nihče ne ugovarja. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

prosim glasovati.

Gospodje, ki pritrjujejo načrtu zakona v celoti, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen).

Sprejeto in s tem je sprejeta točka III. predlogov upravnega odseka.

Poročevalec Jaklič:

Sedaj še prosim, da se sprejme predlog IV., kakor je tiskan v prilogi 90.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki so za ta predlog, izvolijo obsesteti.

(Obvelja. — Angenommen).

Sprejeto in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Na vrsto pride točka:

7. Priloga 91. Poročilo upravnega odseka o vodovodni nakladi za Novo mesto (k prilogi 61).

7. Beilage 91. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Wasserleitungsaufgabe für Rudolfswert (zur Beilage 61).

Poročevalec dr. Ferjančič:

Visoka zbornica! Vodovod za Novo mesto je že nekoliko let oživotvorjen in občina potrebuje sredstev za vzdrževanje vodovoda, katero je združeno z velikimi stroški; vsled tega potrebuje občina vodovodne priklade. Občina se je tudi začela za to potezati, kakor hitro je bil vodovod dograjen, pa so bile pomanjkljivosti, vsled katerih se je stvar zavlekla skozi par let na očividno in veliko škodo občine same. Sedaj je pa prišla občina in prosi dovoljenja, da sme pobirati vodovodne naklade, in

sicer v znesku 50/0 od najemščine, oziroma od tistih prostorov, ki niso v najemu, pa po 50/0 od tistega zneska, ki je bil učenjen kot najemninska vrednost teh prostorov.

Predlagam, da se preide v nadrobno debato o tem zakonu.

Deželni glavar:

Želi kdo besede v splošni razpravi?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).

Predlog je, da se prestopi v nadrobno razpravo.

Gospodje, ki so za to, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen).

Sprejeto. Torej prosim gospoda poročevalca, da uvede nadrobno razpravo.

Poročevalec dr. Ferjančič:

(Skliče §§ 1.—4., uvod in naslov načrtanega zakona iz priloge 91., ki se brez razgovora sprejmejo v drugem in tretjem branju. — Ruft die § 1—4, Eingang und Titel des Gesetzesentwurfes aus Beilage 91 auf, welche ohne Debatte in zweiter und dritter Lesung angenommen werden).

S tem je torej sprejet prvi predlog upravnega odseka (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

a) Priloženemu zakonskemu načrtu v ./ se ustavno pritrdi.“

Sedaj še predlagam, da se sprejme drugi predlog (bere — lieft):

„b) Deželnemu odboru se naroča, da izposluje Najvišjo sankcijo.“

(Obvelja. — Angenommen).

8. Priloga 99. Poročilo finančnega odseka gledé podpore 7000 K Kmetijski družbi.

8. Beilage 99. Bericht des Finanzausschusses in betreff der Subvention per 7000 K an die Landwirtschaftsgesellschaft.

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Mislim, da bom najboljše pogodil, če bom prav kratek in se sklicujem na obširno utemeljevanje gospoda poslanca barona Apfaltrerja zaradi podpore 7000 K, ki naj se izplačajo „Kmetijski družbi“ za l. 1905. in 1906., kakor je bilo preje dolgo vrsto let običajno.

„Kmetijska družba“ s svojimi mnogoštevilnimi podružnicami potrebuje sredstev za povzdigo kmetijstva in živinoreje.

Finančni odsek je bil tudi tega mnenja in zato nasvetuje (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

C. kr. kmetijski družbi kranjski ima deželni odbor izplačati za tekoče in prihodnje leto podporo po 7000 kron v svrhu pospešitve kmetijstva.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki so za ta predlog, izvolijo obsejati.

(Obvelja. — Angenommen).

Sprejeto.

Točka:

9. Priloga 115. Poročilo finančnega odseka o potrebščini za uravnavo Mirne.

9. Beilage 115. Bericht des Finanzausschusses über das Erfordernis für die Hebung-Regulierung.

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Ker imate vsi gospodje tiskana poročila v rokah, ki so tiskana že 2 leti, opustim utemeljevanje teh dveh predlogov in predlagam, da preide visoka zbornica v nadrobno razpravo in da pritrdite zakonu.

Predloga finančnega odseka se glasita (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Priloženemu načrtu zakona o zvišanju potrebščine za uravnavo Mirne se ustavno pritrdi.

2. Deželnemu odboru se naroča, da temu načrtu zakona izposluje Najvišje potrjenje.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede v splošni razpravi?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).

Ker ne, prosim gospode, ki so za predlog gospoda poročevalca, da se preide v nadrobno razpravo, da izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen).

Sprejeto in prosim torej gospoda poročevalca, da preide v nadrobno razpravo.

Poročevalec dr. Žitnik:

(Skliče §§ 1.—4., uvod in naslov načrtanega zakona iz priloge 115., ki obveljajo brez debate v drugem in tretjem branju. — Ruft die §§ 1—4, Eingang und Titel des Gesetzesentwurfes aus Beilage 115 auf, welche ohne Debatte in zweiter und dritter Lesung angenommen werden).

Sedaj pride še drugi predlog finančnega odseka:

„2. Deželnemu odboru se naroča, da temu načrtu zakona izposluje Najvišje potrjenje.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen).

Sprejeto in s tem je ta točka rešena.

Daljna točka je:

10. Priloga 117. **Poročilo finančnega odseka gledé preložitve ceste na Štiklu** (k prilogi 28.)

10. Beilage 117. **Bericht des Finanzausschusses betreffend die Umlegung der Straße am Stückelberge** (zur Beilage 28).

Berichterstatter Freiherr von Apfaltrern:

Im Namen des Finanzausschusses habe ich die Ehre Bericht zu erstatten über jene Maßnahmen, welche der löbliche Landesausschuß in diesem Jahre bezüglich der Umlegung der über den Stückelberg führenden Landesstraße getroffen hat. Eine 300 m lange Wegsteile der bei Weiszenfels über diesen Berg führenden Landesstraße bildet seit jeher ein Verkehrshindernis, welches nicht allein die Marktgemeinde Weiszenfels und viele andere Interessenten in wirtschaftlicher Beziehung intensiv schädigt, sondern es sind im Laufe der Jahre zahlreiche Unglücksfälle dortselbst vorgekommen, welchen zu wiederholten Malen Tiere und sogar auch Menschenleben zum Opfer gefallen sind.

Die Marktgemeinde Weiszenfels hat sich bemüht, diesem schwerwiegenden Übelstande dadurch abzuweichen, daß sie auf eigene Kosten schon diverse Projekte ausarbeiten ließ und wiederholt Petitionen an den Landesausschuß wegen Abhilfe richtete. Diese Projekte gelangten jedoch nie zur Ausführung, einerseits wegen mangelhafter Ausführung derselben, andererseits wegen der zu bedeutenden Höhe der veranschlagten Baukosten.

Im Jahre 1900 hat die Marktgemeinde Weiszenfels abermals ein Projekt ausarbeiten lassen, doch auch dieses wurde nicht für hinreichend reif befunden. Infolge dessen verfügte der Landesausschuß, daß eine neue Tracierung der Straße vorgenommen werde und betraute derselbe den Herrn Ingenieur Steinwender aus Villach mit der Ausarbeitung der bezüglichlichen Baupläne resp. Kostenvoranschläge, nach welchen sich die Unlegungskosten auf 46.000 K belaufen hätten. Dieses Laborat hat das Landesbauamt vorerst an Ort und Stelle überprüft und als zweckentsprechend und ausführbar bezeichnet, darauf hin hat sich der Landesausschuß mit dem Bezirksstraßenausschusse Kronau wegen Tragung der Baukosten ins Einvernehmen gesetzt und wurde die Vereinbarung getroffen, daß die eine Hälfte der früher erwähnten Baukosten der Bezirksstraßenausschuß Kronau übernehmen, die andere Hälfte dagegen der Landtag zu bewilligen haben werde. Nachdem jedoch derselbe damals in meritorischer Hinsicht nicht tätig war, konnte auch diese Angelegenheit nicht in Verhandlung gezogen werden und erfuhr dieselbe eine neuerliche Verzögerung, welche bedauerlicherweise bis zum heurigen Jahre anhielt.

Erst im verflossenen Frühjahr wurde die Frage dieser Straßenumlegung neuerdings akut infolge des Zusammenstehens verschiedener Umstände, welche ganz unerwartet eintraten und auch zur endlichen Ausführung dieses längst gehegten Projektes führten.

Die Weiszenfeler Stahlgewerke hatten die renommierte Firma Ratzmann mit der Aufgabe betraut, verschiedene, ziemlich umfangreiche Arbeiten in der Gewerkschaft durchzuführen. Infolge dessen trat die genannte Firma an den Landesausschuß mit dem Antrage heran, daß sie bereit wäre, unter besonders günstigen Bedingungen die Straßenumlegung durchzuführen und erhielt sie auch den Auftrag, ein bezüglichliches Projekt vorzulegen. Das dem Landesausschuße daraufhin vorgelegte Projekt wurde vom Landesbauamt geprüft und als vollkommen zweckentsprechend bezeichnet. Der Kostenvoranschlag belief sich auf K 39.261:50. Das Projekt wurde dem Bezirksstraßenausschusse in Kronau übermittelt, welcher in seiner Sitzung vom 15. August d. J. dasselbe annahm und sich in bindender Weise bereit erklärte, die Hälfte der Baukosten zu übernehmen, und wurde der Landesausschuß von diesem Beschlusse in Kenntnis gesetzt. Um die zweifellos sehr günstige Gelegenheit auszunutzen und den dringend notwendigen Bau mit verhältnismäßig geringen Kosten endlich durchzuführen zu können, um jedoch andererseits den Beschlüssen des Landtages bezüglich Übernahme der 2ten Hälfte der Baukosten nicht vorzugreifen, hat der Landesausschuß in seiner Sitzung vom 22. August d. J. einstimmig beschlossen, die Straßenumlegung am Stückelberge auf Grund des vorgelegten und vom Landesbauamt gutgeheißenen Projektes durch die Firma Ratzmann in der Voraussetzung ausführen zu lassen, daß die Firma die ihr übertragene Arbeit sogleich in Angriff nehme und wenn möglich noch in diesem Jahre vollende. Weiters knüpfte der Landesausschuß diesen Beschluß noch an die folgenden Bedingungen:

1. Daß der Bezirksstraßenausschuß in Kronau sich verpflichtet, die erstfällige Hälfte der Baukosten im runden Betrage von 19.630 K dem Unternehmer zu bezahlen;

2. Falls bis zum 16. März 1906, das ist bis zur Fälligkeit der 2ten gleich großen Rate, es dem Landesausschusse nicht möglich sein sollte, einen diesbezüglichen Beschluß des Landtages herbeizuführen, so ist diese 2te Rate, resp. Hälfte der Baukosten im Betrage von 19.630 K vorstufweise und mit dem Vorbehalte der nachträglichen Genehmigung des Landtages, auf Rechnung des Landesfundes anzuweisen, dies jedoch nur dann, wenn der Bezirksstraßenausschuß in Kronau vor der Arbeitsvergebung in rechtverbindlicher Weise sich verpflichtet, die vorstufweise aus dem Landesfunde zur Auszahlung gelangte 2te Rate demselben in dem Falle zu refundieren, als der Landtag die vorerwähnten, vom Landesausschusse gefaßten Beschlüsse nicht genehmigen sollte.

Die vom Landesausschusse geforderten und vom Bezirksstraßenausschusse in rechtsverbindlicher Form abgegebenen Erklärungen liegen uns hier vor und erübrigt mir noch zur meritorischen Begründung des Antrages darauf hinzuweisen, daß die im Früheren erwähnte Wegsteile am Stückelberge tatsächlich ein schwerwiegendes Verkehrshindernis nicht allein für die Marktgemeinde Weiszenfels, sondern auch für die dortigen Industrieunternehmungen und viele andere Interessenten bedeutet, da die Verfrachtungskosten im allgemeinen, insbesondere aber jene zur Bahn sich sehr hoch stellen.

Nicht minder notwendig erschien jedoch dem Landesausschusse die Umlegung dieser Wegsteile aus dem Grunde, weil — wie auch von behördlicher Seite es bestätigt wurde —

gerade in den letzten Jahren infolge des zunehmenden Verkehrs auf dieser Wegstrecke besonders schwere Unglücksfälle sich ereigneten, welchen auch Menschenleben zum Opfer fielen.

Mit Rücksicht auf die übermäßigen Steigungsverhältnisse der Landesstraße am Stückelberge, durch welche alljährlich die schwerwiegendsten Unglücksfälle verursacht werden und mit Rücksicht auf die dringende Notwendigkeit dieses auch in wirtschaftlicher Beziehung schwerwiegende Verkehrs Hindernis zu beseitigen, stellt der Finanzanschluß den Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die vom löbl. Landesauschusse bezüglich der Umlegung der Weißenfelder Landesstraße am Stückelberge getroffenen Verfügungen werden nachträglich genehmigt und ist die Hälfte der auf 39.261 K 50 h sich belaufenden Baukosten, das sind 19.630 K 75 h aus dem Landesfonde zu decken.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

11. Finančnega odseka poročila o prošnjah:

a) vodstva Lichtenturničine sirotišnice za podporo k stavbnim troškom šolskega poslopja, za vzdržavanje dekliške osemrazrednice in za zvišanje deželnih ustanov od 180 K na 200 K (k prilogi 148);

11. Berichte des Finanzanschlusses über Petitionen:

a) der Leitung der Lichtenturnischen Waisenanstalt um Subvention zu den Schulhausbaukosten, für die Erhaltung der achtklassigen Volksschule und um Erhöhung der Landesstiftplätze von 180 auf 200 K (zur Beilage 148);

Poročevavec Pogačnik.

Visoka zbornica!

Vodstvo Lichtenturnove sirotišnice prosi v svojih 3 prošnjah za podporo v pokritje stavbnih stroškov za zgradbo novega šolskega poslopja, za prispevek za vzdrževanje šole, katera se je razširila iz 2 razrednice v 8 razrednico in za povišanje deželnih ustanov od 180 na 200 K.

Na poslopju, ki služi skoro edino le šolskim namenom, je 20.000 K dolga. Obiskujejo ta zavod ne samo deklice iz mesta, ampak tudi z dežele. Deželni zbor je že enkrat dovolil podporo 1600 K, katera se je tudi v 2 obrokih izplačala.

Ko se je šola razširila v 6razrednico, je deželni zbor dovolil 1200 K, in ko se je razširila v 8razrednico, 2100 K.

Finančni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Dovoliti vodstvu sirotišnice bar. Lichtenturnove v delno pokritje dolga 2500 kron in podpore za leto 1905 2500. Ustanovnine zvišajo se od 180 na 200 kron.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje pride prošnja:

b) mestnega magistrata v Ljubljani za zvišanje prispevka cesarja Franca Jožefa I. mestnej višje dekliške šoli v Ljubljani (k prilogi 118);

b) des Stadtmagistrates in Laibach um Erhöhung des Beitrages für die höhere Töchter-schule (zur Beilage 118);

Poročevavec Arko Mihael.

Visoka zbornica! Mestná višja dekliška šola v Ljubljani se ima po nalogu naučnega ministra razširiti v 6razredni dekliški licej. Ker je bila premalo dostopna širšim slojem, da bi imele deklice teh slojev priliko izobraziti se v njej, se bo sedaj to tako izpremenilo, da bo za sprejem zadostovalo, ako je učenka dokončala 4. razred ljudske šole, in bo ta šola potem takoimenovan „licej“.

Ker bodo troški nekoliko višji, prosi mestni magistrat ljubljanski, da dežela svoj prispevek poviša in zato predlaga finančni odsek (bere — liejt):

„Deželni zbor skleni:

1. Dosedanja letna podpora 6000 K, ktera se je dajala višji dekliški šoli v Ljubljani, ostane, in vrhu tega se za leto 1906 še dovoli začasni znesek 1000 K.

2. Deželnemu odboru se naroča pogajati se s kuratorijem višje dekliške šole v Ljubljani v ta namen, da postane zavod pristopen širšim slojem prebivalstva dežele in da se ojači vpliv dežele na vodstvo te šole.“

Zavod ima namreč posebni kuratorij, v katerem je en sam zastopnik deželnega odbora, med tem ko je mestna občina Ljubljanska zastopana po predsedniku in še 8 odbornikih. Zato je bil finančni odsek mnenja, da, če dežela podpira zavod, jej tudi gre večja ingerenca na vodstvo zavoda in v to svrhu torej priporočam predloga finančnega odseka visoki zbornici v sprejem.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogoma finančnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje imamo poročilo finančnega odseka:

c) o prošnjah učiteljskih vdov in sirot za podaljšanje dosedanjih miloščin (k prilogi 163);

c) der Lehrerswitwen und Waisen um Verlängerung der Gnadengaben (zur Beilage 163);

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Gospod tovariš dr. Majaron, ki bi imel poročati v tej zadevi, moral je nujno odpotovati ter je meni kot načelniku finančnega odseka izročil svoje poročilo. Poročilo je tiskano in sicer je tiskan samo sklep finančnega odseka. Jaz se bom tudi omejil na to, da samo kratko omenim, koliko ima vsaka prosilka dobiti miloščine.

Finančni odsek predlaga (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

Zaprošene miloščine se v dosedanjih zneskih podaljšajo za leto 1906, 1907 in 1908.

Izplačila istih miloščin za leto 1903, 1904 in 1905 se naknadno odobré.

Učiteljski siroti Ivani Stupar se miloščina zviša na letnih 240 K za leta 1906 do vštetelega 1908.“

Miloščine, katere se imajo v zmislu prvega odstavka predloga finančnega odseka izplačati, so: Widmar Filomeni 300 K, Hočevar Karolini 240 K, Magdalení Venedig 200 K, Ani Adamič 144 K, Mariji Kogej 60 K, Mariji Osana 240 K, Matildi Kokalj 240 K, Magdalení Kratochwill 200 K, Frančiški Kalin 300 K in Ferlan Mariji 200 K.

Jedina Ivana Stupar je doslej dobivala samo 150 K. Ker je pa ta sirota 70 let stara in popolnoma slepa, zato je sklenil finančni odsek predlagati, da se jej ta miloščina zviša na 240 K.

Prosim torej gospoda deželnega glavarja, da naj bi prestopiti dal v nadrobno razpravo, pri čemur pa pripominjam, da je poleg tega treba še rešiti priloge 121., 119. in 120., katere niso na dnevnem redu današnje seje natisnjene.

Deželni glavar:

Gospodje, ki so za prehod v nadrobno razpravo, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Hribar:

(Bere tri predloge iz priloge 163., ki obveljajo brez debate. — Lieft die drei Anträge aus Beilage 163, welche ohne Debatte angenommen werden.)

Sedaj pride poročilo priloga 119. o prošnji Marije Hiti, učiteljeve vdove za miloščino. Učitelj Matija Hiti je imel 480 K letne miloščine, umrl je leta 1905. Prosilka je brez premoženja, podpirati jo mora občina in stara je 64 let.

Finančni odsek predlaga:

„Učiteljski vdovi Mariji Hiti na Dvoru se dovoljuje miloščina letnih 240 K za leto 1905 do vštetelega leta 1908.“

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Priloga št. 120. — Prošnja Marije Leinert, učiteljske vdove za miloščino. Njen mož je užival 480 K letne miloščine in je dne 12. decembra 1901 umrl zapustivši vdovo in dvoje nedorastlih otrok. Vdova je takoj prosila pri deželnem odboru za miloščino; toda deželni zbor ni prišel do rednega delovanja in deželni odbor sam ni mogel dovoliti miloščine. Vdova je 58 let stara, in jeden sin je popolnoma bolan. Revščina je velika, ker ji je bilo leta 1899 vse prodano.

Finančni odsek predlaga:

„Učiteljski vdovi Mariji Leinert v Občici se dovoljuje miloščina letnih 300 K za leto 1905 do vštetelega leta 1908.“

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Priloga 121. — Prošnja učiteljske sirote Alojzije Novak za miloščino. Oče Janez Novak je 42 let učiteljeval v Stopičah na Dolenjskem in je v službi umrl. Hči je bila 8 let bolna in je bila v letih 1901 in 1902 dvakrat v deželni bolnici zaradi vodenice. Ona je neozdravljiva in stara 54 let.

Finančni odsek predlaga:

„Učiteljski siroti Alojziji Novak v Ljubljani se dovoljuje miloščina letnih 240 K za leto 1905 do vštetelega leta 1908.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki so za ta predlog, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje imamo prošnjo:

d) **podpornega društva kočevske gimnazije za podporo;**

d) **des Unterstützungvereines am Gottscheer Gymnasium um Subvention;**

Poročevalec Pogačnik:

Poročati imam o prošnji podpornega društva kočevske gimnazije za podporo. Zaradi izpadle

vsakoletne podpore je moralo društvo svoje humanitarno delovanje skoraj popolnoma opustiti.

Zato predlaga finančni odsek:

„Visoki deželni zbor skleni:

Ravnateljstvu c. kr. gimnazije v Kočevju dovoliti za leto 1905 — 200 kron in naknadno za leta 1902, 1903 in 1904 — 200 kron prispevka.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje pride prošnja:

e) **dramatičnega društva v Ljubljani za podporo** (k prilogi 100);

e) **des dramatischen Vereines in Laibach um Subvention** (zur Beilage 100);

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Tudi to poročilo sem prevzel od odsotnega tovariša gospoda dr. Majarona.

Dramatično društvo je dne 23. oktobra tekočega leta vložilo sledečo peticijo (bere — liest):

„Visoki deželni zbor!

Do leta 1904. dobivalo je najudaneje podpisano dramatično društvo za slovensko gledališče po 12 000 K letne deželne podpore. Za lansko gledališko sezono 1904/1905 kakor tudi za tekočo sezono 1905/1906 pa nismo dobili nikake podpore. Kot namestek za to odpalo podporo prepustile so se nam sicer lože, za katere smo poprej plačevali deželi po 6000 K, a vzlic temu znašali so naši dohodki za sezono po 5400 K manj nego poprejšnja leta. Da se ta izpadek tudi pri največjem štedenju ni mogel pokriti iz tekočih dohodkov, to je pri sedanjih finančnih razmerah našega mesta kakor tudi pri visokosti plač, katere sedaj zahteva angaževano osobe — naš gažni etat znaša namreč za tekočo sezono 50.846 K — gotovo jasno. Vsled tega smo zopet prišli v dolgove, katerih smo se pretekla leta srečno rešili, in ako se nam ne nakloni zopet poprejšnja deželna podpora, niti misliti ni, da bi se prihodnje leto otvorilo slovensko gledališče.

Za izobrazbo in pouk dobivali smo poprej po 600 K letne deželne podpore; tudi ta za prosep slovenskega gledališča neobhodno potrebna podpora je za lani in letos izostala, in pokrivali moramo ta izpadek iz skromnih svojih tekočih dohodkov.

Ker je tako „Dramatičnemu društvu“ kakor tudi vsakemu rodoljubu gotovo mnogo na tem, da se ohrani ta kulturno važna postojanka, edino slovensko gledališče, ki se je z ogromnimi žrtvami povzpelo do sedanje višine, usojamo si najudaneje prositi:

Visoki deželni zbor naj blagovoli „Dramatičnemu društvu“ za slovensko gledališče nakloniti deželno podporo za sezono 1904/1905 in 1905/1906 po 12.000 K je 24.000 — K

ter za naobrazbo in pouk prispevek za lani in letos po 600 K je 1.200 — „

vkup torej 25.200 — K;

od te svote odbiti bi bilo za omenjeni dve sezoni najemnino za lože in sicer po 6600 K je 13.200 — K

potem dva obroka dovoljenega nam posojila po 600 K je 1.200 — „

in za kurjavo gledališča v lanski sezoni nam odmerjeni znesek 488 76 „

vkup torej 14.888 76 „

tako bi se nam končno izplačalo le 10.311 24 K.

V Ljubljani 23. oktobra 1905.

Za „Dramatično društvo“:

Predsednik

Dr. vit. Bleiweiss-Trsteniški.“

Finančni odsek, ko se je o tej prošnji posvetoval, je prišel do prepričanja, da je utemeljena, in si je osvojil razloge, katere navaja dramatično društvo v svojej prošnji za dovolitev podpore. Zato predlaga (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Dramatičnemu društvu se dovoli deželna podpora za sezono 1904/1905 in 1905/1906 v skupnem znesku 25.200 — K

in izplača po odbitku prepuščene najemnine za lože v skupnem znesku 13.200 — K

dveh obrokov dovoljenega posojila v skupnem znesku 1.200 — „

in za kurjavo v lanski sezoni odmerjenega zneska 488 76 K

skupaj 14.888 76 K

torej v ostanku 10.311 24 K.“

Predlagam da se preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo.

K besedi se je oglašil gospod poslanec dr. Šusteršič.

Poslanec dr. Šusteršič.

Visoka zbornica! Kakor smo zastopniki katoliško-narodne stranke v finančnem odseku glasovali zoper ta predlog, istotako bomo glasovali katoliško-narodni poslanci tudi tukaj v visokej zbornici sami proti odsekovemu predlogu.

Vzroki tega našega postopanja so skratka ti-le:

Res je sicer, da imajo gledališča vobče neki kulturne pomen, akoravno se kulturni pomen gledališč večinoma visoko precenjuje. Z obžalovanjem se mora konstatirati, da osobito kulturna stopinja provincijalnih gledališč silno pada v zadnjem času, tako, da se bomo morali kmalu vprašati, ali je mogoče takim gledališkim podjetjem priznati še katerikoli kulturni pomen, odnosno si bomo morali predložiti vprašanje, ali ne zahteva kulturni napredek naroda naravnost, da se taka gledališča, ki so na tako nizkem nivou, raje popolnoma zaprò. Vidite, častita gospoda, simptomatično za kulturni pomen provincijalnih gledališč, — in jaz ne govorim tukaj specifično o ljubljanskem, tudi ne specifično o ljubljanskem slovenskem gledališču, ampak vobče o provincijalnih gledališčih, — simptomatično je za kulturni pomen teh gledališč sledeča okolnost: kadar se igra kaka klasična igra, ki res stoji na visokem etičnem stališču, ko je mogoče, da si občinstvo ublaži srce, izbristri um in se povzdigne iz vsakdanje mizerije na višje stališče, takrat je gledališče prazno; kadar se pa igra kaka druga igra, ki uprizarja kak tendenčni, — ne vem, ali smem sploh rabiti ta izraz, — umotvor, kaka igra, kjer se morebiti uganja še nekoliko pornografije ali kaj podobnega in kjer se daje prilika, gledati veliko nuditet, takrat je gledališče natlačeno. To je silno simptomatično in označuje markantno okolnost, katero sem navajal, namreč, da se kulturni pomen gledališč vobče visoko precenjuje in da je kulturni nivò provincijalnih gledališč često zelo nizek.

Kar se tiče osobito slovenskega gledališča, — o nemškem govorim pozneje, — gospoda moja, se mi zdi, da bode prišel moment, ko bo nujno potrebno, da se združijo vsi resno in trezno misleči rodoljubi brez razlike strank v ta namen, da se s skupnimi močmi povzdigne nivò edinega slovenskega gledališča, tako, da bo mogoče govoriti o tem, da je to res kulturni zavod. Ali, gospoda moja, potem bo pa potreba, da vsi segamo v svoje lastne žepe in treba bo nekoliko več požrtvovalnosti, osobito pri tistih krogih, ki se za gledališče zanimajo, v tistih krogih, ki so pravi gledališčni interesentje. Žalibog se je udomačila pri nas navada, da se vedno, pri vseh stvareh apelira le na javne blagajne in vedno čaka iz kakega javnega fonda podpore za stvari, katere morajo, — če hočejo biti zdrave, — se vzdrževati iz lastnih sredstev tistih, ki so interesirani na dotični napravi. Povdarjati moram, da mi, katoliško narodna stranka, stojimo na načelnem stališču, da dežela ni v to poklicana, vzdrževati gledališča. Sklicujem se v tem pogledu lahko na deželno ustavo, ker tam zaman iščete določila, po katerem bi gledališke predstave spadale v delokrog deželnega zbora, ali, da so deželna sredstva namenjena za to, da se z njimi vzdržujejo gledališča.

Toda, gospoda moja, priznavati moram neki razloček, razloček namreč med slovenskim gledališčem v Ljubljani in med nemškim. Če se končno še z nekoliko liberalnim tolmačenjem ustavnih določb, z razteznim tolmačenjem delokroga deželne uprave,

končno morebiti z nekoliko silo zamore utemeljiti, vsaj navidezno utemeljiti dolžnost deželnega zbora, da kaj stori za slovensko gledališče, katero je edino, ki eksistira, — vsaj drugega slovenskega gledališča ne najdemo nikjer na svetu, — potem pa to nikakor ne velja tudi za nemško gledališče; in sicer iz dveh vzrokov ne. Prvič iz tega vzroka ne, ker je nemških gledališč po svetu zadosti in ni nikakor potreba, da bi moralo biti ravno v Ljubljani nemško gledališče, v središču dežele, ki je s 95⁰/₀ slovenska, in sicer nemško gledališče vzdržujemo iz deželnih stroškov, kolikortoliko na stroške dežele, s pripomočje dežele. Drugi vzrok je pa ta, gospoda moja, da so ljubljanski Nemci financijelno vsekako zadosti močni, da si lahko vzdržujejo iz lastnih sredstev gledališče, če hočejo to gledališče imeti, cesar jim nihče braniti ne more in nihče braniti neče in da je zatekanje nemškega „Theatervereina“ do deželne blagajne tako, da se mora reči, da mu nedostaje vsake opravičenosti in tudi, če bi to gledališče bilo še tako dobro, vsake etične podlage.

Gre se sicer danes samo za prošnjo „Dramatičnega društva“. Zaradi tega pa ni treba misliti gospoda moja, da dežela podpira samo slovensko gledališče. Ako natančneje pogledamo, cela stvar leži tako, da dežela popolnoma enako, v enakem obsegu podpira tudi nemško gledališče in da je teh 11.000, oziroma 10.311 K, katere se danes zahtevajo, pravzaprav le tista diferenca, katero bi „Dramatično društvo“ manj dobilo, kakor nemško gledališče, če bi se ta znesek ne dovolil, seveda pod pogojem, da bi ne prišla enkrat v ta deželni zbor večina, katera bo poklicala deželni odbor na odgovor za ti-to samolastnost, katero je učinil deželni odbor glede najemščin od lož. Stvar je namreč ta-le: V prejšnjih letih je deželni zbor dovoljeval enake denarne podpore nemškemu in slovenskemu gledališču, obenem pa je bilo določeno, in to se vidi tudi iz vseh proračunov in računskih zaključkov gledališkega zaklada, da so najemščine za lože tako slovenskega, kakor nemškega gledališča pripadale gledališkemu zakladu, to je deželi. Znano je, gospoda moja, da je nekega dne večina deželnega zbora izdala nek manifest na deželo, v katerem je rekla, da odslej nehajo vse podpore, dokler obstrukcija traja, in v nekem komentariju se je tudi reklo, da samo ob sebi umevno nehajo tudi podpore gledališču. To stališče je bilo na vse zadnje umevno in stališče, zoper katero bi pravzaprav ne moglo biti stvarnega ugovora, ker če se je deželni odbor postavil na stališče: Mi izplačamo le to, kar je deželni zbor dovolil, je to stališče vsaj formalno popolnoma korektno in ostane korektno toliko časa, dokler se ne dela nobene razlike. Ta razlika se je pa napravila ravno pri gledališču; namreč deželni odbor je stvar napravil tako-le: Podpore ne more dati, tistih 11 ali 12.000 K, kolikor znaša vsako leto podpora za gledališče, v tej obliki ni mogel izplačati in zato si je pomagal in napravil stvar v drugej obliki, v popolnem protislovju, — to konstatujem, — s sklepi deželnega zbora; sklenil je namreč, da se odpove najemnin

od lož. Jasnó je vsakemu, da kakor deželni odbor ne more dajati podpore brez izrednega privoljenja deželnega zbora, da istotako tudi nima pravice odpovedovati se kakim dohodkom. Seveda se bode na to reklo, da se je stalo pred alternativo, da, ali gledališče prazno stoji in potem seveda se tudi za lože ničesar ne dobi, (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Tako je!“) če se pa igra, potem se lahko odstopi dohodek od lož, dežela nima nobene izgube, položaj je ravnoisti. To argumentacijo pa zamorem sprejeti izključno le glede slovenskega gledališča. Vemo, da bi „Dramatično društvo“, ker manjka požrtvovalnosti v tistih krogih, ki so osobito interesirani za slovensko gledališče, ne moglo igrati dalje, razen če bi tisti krogi, ki so tako vneti za slovensko gledališče, v prvi vrsti posegli v svoje žepe ali svoje blagajne, česar pa nečejo storiti; ali glede nemškega gledališča to nikakor ne velja. Uverjen sem, da je nemški gledališki publikum v Ljubljani zadostno močan, da vzdržuje svoje gledališče, ne da bi moral hoditi beračit do deželnih blagajn, uverjen sem, da bi nemško občinstvo, ako bi bil ostal deželni odbor strogo na stališču, da ne dá nobene podpore, ne v enej, ne v drugej obliki, da bi Nemci kljub temu še hvaležni bili, če bi se jim dalo brez najemščine gledališče na razpolago, in to bi pomenilo potem dohodek 12 do 13.000 K za deželo — jaz ne vem koliko znaša ta najemščina, tako približno mi je v spominu številka, ki se je omenila v finančnem odseku. Če bi pa, gospoda moja, nemškega gledališča ne bilo, vprašam, ali bi bila to taka nesreča? To je vendar stvar, ki zadene samo najpremožnejše kroge ljubljanskega mesta, ki brez vsakega dvoma samo nje interesira, in če nočejo imeti gledališča, če nočejo poseči v svoje žepe in blagajne, dobro, pa gledališča ne bodo imeli; ali dežela, gospoda moja, bi pa pri tem čisto nič ne trpela, osobito ako pogledamo. — oprostite, — to judovsko šmiro, ki navadno vsako zimo pride sem. Torej glede nemškega gledališča ne velja označena argumentacija na noben način, pod nobenim pogojem. Glede slovenskega ne rečem, glede slovenskega ima to nekaj zase, ker jaz lahko argumentiram tako, da bi bilo žalostno, ako bi sploh nobenega slovenskega gledališča ne bilo.

Ali tukaj, gospoda moja, tiči nekaj drugega zadaj. Gledališka podpora na eno in drugo stran za slovensko, kakor za nemško gledališče, je žalibog, — in to je gotovo ena najmanj častnih strani v zgodovini deželnega zbora vojvodine Kranjske, ta gledališka podpora ni nič drugega, kakor kupnina za neko politično kupčijo, ki se je sklenila prvokrat leta 1895. in ki se je ponovila leta 1901., to je tista kupčija, s katero sta stranki večine ena drugo kupili takorekoč, to je tista vez, katera ju je združila. Ali, gospoda moja, nam vendar ne morete pripisovati naivnosti, da bi mi glasovali za tisto kupnino, katero vi potrebujete zaradi tega, da se skupaj držite kot večina deželnega zbora. Tega ne more nihče od nas zahtevati. In zaradi tega je torej že iz tega popolnoma enostavnega razloga popolnoma samo ob

sebi umevno, da mi glasujemo zoper predlog finančnega odseka. Osobito pa, gospoda moja, ako se pomisli, kar se je v tem zasedanju že velikokrat povdarjalo, namreč žalostni položaj deželnih financ. Jaz mislim, da so vendar finance osobito ljubljanskih Nemcev, ki razpolagajo z milijoni rezervnih zakladov denarnega zavoda, ki ga vsi poznamo, zakladov, ki so vedno na razpolago za nemške namene v deželi. Jaz mislim, da se torej finance ljubljanskih Nemcev še vedno stokrat boljše, kot finance kranjske dežele in jaz bi mislil, da bi gospodje deželni poslanci, ki se prištevajo nemški narodnosti in se smatrajo za zastopnike nemških interesov, najlepše storili, če bi se prostovoljno odpovedali podpori revne dežele za zabavo bogatih ljudi.

Mi, visoka zbornica, smo načeloma zoper to, da bi se iz deželnih sredstev podpirala gledališča. Naše mnenje je, da če to spada v delokrog kake javne korporacije, spada to v delokrog mesta ljubljanskega, ravno tako, kakor spadajo v delokrog mesta šetališča in enake naprave in zaradi tega sem mnenja, da se ta sporna točka, katera je brez naše krivde razdvajala slovenski stranki v tem deželnem zboru skozi deset let, odpravi iz te zbornice. Naj se gledališče odstopi pod primernimi pogoji ljubljanskemu mestu, naj postane mestno gledališče. Dežela, gospoda moja, od tega gledališča itak nič nima, gledališče je le za Ljubljano in torej naj tudi mestna občina ljubljanska to gledališče prevzame in vprašanja, ki so v zvezi z gledališčem, rešuje v svojem lastnem delokrogu. Zaradi tega si usojam v imenu katoliško-narodne stranke predlagati sledečo resolucijo (bere — lieft):

„Deželnemu odboru se naroča, da stopi takoj z mestno občino ljubljansko v dogovor in pogajanje radi prevzetja deželnega gledališča v last in oskrbo ljubljanskega mesta, — ter da o uspehu pogajanja poroča čimpreje deželnemu zboru.“

(Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links).

Deželni glavar :

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca dr. Šusteršiča izvolijo vstati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec dr. Tavčar :

Visoka zbornica! Gledališče je že dolgo vrsto let predmet prepira med obema slovenskima strankama. Jaz opozarjam na to, da nasprotna katoliško-narodna, ali po domače rečeno klerikalna stranka, (Poslanec dr. Krek: — Abgeordneter Dr. Krek: „Bog lonaj!“ „Hvala!“) stoji še dandanes na istem stališču, na katerem so stali leta 1894., ko smo imeli burne deželnozborske volitve. Takrat je klerikalna stranka, — vsaj takrat še ni bila tako demokratična,

kakor danes prijatelj dr. Krek trdi, takrat so nastopali še bolj salonsko, ne v visokih škornjih. (Veselost v središču in na desni. — Heiterkeit im Centrum und links) — ampak v lepih dolgih hlačah, — takrat je ta stranka stopila na „Plattform“ in izdala takozvan volilni program. Glavna točka tega volilnega programa je bilo ravno vprašanje slovenskega gledališča. (Poslanec dr. Krek: — Abgeordneter Dr. Krek: „Potem ste si pa natančno ogledali to vprašanje!“) Seveda! Samo branili smo se, kakor dandanes, če ne nas žive požrete! (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Samo malo bolj švoh ste danes!“) Mislim, da samo kričanje ni dokaz premoči. Tisti, ki v vodo pade, tudi kriči, pa se ne more reči, da je močan. Jaz ponavljam, da se je takrat z vso strastjo napadalo slovensko gledališče, da nima nobene pravice, da se podpira od dežele, skratka, pela se je grobna pesem nad slovenskim gledališčem.

O gledališču se naši pojmi ne dadó združiti. Dr. Šusteršič je mnenja, da nimajo provincionalna gledališča nobenega kulturnega pomena, drugi slovenski rodoljubi pa smo pač mnenja, da je posebno naše slovensko gledališče za nas eminentnega kulturnega pomena in da prav častno in dobro izvršuje to svojo nalogo. (Poslanec dr. Ferjančič: — Abgeordneter Dr. Ferjančič: „Tako je!“) Jaz pa opozarjam na to, da tudi vzorno vodena gledališča, to so tista, katerih dr. Šusteršič ni imel v mislih, dvorna in druga gledališča, da nobena ne obstajajo brez podpor. Opozarjam na to, kako eminentnega pomena je za češki narod njegovo „Národní divadlo“, in to dobiva izdatno podporo od dežele, dasiravno je Praga vse drugó mesto, kakor Ljubljana.

Kakor rečeno v tem pogledu se ne bom prepiral dalje, ampak mi stojimo na tem stališču, da je naša dolžnost, varovati slovensko gledališče in da je naša dolžnost, zajamčiti mu eksistenco. Tej dolžnosti pa l. 1895. nikakor drugače nismo mogli ustreči, kakor s tem, da smo se ob enem zavezali, da se bo tudi za nemško gledališče dajala podpora, ker drugače bi se bilo pokopalo še slovensko gledališče. Resnica je, da bi Nemci svoje lahko vzdrževali po drugih faktorjih, Slovenci pa svojega brez deželne podpore vzdržati ne morejo! Ako pravi dr. Šusteršič, da je bila to kupčija, — dobro, — jaz pa pravim, da je to prav častna stran v zgodovini te dežele, ker se je s to kupčijo rešilo slovensko gledališče, katero bi bili takrat čisto gotovo pokopali, kakor bi ga še danes radi pokopali.

V tem pogledu se ne bom več pričkal, rečem pa, dokler bo slovensko gledališče v nevarnosti, bomo ostali na tem stališču in ker je še dandanes v nevarnosti se bomo pošteno držali tistega dogovora.

Vse drugo je nepotrebno, da bi se omenjalo! (Odobranje v središču. — Beifall im Centrum.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec grof Barbo ima besedo.

Abgeordneter Graf Barbo.

Hohes Haus! Ich muß gestehen, daß, als ich vor 10 Jahren das erstemal die Ehre hatte, in den Landtag zu kommen, ich nicht unähnliche Bedenken gehegt hatte, wie Herr Dr. Šusteršič sie heute auseinandergesetzt hat. Damals war ich der Ansicht, es gehe nicht an, daß die Landesgelder dazu verwendet werden, daß sich die Herren in Laibach unterhalten. Ich sage es ganz offen, daß ich seinerzeit dieser Ansicht gewesen bin, allein was habe ich heute gefunden?!

Ich habe gesehen, daß die Landesunterstützung ganz minimal ist, die ganze Unterstützung, der ganze zu leistende Beitrag besteht in 12.000 K Subvention; denn die Herren vergessen ganz, daß es einen Theaterfond gibt, der ein Vermögen hat.

Wenn Sie mir einwenden, es ist beim Theater, beim Baue desselben manches geschehen, was nicht hätte geschehen sollen, so muß ich darauf erwidern, wenn schon einmal das Theater da ist und wir einen Theaterfond haben, so geht es doch nicht an, immer zu schreien, das ist das Geld des armen Volkes.

Dieser Fall ist nicht richtig. Der Herr Dr. Šusteršič hat auf das deutsche Theater verwiesen. Er ist dem slovenischen nicht hold, so wundert es mich auch nicht, daß er dem deutschen noch weniger hold ist. Man darf aber dabei nicht ungerecht werden. Er hat sich darauf berufen, daß 95 % der Bevölkerung des Landes slovenisch ist und nur 5 % deutsch, infolgedessen es durchaus nicht angehe, das deutsche Theater in demselben Maße zu unterstützen, wie das slovenische.

Erstens ist die Geschichte mit den Prozenten nicht ganz so; es wird wohl ein bißchen anders sein; aber ob es nun 8, 5 oder nur 2 Prozente sind, so ist ja das so ziemlich alles eins; maßgebend für die Kosten ist nicht die Kopfanzahl, sondern die Steuerleistung. Wenn man sagt, es wird mit dem Gelde des Volkes so gewirtschaftet, so muß man sich doch fragen, wer denn eigentlich zahlt. Sehen Sie sich einmal die Steuerleistungen in Laibach an, dann werden Sie anders reden.

Weiters hat Herr Dr. Šusteršič gesagt: es gehe nicht an, daß man Gelder verwendet für das deutsche Theater; die Deutschen sollen sich das Theater selbst zahlen; er hat darauf hingewiesen, wie viel Geld die Deutschen haben — ja, meine Herren, deshalb müssen sie aber Steuern zahlen; darauf bitte ja niemals zu vergessen, dann werden Sie nicht ungerecht sein.

Weiters hat Herr Dr. Šusteršič darauf hingewiesen, daß das slovenische Theater einen kulturellen Wert habe, das deutsche Theater aber brauche man nicht. Darauf antwortend, muß ich hinweisen, daß wenn Laibach kein Theater hätte, welches Fremden verständlich wäre, so wäre das gewiß ein Schaden für das ganze Land; denn da haben Sie ein Institut, welches in der Lage ist, in den Augen der Fremden Krain zu heben.

Sie dürfen auch nicht sagen, das deutsche Theater bekommt die gleichen Unterstützungen, wie das slovenische, das ist nicht richtig. Durch das deutsche Theater wird dem Lande ein Plus gewährt; die Subvention beträgt 12.000 Kronen und der Ertrag der Logen 10.000 Kronen ungefähr, genau weiß ich die Ziffer nicht auswendig.

Dieses Superplus hat das Land profitiert; das slovenische Theater aber trägt für die Logen weniger und das Land zahlt noch etwas darauf, obwohl das keine bedeutende Summe ist.

Ich bitte die Sachen nicht zu verwechseln, vor der Behauptung bitte sich immer genau zu überzeugen, ob sie wohl auch richtig ist.

Seinerzeit habe ich auch anders gedacht, jetzt aber bin ich zur Ueberzeugung gelangt, daß dem Lande durch das Theater keine nennenswerte Last erwächst.

Ich möchte nur noch ein paar Worte bezüglich der Resolution hinzufügen. Ich muß sagen, es ist mir dieser Gedanke, daß das Theater von der Stadt übernommen werde, nicht unhympatisch; es läßt sich darüber studieren, der Gedanke eines Hauptstadttheaters ist sehr naheliegend.

Ich glaube, in dieser Angelegenheit wird sich wohl ein Ausweg finden und ich möchte vielleicht einen praktischen Antrag stellen, daß diese Resolution, deren Wortlaut ich übrigens nicht ganz genau kenne, — ich glaube, daß sie darauf hingehet, sofort mit der Stadt in Verhandlungen zu treten — behufs Uebernahme des Theaters, in der Weise formuliert werde:

Dem Landesauschusse wird aufgetragen, diese Frage zu studieren und zu ventilieren und darüber dem Landtage einen Vorschlag zu machen oder einen Bericht zu erstatten.

Deželni glavar.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Krek ima besedo.

Poslanec dr. Krek.

Visoka zbornica! Pravzaprav imamo mi dve debati sedaj, eno o gledališču in eno o davkih in jaz bom tudi obadva dela razpravljaj, ker je moja dolžnost, da odgovorim predgovornikom, ker sem se že oglasil k besedi, in sicer oba dela kolikor vem in znam.

Kakor je prečastiti gospod dr. Tavčar tako prijazno rekel, so naši tovariši brez visokih škornjev v tej visokej zbornici bili že l. 1895. tega načela, kakor mi danes, namreč, da naj dežela ne daje podpor za gledališča, in dejal je, da pač oni čutijo dolžnost, braniti slovensko gledališče. Jaz mislim, da obramba slovenskega gledališča in naše stališče ni nezdržljivo, to se dá združiti in zaraditega je popolnoma upravičeno, da zavračam besede gospoda dr. Tavčarja, če se jim prilaga ta zmisel, da hočejo napraviti nas za nekake grobokope slovenskega gledališča. To nismo, ampak zagovarjamo samo načelo, katero je primerno naši revni deželi, da namreč dežela ni poklicana vzdržavati gledališč. To mislim ni grobokopno načelo.

Jaz bom takoj razvil par mislij, ki opravičujejo to naše stališče. Moderno gledališče, kakor se je sedaj razvilo, je doma na Francoskem in je iz tiste dobe, ko je ravno začelo svobodomiselno gibanje. Doma je na francoskem dvoru, — A bove maiore discit arare minor, — prevzeli so ga plemiči po deželi in potem, — proti koncu 18. stoletja, — je prišlo tudi k nam na Kranjsko. Jasno je, da so za-

stopniki tistih stanov, ki so takrat edino dominirali, plemenitaši in zastopniki višje duhovščine, prelati, glasovali za to, da se osnuje deželno gledališče. To načelo deželnega zbora pa, da naj dežela gledališče zida in vzdržuje, bi moralo pasti s tistim trenotkom, ko se je spremenila struktura deželnega zbora. To načelo je zastarelo načelo, katero je zvezano s privilegirano družbo.

Gledališča kot taka po svojem postanku nimajo kulturnega pomena, tega ne more nihče irditi. Naj si bo dramatika, katero je rodilo novo, moderno gledališče, naj si bo vse drugo, kar je zvezano z gledališčem, to vse nima kulturnega pomena, to ne izvira iz ljudske duše, to nima služiti kulturi, ampak ima le namen delati prijetno in lahko zabavo. Ta zabava mora biti brezdvomno tendenčna, ker se gotovo najuspešnejše kažejo prizori, ki so primerni prepričanju gledalca: torej je to popolnoma umevno. Tendenčna zabava mest je gledališče; pri tem ne podtikam nič slabega tej besedi „tendenčna“. Ali mi smo načelno proti temu, da bi se, če tudi z malo svoto ljudskih grošev, plačevalo mestne zabave.

Kar se tiče slovenskega gledališča, je en moment, kateremu bi se mogla pripisavati važnost, namreč ta, da se ima v slovenskem gledališču gojiti lep, narodni jezik, da se ljudstvo v mestu ljubljanskem, ki je bolj pod tujim vplivom, reši iz te grde mešanice in navadi lepe, domače govorce. To je nekaj! Ali iz svoje izkušnje povem to-le: Enkrat, in sicer k prvi predstavi „Rokovnjačev“ sem spremljal nekega dalmatinskega poslanca, pa nisem mogel ostati delj, kakor en akt. Kako se je tukaj na slovenskem odru trpinčil naš jezik! Naglas, ki je naša moč, vokalizacija, ki je naš ponos, sta bila strašna! In poleg tega za človeka, ki zna količkaj slovenski, to ljakovanje! Pri najbolj pustem srednjeveškem kodeksu se bolje zabavam, kakor pri takej predstavi. Rekel sem pa takrat, kdor trdi, da se tukaj nauči lepega slovenskega jezika, ta ne govori resnice.

Samo na eno stran bi smel deželni zbor nastopati, namreč v to, da bi se povzdignila slovenska dramatika. To zahteva sanacija gledališča; to je potrebno, če hočemo gledališče spraviti na kulturno stopnjo, ker je gledališče kulturna moč le tedaj, ako ustvarimo teren za razvoj na vrhuncu umetnosti stoječe dramatike. Dramatika sedanjega gledališča ni dobra in treba je velike akcije, da se povzdigne to gledališče, ki je samo faza v razvoju mestnih zabav, in ki ima na sebi vse pomanjkljivosti majhnega, malomestnega, provincialnega, po jako čudnih, malenkostnih spletkah razritega življenja.

Zato naj bo s tem opravičeno tudi naše stališče, da ne glasujemo za noben krajcar iz deželnega zaklada za tako gledališče in naj si bo potem kakor hoče.

Drugo, na kar hočem odgovoriti, je pa davčna teorija gospoda grofa Barbota, po katerej trdi, da bi morali glede na nemško gledališče vpoštevati tudi davčno moč Nemcev.

Ta nazor je, — najmanje rečeno — zastarel zato, ker vsi vemo, da velika večina davkov na industrijo, hišnorazrednih, hišnonajemniških davkov je sicer po svojem juridičnem imenu direktnih, po svojem bistvu pa so to indirektni davki, ki jih dajejo drugi. Delavstvo, gospod grof, daje za industrijo svoj davek, in to delavstvo ni nemško in hišnim lastnikom plačajo davek hišni najemniki in ti ne pridejo nič v poštev pri Vašem številjenju Nemcev.

To torej lepo na stran in nikar zopet vlačiti semkaj, ko se gre za gledališče, kar se je vlačilo že v debato, ko je šlo za splošno in enako volilno pravico.

Kar se pa gledališča tiče, pa prosim, če kaj pomaga Vas prositi, napravimo raje kolekto za slovensko gledališče, glasujmo pa proti predlogu glede podpore „Dramatičnemu društvu“.

Deželni glavar.

Želi se kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Naj mi bode dovoljeno le v kratkih potezah odgovoriti na izvajanja častitih gospodov govornikov katoliško-narodne stranke.

Poslednji gospod predgovornik je omenil, da je gledališče le nekaka naprava privilegovane družbe in da je podpora za gledališče s tistim trenutkom izgubila vrednost in aktualnost, kakor hitro je prišla v deželni zbor nova struktura. Izrazil je nadalje, da so gledališča dandanes le nekaka mestna zabava in se radi tega ne smejo podpirati z ljudskim denarjem. Jaz se s tem ne morem strinjati, ako pravi, da je gledališče le naprava za privilegovano družbo. Nasprotno! Moje prepričanje je, da je gledališče splošno - narodna naprava in noben narod, kateri hoče napredovati v vseh panogah, ne more biti brez gledališča. Brez gledališča je tudi razvoj dramatične literature popolnoma nemogoč in gospod predgovornik pobija samega sebe, ako pravi, da bi se dal sprijazniti z mislijo, da bi dežela podpirala razvoj slovenskega dramatičnega slovstva, ako ob enem negira slovenskemu gledališču pravico do obstoja. To je čisto napačno! Kjer ni gledališča, ni dramatiške literature, in naj se razpiše še toliko nagrad, ne bomo dobili takega dramatiškega dela in ga tudi ne moremo dobiti, dokler ni zagotovljeno, da se to delo tudi vprizori. Gledališče je prvi predpogoj za razvoj dramatiške literature.

Gospod dr. Šusteršič je omenil v začetku svojega govora, da provincijonalnim gledališčem v obče ne prisoja nikakoršne posebne važnosti, in pravi, da se kulturni pomen gledališč v obče preveč precejnjuje. Kar se tiče njegovega mnenja o provincijonalnih gledališčih, bi samo toliko pripomnil, da slovensko gledališče je in bo ostalo provincijonalno gledališče, ker mi rezidence žal nikdar imeli ne bomo. S slovenskim gledališčem kot provincijonalnim gledališčem je torej računati.

Vendar je v Ljubljani slovensko gledališče neobhodno potrebno, ker bodo nastala iz njega sčasoma tudi še druga gledališča zunaj naše dežele. In če se pripoveduje, da gledališče nima nobenega kulturnega pomena, kakor je to pripovedoval gospod voditelj katoliško - narodne stranke, mu jaz v tem oziru odločno ugovarjam, kakor tudi dotičnim izvajanjem neposrednega gospoda predgovornika. Kar se tiče kulturnega pomena gledališč, imam jaz vtisk in prepričanje, da je dobro gledališče prava odgojevalnica. Na lep način se vcepljajo ljudstvu potom gledališča dobri nauki, in tako je gledališče že v marsikaterem narodu vršilo svojo vzgojevalno nalogo. Kar se pa tiče slovenskega gledališča v Ljubljani, povdarjam, da je isto v narodnem oziru velikega pomena. Gospoda moja! Odkar je v Ljubljani slovensko gledališče in odkar je to gledališče, ki je sedaj na precej visoki stopnji, na sedanji stopnji, od tistega časa se je narodna zavest v Ljubljani jako povzdignila in tudi ni več one žalostne prikazni, kakor je bila preje na ljubljanskih ulicah, ko so se gospodski ljudje, in zlasti ženske, sramovali slovenske govornice.

Gospod dr. Šusteršič je izvolil tudi trditi, da gledališče pri nas ne izpolnjuje svoje kulturne naloge že zaradi tega, ker je prazno, kadar se igra kaka klasična igra. Jaz se tej njegovi trditvi čudim, ker njega nisem videl še nikdar v slovenskem gledališču. Če pa bi prišel v gledališče, kadar se igra kak klasičen komad, recimo od Schillerja ali Shakespearja, videl bi bil, da je gledališče dobro obiskano in da je očitanje, da slovensko občinstvo nima nikakoršnega zmisla za klasične igre, neopravičeno in neutemeljeno.

Dalje je izvolil trditi gospod tovariš dr. Šusteršič, da bi bilo treba gledališče s skupnimi močmi povzdigniti na neki višji nivò, ter je zlasti tožil, da interesentje nimajo zanimanja, češ, če bi imeli to zanimanje, ne bi bilo treba apelovati na pomoč dežele. Gospoda moja, jaz moram slovensko občinstvo, ki gledališče obiskuje, vzeti v zaščito. Popolnoma neresnična je trditev, da interesentje nimajo zanimanja, da nič ne žrtvujejo. Nasprotno! Vsako leto dajo ljubitelji slovenskega gledališča „Dramatičnemu društvu“ precejšnjo svoto na razpolago. Vzdrževanje slovenskega gledališča je neprimerno dražje, kakor n. pr. vzdrževanje nemškega gledališča. Nemških gledaliških družb je vse polno po svetu in ravnatelj se je treba obrniti samo na različne nemške podjetnike, da dobi personal. In Nemci imajo tudi bogat repertoar; oboje — repertoar in personal — dobe zato veliko ceneje, kakor more to dobiti slovensko gledališče. To je pri slovenskem gledališču vse drugače, ker imamo samo eno slovensko gledališče in si mora „Dramatično društvo“ samo odgajati svoj personal. To seveda

stvar jako podražuje in zaradi tega je gotovo, da je slovensko gledališče, kakor gledališča v vsaki deželi, upravičeno apelovati na podporo dežele.

Sicer pa se je na druge trditve načelnika katoliško-narodne stranke že odgovarjalo od strani gospoda tovariša dr. Tavčarja in deloma tudi od strani gospoda tovariša grofa Barbota. Jaz le toliko pripomnim, da nikjer, kjer se pripozna, da je potreben splošen napredek naroda v vseh panogah, torej tudi v dramatični literaturi, da se nikjer ne podcenjuje važnost gledališča. Poglejte, koliko daje Hrvatska svojemu gledališču, pogledajte koliko tisočakov, ki daleč presegajo 100.000 K, izdaja Češka za svoje narodno gledališče, in izprevideli boste, da kdor dobro misli za vsestranski napredek svojega naroda, ne more biti proti gledališču in zaradi tega jaz tudi pravim, da, če bi mi s svojim paktom l. 1895. ne bili dosegli drugega, kakor da smo ohranili slovensko gledališče, smo storili jako veliko, in to tembolj, ker je gospod dr. Šusteršič še danes dejal, da je načeloma proti deželni podpori gledališčem, torej tudi proti podpori slovenskemu gledališču.

Predno preidem k resoluciji gospoda tovariša dr. Šusteršiča, bi reagoval samo še na eno. Primera s šetališči je namreč jako čudna primera, katera se ne more vzdržati. Gledališče in šetališče sta dve stvari, — to bo takoj vsak priznal, — ki sta popolnoma različni.

Kar se tiče resolucije gospoda tovariša dr. Šusteršiča, naravnost priznavam, da mi je simpatična. Jaz sem tudi že mislil, da bi bilo dobro, če bi deželni odbor stopil z mestno občino v dogovor glede pogojev, pod katerimi naj bi prepustila dežela gledališče mestu. Vprašanje je, če se bo moglo priti do kakega dogovora. Če bodo pogoji taki, da se bo dalo govoriti o njih, potem je moje prepričanje, da se mesto ne bo upiralo. Ali na eno pa opozorim že danes: namreč, da mestna občina ne bo hotela prevzeti gledališča preje, dokler se ji od strani dežele ne zagotovi za vzdrževanje primerna podpora. Naj obdrži gledališče dežela, ali naj ga odstopi mestu, temu se ne bo mogla nikdar ubraniti, da bi ne dovolila za gledališče podpore.

Sicer pa, ker je moj neposredni predgovornik zopet opozarjal na to, da se za meščane trosi ljudski denar, bi bilo vendar dobro, da navedem nekoliko števil, da se vidi, kako silno pretirana, če ne naravnost iz trte zvita je ta trditev. Gospoda moja! Na Kranjskem se plača vsega skupaj hišno-razrednega in hišno najemniškega davka 312.544 K, od tega plača Ljubljana 212.934 K, tedaj več kakor $\frac{2}{3}$, deželne priklade znašajo 290.709 K in od te svote plača mesto Ljubljana 155.611 K, torej več, kakor polovico. Kjer so razmere take, gospoda moja, tam je pač jako pretirano, če se govori, da se za meščanske zabave — in sicer še s to malo svoto podpore — porablja ljudski denar. Nasprotno je res, da se z denarjem, katerega plačuje meščanstvo v deželne blagajnice, podpira izdatno take namene, ki so edino kmetskemu prebivalstvu v korist.

Končno, ker je že gospod dr. Šusteršič govoril o nepotrebnosti gledališča, spominjam na neke jako značilne besede, — dasi nerad spravljam osebo našega vladarja v debato — na jako znamenite in značilne besede Njegovega Veličanstva, ki jih je svoje dni izpregovoril dr. Poklukarju, ko je gledališče v Ljubljani pogorelo in je dr. Poklukar imel srečo govoriti z vladarjem tudi v tej zadevi in ga je Njegovo Veličanstvo vprašalo, če se bo gledališče še zidalo, ali ne. Tedaj je vladar izrekel te besede: „Sie werden doch Laibach nicht zu einem Dorfe herabsinken lassen!“ To govori bolj kakor vse drugo za to, da ne more biti deželno stolno mesto, ki je ob enem središče celega slovenskega naroda, brez gledališča.

Prosim torej, da glasujete za predlog finančnega odseka, izjavljam pa, da bom glasoval sam za svojo osebo tudi za resolucijo gospoda dr. Šusteršiča, dasi se glede tega v imenu finančnega odseka ne morem izjaviti, ker za to nimam nobenega pooblastila.

Predlagam prestop v podrobno razpravo.

Deželni glavar:

Predlog je, da se prestopi v nadrobno razpravo.

Gospodje, ki so za ta predlog, izvolijo vstati. (Obvelja. — Angenommen). Sprejeto.

Poročevalec Hribar:

V podrobni razpravi je prvi predlog ta-le (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

Dramatičnemu društvu se dovoli deželna podpora za sezono 1904/05 in 1905/06 v skupnem znesku K 25.200.—
in izplača po odbitku prepuščene najemnine za lože v skupnem znesku K 13.200.—
dveh obrokov dovoljenega posojila v skupnem znesku K 1.200.—
in za kurjavo v lanski sezoni odmerjenega zneska K 488.76
skupaj K 14.888.76
torej v ostanku K 10.311.24.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen).

Sprejeto.

Poročevalec Hribar:

Potem pride resolucija gospoda poslanca dr. Šusteršiča, ki se glasi (bere — lieft):

„Deželnemu odboru se naroča, da stopi takoj z mestno občino ljubljansko v dogovor in pogajanje radi prevzetja deželnega gledišča v last in oskrbo ljubljanskega mesta, — ter da o uspehu pogajanja poroča čimpreje deželnemu zboru.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo tej resoluciji, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Daljna točka je prošnja:

f) kranjske podružnice, pomožnega društva za bolne na pljučih za podporo (k prilogi 131.).

f) der kranjschen Filiale des Hilfsvereines für Lungenkranke um Subvention (zur Beilage 131);

Poročevalec Pogačnik:

Poročati mi je o prošnji pomožnega društva za bolne na pljučih, podružnice kranjske v Ljubljani, za stalno letno podporo.

Podružnica, katera se je še-le lansko leto ustanovila, razdelila je po deželi 50.000 slovenskih in 10.000 nemških podučil o jetiki in nje odvratanju in v zadnjem času priredila več predavanj v vseh c. kr. okrajnih glavarstvih. Svojega pravega namena, ki obstoji pred vsem v tem, da se v Ljubljani in v večjih, sosebeno industrijalnih krajih po deželi ustanove oskrbovališča za jetičnike in zavetišča za njih otroke, ter da se s časom pridobi primeren kraj ob morju za zdravilišče, podružnica ne more doseči, dokler ji niso zagotovljene stalne podpore. Radi tega finančni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Podružnici kranjski pomožnega društva za bolne na pljučih dovoliti podpore za leto 1905 1500 K.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Potem pride prošnja:

g) tehnika Josipa Pavlina za podporo v svrhu nadaljevanja študij (k prilogi 134).

g) des Technikers Josef Pavlin um Unterstützung (zur Beilage 134);

Poročevalec Pogačnik:

Finančni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja tehnika Josipa Pavlina za podporo odstopi se v primerno uvaževanje deželnemu odboru.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

h) županstva v Ratečah na Gorenjskem za podporo ondotnim pogorelcem (k prilogi 122.);

h) des Gemeindecamtes Ratschach in Oberkrain um Subvention für die Abbrändler (zur Beilage 122);

Poročevalec Pogačnik:

Dne 29. septembra t. l. je v Ratečah na Gorenjskem pogorelo 46 hiš z vsemi gospodarskimi poslopji vred. Škoda znaša okroglo 400.000 K, ljudje nimajo ne strehe, ne živeža in krme za živino in zima je pred durmi.

Finančni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Pogorelcem v Ratečah dovoliti 10.000 K podpore.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je prošnja:

i) županstva v Št. Petru na Krasu za prispevek k gradbenim stroškom občinske poti iz Trnja na Javornik (k prilogi 116.);

i) des Gemeindecamtes St. Peter am Kras um Subvention für die Herstellung des Gemeindegeweges Dornegg-Javornik (zur Beilage 116);

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Ker je predlog finančnega odseka utemeljen v tiskanem poročilu v prilogi 116., torej mislim, da ustrezem visoki zbornici, ako ga ne utemeljujem še nadalje.

Opozarjam pa na dve jako neljubi tiskovni pomoti. Prva se nahaja v poročilu, kjer je namreč rečeno, da je poljedelsko ministrstvo dovolilo 4000 K podpore. Iстина je, da je dovolilo 5000 K, kakor sem včeraj izvedel iz gotovega vira.

Se večja tiskovna napaka pa se nahaja v prvem predlogu finančnega odseka, kjer se predlaga 5000 K deželnega prispevka. Iстина pa je, da kaže zapisnik v finančnem odseku, na kar me je opozoril častiti gospod poslanec grof Margheri, da je bilo soglasno dovoljenih 10.000 K.

Finančni odsek torej predlaga (bere — liejt):

„1. Za napravo 11.366,20 m dolge ceste iz Trnja na Javornik se občini Št. Peter na Krasu dovoli deželni prispevek v znesku 10.000 kron, ki naj ga deželni zbor izplača v dveh letnih obrokih, in sicer l. 1906 in 1907.

2. Deželnemu odboru se naroča, da deželni stavbeni urad izdela načrt za napajališče na sedlu Javornika in izposluje običajno državno podporo.

3. Deželnemu odboru se naroča, da potrebno ukrene glede nadaljevanja te ceste v loško, odnosno cirkniško dolino in svoječasno predloži deželnemu zboru načrt zakona za uvrstitev te ceste med deželne ceste.

4. Dokler ni dograjena vsa ta cesta in uvrščena med deželne ceste, se deželni odbor pooblašča, da po potrebi dovoljuje udeležencem iz občine Št. Peter primerno podporo za vzdržavanje že narejene ceste.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede in sicer skupaj o vseh štirih predlogih?

Gospod poslanec Franc Arko ima besedo.

Poslanec Arko Franc:

Visoka zbornica! Predlog finančnega odseka, ki meri na to, naj se za napravo ceste iz Trnja na Javornik dovoli deželni prispevek 10.000 K, se mi ne zdi samo umesten, ampak tudi pravičen. To cesto, katero je zgradila občina Št. Peterska, ne bo služila le kot potrebna gozdna pot, marveč tudi kot najkrajša zveza iz Št. Petra v Lož in obratno. Ne bo pa samo kot prometno sredstvo velike vrednosti, marveč s to cesto se je tudi veliko sveta na ta način melioriralo, da se je približno 3700 hektarov gozda in deloma gorskih senožeti, ki so bile vsled oddaljenosti in pomanjkanja potov le minimalne vrednosti, zvezalo s to cesto in omogočilo izvoz. Da se je zamoglo to delo izvršiti, za to gre zahvala v prvi vrsti gospodu agrarnemu komisarju Franc Župneku, ki se je veliko trudil, da je bilo mogoče to tolikanj potrebno cesto graditi. Želel bi, da bi se od strani agrarne oblasti tudi v bodoče taka dela izvrševala

povsod, kjer se vrši kaka razdelitev skupnih zemljišč in kjer prebivalstvo želi napravo kakih občekoristnih cest. V tem oziru pa imamo z našo agrarno komisijo žalostne izkušnje. Od strani agrarne oblasti se delajo velikokrat nepotrebne zapreke. Navesti hočem le en slučaj. V postojinski okolici se je pred kratkim delila po agrarni komisiji gmajna (pašniki). Pri tej priliki pokazala se je potreba zgradbe ceste iz Postojne do Bukovja. Ta cesta bi vodila večinoma po svetu, ki je v agrarni razdelbi, ter bi vezala več vasi skupaj. Prosilo se je zato pri agrarni komisiji, da bi dala za izvršitev načrtov potrebne tehnične moči — seveda proti plačilu, ali dobili smo odgovor, da ne spadajo taka dela v delokrog agrarske oblasti. Mi smo bili seveda drugačnega mnenja. Jaz sem sestavil v imenu interesovanih vasi v tej zadevi prošnjo na poljedelsko ministerstvo, katero je isti tudi ugodilo.

Glede na vse to prosim gospoda deželnega predsednika kot predsednika agrarne komisije, da bi izvolil vplivati na dotične organe, da bi se takih zaprek več ne delalo tam, kjer se ljudstvo za taka melioracijska dela poteguje, ampak da bi se ljudstvo v prizadevanji podpiralo. Agrarska oblast naj bi uvaževala želje ljudstva in, kjer je takih cest, kakor sem ravnokar navedel, potreba, naj jih agrarna oblast na stroške udeležencev izvrši ali vsaj pomaga, da se izvrše.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati in sicer skupno o vseh štirih predlogih finančnega odseka.

Gospodje, ki pritrjujejo tem predlogom, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka, to je prošnja:

j) ljubljanske dijaške in ljudske kuhinje za prispevek (k prilogi 137);

j) der *Laibacher Studentenz- und Volksküche* um Subvention (zur Beilage 137);

je bila že včeraj rešena in torej odpade.

Na vrsto pride prošnja:

k) Salezijancev na Rakovniku za raznótere podpore (k prilogi 140);

k) der *Salezianer in Kroisenegg* um verschiedene Subventionen (zur Beilage 140);

Poročevalec Pogačnik:

(bere: — liejt:)

Poročilo finančnega odseka o prošnji vodstva salezijanskega zavoda na Rakovniku sprejeti 1. vsakoletno plačo učitelja suplenta v znesku 900 kron in plačo istemu za stanovanje v znesku 360 kron 2. povrniti zavodu, kar je do sedaj izdal za učitelja

namreč 1575 kron danih deželnemu šolskemu zakladu in 630 kron danih učitelju za stanovanje; 3. podpore 500 kron za učila; 4. določiti nekaj letnih ustanov po 240 kron za revne gojence kranjske dežele.

Glede na to, da je dežela po zakonu zavezana skrbeti za zanemarljive otroke, in do sedaj tacega zavoda nima, finančni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Šalezijanskemu zavodu na Rakovniku se dovoli vsakoletna plača učitelja v znesku 900 kron in stanarine 360 kron; ustanovi se šest ustanov po 200 kron, ktere podeliti ima deželni odbor pravico. Zavodu se povrni do sedaj za učitelja izdanih 1575 kron danih šolskemu zakladu in 630 kron danih učitelju za stanovanje.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrujejo temu predlogu, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride prošnja:

l) muzejskega kustosa dr. Valterja Smida za stalno nameščenje (k prilogi 112);

l) des Musealkustos Dr. Walter Šmid um definitive Anstellung (zur Beilage 112);

Berichterstatter Dr. Ritter von Schöppl:

Hohes Haus! Im Namen des Finanzausschusses habe ich die Ehre, Bericht zu erstatten über das Gesuch des Herrn Musealkustos Dr. Walter Šmid um definitive Anstellung als Kustos des Museums. Der Finanzausschuß war der Ansicht, daß es unabweislich notwendig sei, über solche und ähnliche Gesuche, ehe in deren meritorische Erledigung eingegangen werden könne, die Ansicht des Landesauschusses zu hören. In diesem Sinne werde ich auch den Antrag stellen, daß das vorliegende Gesuch dem Landesauschusse zur Berichterstattung und zur feinerzeitigen Antragstellung abgetreten werde.

Aber auch andere Gründe haben den Finanzausschuß zu diesem Antrage veranlaßt.

Wie bekannt, beschloß der Landtag vor 10 Jahren die Reorganisation des Museums. Im Berichte vom 22. Jänner 1894 legte der Landesauschuß die Grundzüge dar, nach denen die Reorganisation durchzuführen sei. Dieses Programm wurde in der Landtagsitzung vom 1. Februar 1894 bis auf einige kleine Änderungen angenommen.

Ich wäre in der Lage, ausführlicher darüber zu sprechen, aber angesichts der langen Tagesordnung, die noch abzuwickeln ist, werde ich mich auf einige wenige Worte beschränken.

Für heute will ich nur bemerken, daß im Jahre 1899 der Landtag beschloß, sobald die staatliche Jahressubvention die Höhe von 5000 fl. erreicht haben wird,

die Reorganisation des Museums nach den in Aussicht genommenen Grundzügen in Angriff zu nehmen sei. Dieser Moment ist nun im Jahre 1901 eingetreten, nachdem die staatliche Subvention die Höhe von 10.000 K erreicht hat. Da der Landtag nun arbeitsfähig zu sein scheint, so glaubte der Finanzausschuß die Aufmerksamkeit des hohen Hauses wieder auf die Reorganisation des Landesmuseums lenken zu müssen.

Aus diesen Momenten wolle der hohe Landtag ersehen, daß wir uns hinsichtlich des Museums in einem Übergangsstadium befinden. Der Finanzausschuß hat es daher für zweckmäßig erachtet, daß die Frage der definitiven Anstellung des Musealkustos zugleich mit der Reorganisation des Museums erledigt werde.

Die definitive Reorganisation des Museums ist nun, wie bemerkt, gesichert. Sollten die ursprünglichen Grundzüge vom 22. Jänner 1894 einer Verbesserung bedürftig erachtet werden, so ließe sich ja darüber reden, in der Hauptsache dürfte kaum eine Änderung zulässig sein, weil eben mit Rücksicht auf den Inhalt jener Grundzüge die Gewährung der staatlichen Subvention gewährt wurde.

Der Finanzausschuß beschloß zu beantragen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch des Dr. Walter Šmid um definitive Anstellung als Kustos des Landesmuseums wird dem Landesauschusse zur Berichterstattung und Antragstellung abgetreten; zugleich wird der Landesauschuß beauftragt, in Gemäßheit der mit der k. k. Regierung in betreff der Reorganisation des Landesmuseums getroffenen Abmachungen nunmehr, nachdem die staatliche Jahressubvention von 10 000 K sichergestellt erscheint, diese schon wiederholt vom Landtage urgierte Reorganisation auf Grundlage des in dem Berichte des Landesauschusses vom 22. Jänner 1894 dargelegten Programms unverzüglich in Angriff zu nehmen und über die eingeleiteten Schritte in der nächsten Landtagsession Bericht zu erstatten.“

(Angenommen)

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki so za ta predlog, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje imamo prošnjo:

m) gospodarskega odbora v Št. Petru na Krasu za znižanje zemljemerskih troškov v znesku 1353 K 63 h (k prilogi 139);

m) des Vermögensverwaltungsausschusses in St. Peter am Karste um Ermäßigung der Vermessungskosten per 1353 K 63 h (zur Beilage 139);

Poročevalec Pogačnik :

Finančni odsek predlaga (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni: Gospodarskemu odboru v Št. Petru na Notranjskem se dovolijo v povračilo 1353 K 63 h štiriletni enaki obroki pričenski z 1. januarjem 1906.“

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s predlogom, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride poročilo finančnega odseka:

n) o nujnem predlogu poslanca Ivana Božiča glede posojila občini Vrhpolje pri Vipavi za šolsko zgradbo (k prilogi 125);

n) über den Dringlichkeitsantrag des Abgeordneten J. Božič betreffend das Darlehen der Gemeinde Oberfeld bei Wippach für den Schulhausbau (zur Beilage 135).

Poročevalec Pogačnik :

Visoki zbor! Finančnemu odseku se je predložilo več prošenj za podporo za zgradbe novih šol in med drugim tudi nujni predlog gospoda poslanca Božiča in tovarišev za brezobrestno posojilo za zgradbo šole v občini Vrhpolje pri Vipavi. Običajno je bilo prej vedno, da se je deželnemu odboru dovoljeval vsako leto kredit 12.000 K za take podpore. Tega načela se je tudi sedaj držal finančni odsek in zato predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželni odbor se pooblašča, da po načelih do sedaj običajnih preiskuje in rešuje prošnje za podporo novih šolskih stavb. V ta namen se mu dovoli kredita do 12.000 kron za leto 1906.“

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj pride poročilo finančnega odseka:

o) o prošnji županstva v Dolenjej vasi pri Senožečah za prispevek k troškom za šolsko zgradbo;

o) des Gemeindeamtes Senožeč um Subvention für den Schulhausbau;

Poročevalec Pogačnik :

Glede te točke in pa nastopne, namreč poročila finančnega odseka

p) o podobnej prošnji krajnega šolskega sveta v Trnji na Pivki;

p) über das gleiche Gesuch des Ortsschulrates in Dornegg an der Poist;

omenjam, da sta vsled ravno prej storjenega sklepa, s katerim se je deželnemu odboru za podpore za šolske zgradbe dovolil kredit 12.000 K, rešeni. Zaradi tega predlagam, da se ne le ti dve točki o podporah za šolski zgradbi v Dolenji vasi in v Trnji, ampak tudi vse druge take prošnje, ki so sedaj došle deželnemu zboru, odstopijo deželnemu odboru.

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s predlogom, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride poročilo finančnega odseka:

r) o nujnem predlogu poslanca Ivana Hribarja in tovarišev, v zadevi oprostitve deželnih priklad onih po potresu leta 1895. poškodovanih poslopij in novih stavb, ki in dokler so oproščene od državnega hišnonajeminskega in hišnorazrednega davka (k prilogi 149);

r) über den Dringlichkeitsantrag des abgeordneten Jv. Hribar und Genossen um Befreiung der durch das Erdbeben 1905 zerstörten Gebäude von den Landesumlagen (zur Beilage 149);

Poročevalec dr. Tavčar :

Visoka zbornica! V imenu finančnega odseka mi je čast poročati o nujnem predlogu gospoda poslanca Ivana Hribarja in tovarišev v zadevi oprostitve po potresu leta 1895. poškodovanih poslopij in novih stavb od deželnih priklad. Ker je že gospod poslanec Hribar pri utemeljevanju nujnosti temeljito opravičil ta svoj predlog, bo zadoščalo, če se samo sklicujem na dotično utemeljevanje ter stavljam v imenu finančnega odseka predlog (bere — lieft):

„Visoka zbornica skleni!

Deželnih naklad oprosté se vsa ona poslopja in na isto dobo, katera in kakor so oproščena v zmyslu zakonov z dné 23. junija 1895, drž. zak. št. 88, z dné 24. junija 1900, drž. zak. št. 100, in z dné 23. maja 1905, drž. zak. št. 89, od hišno-najeminskega in hišno-razrednega davka.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Znano mi je od uradnikov našega deželnega knjigovodstva, da so se napravili zaznamki dotičnih zneskov, ki se imajo zamudnikom v mestu ljubljanskem v prid odpustiti. Znano pa mi je tudi, da so se v okolici Ljubljanski in v Kamniškem okraju zastale deželne priklade že izterjavale. Visoka zbornica je pritrčila dotičnemu predlogu finančnega odseka, da naj se krošnjarjem vrnejo izterjane deželne naklade in torej mislim, da sem upravičen tudi v tem slučaju staviti sledeči dodatni predlog: „Onim hišnim posestnikom pa, kateri so te doklade plačali, ker so davčni uradi jih izterjali, se imajo vplačane tozadevne svote vrniti.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo dodatni predlog, gospoda poslanca Povšeta, izvolijo vstati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi. Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich). Ker ne — gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Tavčar:

Pripoznati se mora, da gre tendenca razpravljanj v današnjem zasedanju na to, izdatke pomnožiti, dohodke pa pristriči. Jaz nimam končno ničesar proti temu, ampak želel bi, da je vselej, ako se stavi kak tak predlog, znan tudi finančni efekt. (Poslanec Povše — Abgeordneter Povše: „Se ne gre za veliko!“) Jaz torej v imenu finančnega odseka ne morem nič drugega, kakor da vzdržujem svoj predlog, kakor je bil sprejet v finančnem odseku.

Deželni glavar:

Prosim sedaj glasovati in sicer najprej o predlogu finančnega odseka.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo vstati.

(Obvelja — Angenommen.)

Sprejeto.

Gospodje, ki pritrjujejo dodatnemu predlogu gospoda poslanca Povšeta, izvolijo vstati.

(Obvelja — Angenommen.)

Je tudi sprejet.

Na vrsto pride sedaj poročito finančnega odseka:

s) o poslanca Ivana Hribarja in tovarišev nujnem predlogu gledé podpor konsorcijem za napravo važnih železničnih

generelnih projektov in o prošnji konsorcija za belokranjsko železnico za prispevek.

s) über den Dringlichkeitsantrag des Abgeordneten Iv. Hribar und Genossen inbetreff Subventionierung von wichtigen Eisenbahnprojekten und über das Gesuch des Konsortiums für die Weißkranerbahn um Subvention.

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Čast mi je poročati v imenu finančnega odseka o nujnem predlogu gospoda poslanc Hribarja in tovarišev glede pooblaščenja deželnega odbora, da naj se konsorcijem za važne železnice da primerna podpora, ako uvidi deželni odbor, da je to umestno. Finančni odsek je proti mojemu predlogu sklenil, da ne sprejme predloga, da se da deželnemu odboru to pooblastilo. Sklenil pa je, da se cela stvar in tudi prošnja konsorcija za belokranjsko železnico odstopi deželnemu odboru v poročanje v prihodnjem zasedanju. In ta predlog vzdržujem. (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Šusteršič: „Dobro!“)

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec župan Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Jaz si bom odvolil predlagati, ker je s to točko tudi zvezana prošnja konsorcija za belokranjsko železnico za prispevek, da že danes sklene deželni zbor, da se deželnemu odboru naroči, da temu konsorciju, ki ima izgotoviti projekt za tako važno in nujno železnico, da prispevek 10.000 K. To predlagam zato, ker je njegova ekselencia gospod železniški minister temu konsorciju, ki se je osnoval že naznanil, da da prispevek za napravo projekta za normalnotirno železnico, ako dežela kranjska dovoli tudi prispevek.

Z ozirom na to torej, ker je gospod tovariš Pfeifer v eni poslednjih sej utemeljeval potrebo te železnice, in sem jaz tudi pri utemeljevanju svojega nujnega predloga na to opozoril, mi menda tega ni potreba še utemeljevati, ker menda ni nobenega člana te visoke zbornice, kateri bi ne priznaval važnosti te železnice in končno z ozirom na to, da je minister že obljubil prispevek za napravo takega projekta, predlagam, da visoka zbornica blagovoli sprejeti moj predlog, da se deželnemu zboru dovoli, da sme temu konsorciju dati prispevek do svote 10.000.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Izjavljam, da mi ne bomo dopustili, da bi se kaj tacega sklenilo, kar je v moje veliko presenečenje predlagal gospod poslanec Hribar. Mi smo lojalno glasovali v finančnem odseku pod samo ob sebi umevnim predpogojem, da se bodo potem dotični sklepi tudi v zbornici sprejeli. Mi smo lojalno glasovali tudi za take stvari, katere so našim nazorom nasprotne (Klic na levi — Ruf links: „N. pr. Radogoj!“) in smo se tega držali. Naenkrat pa pride sedaj gospod župan Hribar na naravnost ne-lojalen način s predlogom, da se to predružači, kar je bilo v finančnem odseku dogovorjeno. Proti temu protestiram in čudno se mi vidi, da pride župan Hribar s takim predlogom, ko je sam član dotičnega konsorcija, torej za-se zahteva podpore. Zoper to najodločneje protestiram. Zadeva belokranjske železnice je v takem štadiju, da je nepotrebno in bi le škodovalo, če bi se tistemu konsorciju, v katerem je župan Hribar, dajala podpora.

Jaz protestiram in izjavljam, da bomo skrbeli za to, da ta predlog ne bo sprejet. Lojalnost mora vladati v političnem življenju, drugače razbijete zbornico.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede? Gospod poslanec župan Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Proti očitaniu nelojalnosti odločno protestujem! V finančnem odseku se je sklenilo, kar je poročevalec poročal; ni se pa sklenilo, da ne sme imeti nikdo svojega mnenja in ni bilo rečeno, da v zbornici ne sme nikdo staviti nasprotnega predloga.

Potem pa odločno protestujem tudi proti temu, da bi hotel zase teh 10.000 K. Ako sem član konsorcija za belokranjsko železnico, sem član samo radi tega, da bi Belej krajini res pripomogel do železnice. Le za konzorcij sem predlagal podporo, ne pa za kakega člana tega konzorcija.

Sicer pa izjavljam, da bom umaknil svoj predlog glede na to, da ga hoče katoliško-narodna stranka, katera je sama pripovedovala, da ji je toliko za dolenjsko železnico, obstruirati (Poslanec dr. Ferjančič — Abgeordneter Dr. Ferjančič: „Čujte!“) in ker nečem, da pride poslednji dan do burnih prizorov.

Pripominjam pa nasproti gospodu dr. Šusteršiču, ki mi očita, da sem, ker sem predlagal podporo konzorciju, kateremu je tako podporo obljubil že tudi minister, da sem govoril iz sebičnih namenov, ker sem član tega konsorcija, da je dr. Šusteršič govoril bržkone iz tega namena proti predlogu, ker želi, da bi se dala ta podpora konzorciju, katerega član je on. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Ali sem jaz prosil za kako podporo? Toliko politične dostojnosti imam, da ne bom prosil nikdar podpore za konzorcij, katerega član sem sam. To velja povsod v političnih krogih za nedostojno!“)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Kakor vidite, ima to poročilo prav nesrečno usodo. Najprej sem se jaz zabodel na vilice časnarskim poročevalcem, ker nisem vedel, da meni pripada naloga poročevalca o tej zadevi. Sedaj pa je ta, po mojih mislih nedolžni, predlog poslanca Hribarja razburil duhove tako, da so pale zelo hude osebne opazke. Obžalovati je, če se za vsako malenkost tako razburimo. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Principiis obsta!“)

Za belokranjsko železnico smo menda vsi in gojimo glede nje vsi najboljše želje. Naj pride dotičnik, ki to železnico ustvari od te ali one strani, jaz kot poslanec dotičnega okraja bom vesel, samo če se enkrat ustvari. Vendar pa upam, da, ko bo zbornica zopet zborovala, da se bode do takrat nekaj zgodilo. Če bosta dva konsorcija, bomo pa oba podpirali, (Veselost — Heiterkeit) samo, da se bo za stvar kaj zgodilo.

V drugem pa priporočam predlog finančnega odseka in prosim, da se sprejmê neizpremenjen.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka izvolijo vstati.

(Obvelja — Angenommen)

Sprejeto in je s tem ta točka dnevnega reda rešena.

Na vrsto pride točka:

12. Priloga 150. Poročilo upravnega odseka gledé zgradbe ceste skozi Črno.
12. Beilage 150. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend den Straßenbau in der Črna.

Poročevalec Mejač:

Visoka zbornica! Čast mi je poročati o sklepu upravnega odseka glede na samostalni predlog poslanca dr. Ferjančiča in tovarišev za zgradbo ceste skozi Črno v kamniškem okraju do štajerske meje.

Znane so Vam, gospoda slavna, one slikovite višine, ki na severo-vzhodni strani objemajo našo lepo domovino in so sicer le težko prestopna vendar popolnoma naravna meja med našo in Štajersko kronovino.

V podnožju teh višin leži naš Kamnik, kjer se od deželne ceste, ki vodi ob vzhodni strani skozi Tuhinjsko dolino mimo Motnika na Štajersko, odcepi druga proga, okrajna cesta: Črna, Štajerska meja, Gornji Grad. Ta okrajna cesta, ki vodi skozi dokaj romantično dolino „Črna“ bila bi zvezana z novo progjo, ki naj bi se zgradila iz kamniškega okraja do štajerske meje

oziroma skozi Lučensko dolino do Luče na Štajerskem. Ni mi treba utemeljevati važnosti te proge tudi za našo deželo, osobito še za kamniški okraj in kamniško mesto. Dovolj je, ako povdarjam, da bi se s to progo odprla naši deželi dobra zveza z eno onih pokrajin sosedne nam dežele, ki vsled slabih komunikacijskih zvez nikamor ne more sè svojim naravnim bogastvom. S to cesto otvorila bi se skozi Lučensko dolino nova zveza Belske doline koder se nahajajo še neizcrpani gozdi gornjegradске graščine, kojih vrednost se ceni do poldruega milijona kron. Povdarjam, da ni nikoder bližje, ceneje in ugodneje zveze, nego po progi tu označeni, povdarjam pa tudi, da bi izvršitev njena bila zelo važna ne le za deželo štajersko, temveč tudi za našo kronovino, še posebej seveda za kamniški okraj.

Z otvoritvijo te cestne proge oživila bi se v kamniškem okraju lesna trgovina, ki vsled pomanjkanja lesa že močno pojea; otvoril bi se živahni promet z nekatero vrste živili, ki, kakor znano, se v onih krajih ne pridelujejo — pa tudi za splošni tujski promet bila bi ta cesta ne male važnosti.

Zanimanje za to cestno progo je tudi na štajerski strani dokaj živahno in to nam spričuje osobito še predlog poslanca dr. Dečka in tovarišev, ki so ga stavili v IX. seji štajerskega deželnege zбора, dne 4. novembra 1904. in ki meri na to, da se proga do kranjske meje izvrši.

Vpoštev pridejo res tukaj precejšnji troški, vendar z ozirom na to, da utegnejo interesenti dokaj prispevati, in da le pride končno do tega, da pripomore država s svojimi doneski, upam se izreči nado, da se ta cestna proga v doglednem času izvrši. Zato upravni odsek predlaga:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da zaradi zgradbe ceste skozi Črno do kranjsko-štajerske meje v namen zveze skozi Lučensko dolino do Luč zaukaže poizvedbe; da v dotiko stopi s štajerskim deželnim odborom radi nadaljevanja te ceste na štajerskih tleh in z interesenti osobito grajščino gornjegradsko in c. kr. vlado radi prispevkov in da po izvršenih poizvedbah poroča deželnemu zboru in radi zgradbe stavi primerne predloge.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

12. Priloga 151. Poročilo upravnega odseka glede prevzetja ceste Podrošt-Petrovobrdo.

12. Beilage 151. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Uebernahme der Straße Podrošt-Petrovobrdo.

Poročevalec Demšar.

V imenu upravnega odseka imam poročati glede prevzetja ceste Podrošt-Petrovobrdo. Ta cesta je bila od Podrošta do Petrovega brda zidana v silni naglici zato namreč, da je podjetnik, ki je izvrševal dela pri bohinjski železnici, mogel za predor potrebni stavbni material po njej voziti. Ker se je delala s tako naglico, se ni tako napravila, kakor bi se bila morala, in zato je danes v takem stanju, da ne more koristiti sorški dolini. Cesta je torej glasom poročila deželnege stavbnega urada z dne 13. septembra 1905, v zelo slabem stanju. Prvič se je zidala v naglici in potem pa brez prave podlage, da se je videlo, da bo ostala samo za kaki dve leti. Jaz sklepam tako: Tujci so prišli, cesto prevzeli za veliko svoto, jo po svoje zidali, lepo zasuli s prstjo, obsejali s travo in hitro odnesli pete in denar. Danes ni nobene prave ceste, tako bode imel od ceste koristi le Cecconi. Glasom poročila stavbnega odbora je v daljavi 18 m odnešena ena škarpa in tam je cesta sedaj le 5 m široka, tako da ne more več služiti javnemu prometu. V daljavi 85 m je popolnoma odnešeno površje, in v daljavi 15 m je izpodkopana cesta v fundamentu tako, da le zgornji del še po koncu stoji. Na drugi strani je 25 m dolgi nasip, da je cesta široka samo 2 m in se komaj s silo skozi pride. Razni potoki zasipavajo cesto na več mestih in Sora nadaljuje razdirajoče svoje delo, katero je že začela pred časom tega ogleda in vsled dodanih podatkov stavbnega odbora se je upravni odsek o stvari posvetoval in sklenil sledeče (bere — liest):

Deželni zbor skleni:

I. preko predlogov deželnege odbora, naj se uvrsti okrajnocestna proga od Železnikov do Podrošta med deželne ceste in naj se prevzame nova cesta od Podrošta do Petrovega brda med deželne ceste, se preidi na dnevni red:

II. deželnemu odboru se naroča, da ne izplača prej še ne izplačane od deželnege zбора dovoljene svote za imenovano cesto, dokler se temeljito ne popravi, o čemur pa naj deželni odbor poroča deželnemu zboru.

Deželni glavar.

Želi kdo besede?

(Nikdo se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom upravnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

14. Priloga 152. Poročilo upravnega odseka gledé zgradbe belokranjske železnice.

14. Beilage 152. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend den Bau der Weißtrainerbahn.

Poročevalec dr. Krek:

Jaz bom prav kratek, ker smo že imeli debato o tem predmetu.

Bylandt-Reidt je v imenu ministrstva rekel, da je ministrstvo pripravljeno vse storiti, da se ta železnica dejansko izvrši, kakor hitro se pripravijo finančne in tehniške podlage.

Vsled tega me je pooblastil upravni odsek, da predlagam:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da glede podaljšanja dolenske železnice preko Bele krajine stopi v dogovor s c. kr. osrednjo vlado v ta namen, da se pripravijo tehniške in finančne podlage, ki omogočijo zgradbo belokranjske železnice.“

Stvar je čisto jasna in zato jaz priporočam gospodom, da to resolucijo sklenejo, to naročilo pa naj deželni odbor izpelje, kakor ve in zna.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki so za ta predlog, izvolijo obsesti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka:

15. Priloga 153. Poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve ceste Črnomelj - Metlika med deželne ceste (k prilogi 58).

15. Beilage 153. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Einreihung der Straße Cernembl-Wöttling unter den Landesstraßen (zur Beilage 58.)

Poročevalec dr. Krek:

Visoka zbornica! Ta stvar se je že dolgo vlačila med cestnim odborom metliškim oziroma črnomaljskim in pa med deželnim zborom, nazadnje se je potem kot uspeh teh pogajanj na naše mizi pokazalo pa poročilo deželnega odbora, kateremu je tudi priložen majhen zakonček, po katerem se ugotovi tudi tolikokrat izraženi želji Črnomaljcev in Metličanov.

Razlogi, zakaj je deželni odbor nazadnje vendarle prišel do tega, da tem ubogim Belokranjcem nekoliko glede njihovih slabih cest pomaga, so razloženi v poročilu.

Sklicujem se na poročilo in predlagam v imenu upravnega odseka, da se preide v podrobno debato.

Deželni glavar:

Želi kdo besede v splošni debati?

Gospod poslanec Pfeifer ima besedo.

Poslanec Pfeifer:

Znana je visokej zbornici temna slika o Beli krajini, ki vedno trka, vedno ponavlja prošnje po popravilu cest, po katerih je vožnja tako nevarna, smrtnonevarna, da si je treba življenje asekurirati, ako se vozi po njih.

O zakonu glede uvrstitve ceste Metlika-Črnomelj med deželne ceste, ki bo danes sprejet, bi se lahko reklo z nekoliko izpremenjenimi besedami slavnega našega pesnika: (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Čujmo!“) „Bela krajina! Ena se tebi je želja spolnila, da se je cesta Črnomelj - Metlika med deželne uvrstila.“ Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Častitam!“) Še ena cesta je, pri Vinici, cesta Črnomelj - Vinica, glede katere je naš deželni odbor sklenil pred 5 leti vlado naprositi, da se ta cestna proga podržavi, pa to se dosedaj še ni zgodilo. Z ozirom na to prosim prečastitega gospoda deželnega predsednika, da podpira to upravičeno željo, da se ta zadeva ugodno reši in vsaj nekoliko razbremeni s cestnimi nakladi preobloženi okraj črnomeljski.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede v splošni razpravi?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Krek:

Že zaradi tega, ker smo zopet slišali par jako dobrih dovtipov od tovariša gospoda Pfeiferja, že zaradi tega smo dolžni preiti v podrobno razpravo katero predlagam.

(Obvelja. — Angenommen)

Pride torej načrt zakona.

(Skliče §§ 1. in 2., uvod in naslov načrtanega zakona iz priloge 153., ki obveljajo brez debate v drugem in tretjem branju. — Ruft die §§ 1 und 2, sowie Eingang und Titel des Gesetzeswurfes aus Beilage 153 auf, welche ohne Debatte in zweiter und dritter Lesung angenommen werden.)

16. Priloga 154. Poročilo upravnega odseka o nujnem predlogu gledé davčnih ugodnosti za industrijska podjetja.

16. Beilage 154. Bericht des Verwaltungsausschusses über den Dringlichkeitsantrag betreffend Steuerbegünstigungen für Industrie-Unternehmungen.

Poročevalec dr. Krek.

Dne 10. avg. 1895 je v državnem zakoniku pod št. 131. zagledal beli dan jako zanimiv zakon, ki obsega davčne olajšave za industrijska podjetja v

Trstu in okolici in v katastralni občini Milje, ki bi imel biti veljaven kot zakon do 31. februarja 1900. Po tem zakonu imata finančni in trgovinski minister pravico dajati davčne olajšave za bodoče slučaje za gotova podjetja, katera se ustanove v Trstu, njega okolici in kat. občini Milje, in katera proizvajajo stvari, ki se še ne proizvajajo v tej državni polovici, ali vsaj ne v zadostni meri, ali so posebnega gospodarskega pomena. Te davčne olajšave so se dale za izdajo delnic k večjemu za 12 let, so obstajale v osvoboditvi od kolkov za pogodbo in za nakup zemljišč za industrijalna podjetja, dokler se podjetje ni otvorilo in osvoboditev od pridobnine za 12 let, — toda ne od osebne in od davkov od poslopij, če neposredno služijo industriji in če niso najeta za dobo 12 let.

Ta zakon se je dne 27. decembra 1900, podarjam po § 14, — v drž. zak. pod št. 228 podaljšal za eno leto.

Gospod poslanec dr. Majaron je s svojimi tovariši predlagal, naj se tak podoben zakon sklene tudi za Kranjsko, oziroma raztegne tudi na Kranjsko. Ta predlog je celo umesten. Kranjska dežela je silno zanemarjena v industrijelnem oziru.

Nekaj momentov, katerih gospod predlagatelj v svojem jako temeljitem govoru, s katerim je upravičeval svoj predlog, ni omenil, naj jaz omenim.

Prvič: pomanjkanje industrije se kaže v tem, ker pri nas domači talenti ne morejo priti do razvoja v lastnej deželi. Domačih inženjerjev, zlasti strojnih, tako rekoč nič ne rabimo. Znano je, da iščejo domačini, Kranjci, raje službe, ko so študije z izvrstnimi spričevali dovršili, zunaj, pri naših industrijelnih podjetjih pa so navadno nastavljeni absolventje nemških, jako izvrstno vojenih obrtnih šol, in ti si nadevajo naslov „inžener“ i. t. d. Na našem jugu je brez dvoma potreba kake državne višje obrtne šole s slovenskim in hrvatskim učnim jezikom. Slovensko-hrvatska obrtna šola je predpogoj razvoja naše industrije.

Drugič. Sedaj se pogajamo za nova prometna sredstva. Upam, da kmalu steče belokranjska železnica preko hrvatskega in zveže ne samo Reko, ampak tudi Dalmacijo z našo deželo. In kmalu tudi steče deloma že zgrajena turska in bohinjska železnica.

Te dve železnici dajeta na vsak način priloznost za napravo industrijskih podjetij, skrbeti pa moramo tudi, da se ta industrijska podjetja lažje razvijejo, zato ne sme biti pri nas slabše, kakor v neposredni bližini v Trstu. Ljubljana bode po teh železniških progah trpela, reši pa se jo s tem, ako se ugotovi temu, kar predlaga upravni odsek, ki zastopa namen, da se pri nas olajšajo kolikor mogoče ustanovitve industrijskih podjetij; potem bi Ljubljana lahko to škodo, katera ji po novih prometnih zvezah brez dvoma žuga, utrpela. Po sedanji gospodarski organizaciji v deželi vidimo, da zlasti denarna gospodarska organizacija sili naravnost k podjetnosti. Denarja imamo preveč, ki se ne da drugače porabiti. Sedaj se gaporabi le za hipo-

tekarni kredit. Denar leži, preveč ga je, in to je znamenje zanemarjene revne dežele, in dati odvoda tem denarnim sredstvom, to namerava tudi ta predlog. Naj gospoda moja le to premisli, koliko bi n. pr. že ustanovljena delniška družba „Union“ spravila industrijskih podjetij v tir, ako bi bil ta zakon veljaven. Jaz sem prepričan, da bi se tudi lotila veliko drugih industrijelnih podjetij, kakor je zidala ta veliki hotel, tako pa jo zadržujejo stroški, ki so združeni z ustanovitvijo novih podjetij.

Jaz nečem insinuirati, da se zanemarja nalašč deželo kranjsko in čaka, kdaj bi naš narod izumrl in nastopil drug na njegovo mesto, jaz ne mislim kaj tacega insinuirati, ali gotovo je, da je dežela kranjska zanemarjena in zaradi tega je naša prošnja, katero namerava naš predlog na osrednjo vladu, popolnoma upravičena. In zato, gospoda moja, predlagam, da se predlog upravnega odseka sprejme. (Odobrovanje na levi — Beifall links).

Predlog se glasi:

„Deželni zbor skleni!

C. kr. vlada se naprosi, naj brez odloga izposluje, da se one davčne in pristojbinske oprostitve, ki veljajo za nova industrijska podjetja v Trstu in katastralni občini Milje po podaljšanem zakonu dné 10. avgusta 1895, št. 131 drž. zak., raztegnejo tudi na celo kranjsko deželo.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Luckmann ima besedo.

Abgeordneter Luckmann:

Hohes Haus! Ich möchte es nicht unterlassen, meiner Freude über die Motive, welche der sehr geehrte Herr Bericht-erstatter im Gegenstande vorgebracht hat, Ausdruck zu geben; ebenso kann ich es nur mit Freude begrüßen, daß er auch so warm für die Notwendigkeit der Hebung der Industrie im Lande eingetreten ist. Ich bin ganz der Ansicht und kann nur sagen, daß es absolut notwendig ist, daß die Industrie im Lande sich hebt, weil darin die Bevölkerung ihren Unterhalt und ihren Erwerb finden könnte. Wie heute die Verhältnisse liegen, ist jedoch der Einzelne, wenn er auch vermögend ist, nicht so leicht in der Lage, sich in neue Unternehmungen einzulassen, da besonders in den ersten Jahren neue Unternehmungen mit größter Gefahr verbunden sind; wir sind auf Affoziationen, auf Aktiengesellschaften angewiesen; nun werden aber solche außerordentlich hart durch das neue Steuergesetz getroffen.

Oberflächlich angesehen, wären 10 % vom Reinertrage für Erwerbsteuer nicht übertrieben hoch, allein bei der Bemessung werden dem Reinertrage noch die Passivzinsen von allen sichergestellten Kapitalien oder den Prioritäten, bezahlte Gebühren und hauptsächlich sämtliche bezahlte Steuern zuschlagen und von der so ermittelten sehr erhöhten Summe die Erwerbsteuern bemessen.

Bei der Gründung einer Aktiengesellschaft müssen die Aktienstempel, dann die Kuponstempelgebühren, dann die Gebührenäquivalente u. und endlich die Erwerbsteuer

bezahlt werden, auch wenn kein Gewinn erzielt wurde. Wenn ein Unternehmen einmal fest begründet ist, dann lassen sich die 10 % Erwerbsteuer noch ertragen, obwohl auch die 10 % außerordentlich viel sind von Allem, was dem Gewinne dazugeschlagen wird.

Und zu diesen 10 % Erwerbsteuer kommen noch die Umlagen. Ich bin z. B. aus einer Gemeinde, in welcher 158 % Gesamtumlagen zu zahlen sind, 80 % für die Gemeinde, 40 % für den Landesfond, 7 % für den Sanitätsdistrikt, 4 % für die Handelskammer, 25 % für den Straßenausfluß und 2 % Bezirkszuschlag. Da muß man schon guter Eltern Kind sein, wenn ein neues Unternehmen alle diese Umlagen tragen soll.

Deshalb wäre es sehr wichtig, wenn im Gesetz ein Passus aufgenommen werden würde, der einem neuen Unternehmen eine Schonzeit garantieren wird, bis dasselbe kräftig geworden ist und die Steuern zahlen kann.

Was der hohe Landtag darüber bestimmen könnte, das wäre, daß solche Unternehmungen in der ersten Zeit befreit wären von der Zahlung der Landes- und Gemeindeumlagen, weil kein Land existiert, das den Aktiengesellschaften derartige Steuern auferlegt, als Österreich. In Ungarn und in Deutschland gibt man den Aktien-Gesellschaften $3\frac{1}{2}$ % Steuer frei und was solche mehr verdienen, das unterliegt erst der Besteuerung. Dadurch wird die Courage gehoben, der Unternehmungsgeist gefördert, weil der Unternehmer mäßige Zinsen bestimmt erhoffen kann, während das in Österreich eine absolute Unmöglichkeit ist.

Und noch etwas möchte ich ganz leise erwähnen. Wir sind bezüglich Hebung der Industrie auf den Frieden angewiesen. Wenn es immer nur Kampf und Krieg gibt, so kommen wir nicht weiter. Es ist ja wahr, wir sind mehr verschrien als wir verdienen, aber nichtsdestoweniger muß ich sagen, der nationale Friede ist uns eine absolute Notwendigkeit (Poslanec dr. Šusteršič — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Volivna pravica!“).

Im Übrigen begrüße ich, wie gesagt, den Antrag des hochwürdigen Herrn Berichterstatters resp. des Finanzausschusses mit größter Freude.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Krek:

Se popolnoma skladam s tem, kar se je reklo.

Deželni glavar:

Prosim torej glasovati.

Gospodje, ki so za predlog upravnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka:

17. Priloga 155. Poročilo upravnega odseka glede vseučilišča v Ljubljani.

17. Beilage 155. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Universität in Laibach.

Poročevalec dr. Krek:

Upravni odsek mi je naročil, da priporočim predlog, ki ga imate gospodje tiskanega v rokah. Pripomnim samo, da bi to veliko kulturno delo zahtevalo trajnega in vzajemnega sodelovanja vseh tistih, katerim je to delo na srcu. Majhen kamenček na zgradbi tega velicega doma je ta predlog in mislim, da mi vsled pozne ure ni treba drugega, kakor še enkrat prositi, da naj preidejo gospodje v nadrobno debato in da potem tudi posamezne točke sprejmejo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec grof Barbo ima besedo.

Abgeordneter Graf Barbo:

Hohes Haus! Der Antrag des Herrn Bürgermeisters Hribar, über welchen heute vom Verwaltungsausschusse Bericht erstattet wurde, bezweckt, die Frage der Errichtung einer Universität in Laibach nicht einschlafen zu lassen und darzutun, daß der Landtag nach wie vor sich damit befassen solle und daß er das Seinige beitragen möchte, damit diese Frage einmal ihrer Lösung zugeführt werde.

Freilich dürfen wir uns nicht verhehlen, daß unsere Mitwirkung nur bescheiden sein kann, nachdem diese Angelegenheit im Reichsrate und nicht hier im Landtage endgiltig zu erledigen sein wird; wir dürfen uns weiter nicht verhehlen, daß die Lösung dieser Frage auch mit ähnlichen Wünschen anderer Länder verknüpft ist; wir dürfen uns weiter auch nicht verhehlen, daß eine befriedigende Lösung umso eher erzielt wird, je mehr die Frage aller politischen Motive entkleidet und je weniger der politische Horizont von Leidenschaften verdüstert sein wird.

Ich berufe mich auf die Erklärungen, welche seitens unserer Partei in den Sitzungen vom 11. und 28. Februar 1898 in derselben Frage abgegeben wurden. Heute bin ich in der Lage, in meinem Namen und im Namen meiner Gesinnungsgenossen zu erklären, daß wir daran festhalten, und daher für den Antrag stimmen werden.

Allein es sei mir erlaubt auf einige Worte, welche der Herr Antragssteller bei der Begründung seines selbständigen Antrages ausgesprochen hat, zurückzukommen; und diese seine Worte haben mich veranlaßt, daß ich heute das Wort ergreife.

Der Herr Antragssteller hat einen Apell an das hohe Haus gerichtet, einen Apell dahingehend, für seinen Antrag zu stimmen, indem er auch der Meinung Ausdruck gab, daß die Errichtung einer slovenischen Universität in Laibach einen mächtigen Damm gegen die Germanisierung des Südens bilden würde, was nur im Interesse des Staates (Poslanec Hribar — Abgeordneter Hribar: „Des Reiches!“) nun oder des Reiches, das ist ja ganz alles eins, gelegen sein kann. Wenn der geehrte Herr Antragssteller solche Befürchtungen aussprechen zu müssen geglaubt hat und von diesem Standpunkte aus sich äußern zu müssen glaubte, so wäre ich über das hinweggegangen mit der Überzeugung, daß er sich selbst wohl nicht einer so großen Sorge in Betreff dieses Punktes hingeben könne, allein in seinen

Ausführungen lag eine Beschuldigung, welche er gegen die Deutschen vorgebracht hat, eine Beschuldigung, welche nach ihrem Wortlaute in der Lage ist, alle Deutschen zu verdächtigen, als ob diese weniger loyale österreichische Staatsuntertanen wären, als die Slaven.

Allein, meine Herren, diese Beschuldigung ist nicht gerechtfertigt und sie findet ihre volle Widerlegung in der Geschichte des österreichischen Staates. Einen Radikalismus, welcher über das Ziel hinausgeht, finden wir leider unter allen Nationalitäten; ich finde es aber verfehlt, ja aufrecht gesagt, entschieden ungerecht, für die Ansichten Einzelner ganze Nationen verantwortlich zu machen und mit Beschuldigungen zu kommen. Solche Beschuldigungen provozieren selbstverständlich nur Gegenbeschuldigungen. Die ungerechte Behandlung einer Nationalität fordert die radikalen Elemente innerhalb derselben heraus.

Wir Großgrundbesitzer sind nach unseren Kräften immer für die Erhaltung und Förderung des nationalen Friedens eingetreten, dieses Zeugnis kann uns Niemand verwehren, wer den Verhandlungen des Landtages während der letzten Wahlperiode mit einiger Aufmerksamkeit gefolgt ist, welche Verhandlungen auch in wirtschaftlicher Beziehung äußerst fruchtbringend gewesen sind; wer das hinwegleugnen will, wer dies nicht einsehen will, der hat unsere Bestrebungen nicht verfolgt oder der will die Wahrheit absichtlich nicht erkennen. Wenn nun unsere Bemühungen manchmal schlecht ausgefallen sind, so ist eine das andere Sache, die nicht hieher gehört.

Der Herr Antragsteller hat aber noch einen zweiten Apell an das hohe Haus gerichtet: wir sollen für die Errichtung einer Universität in Laibach stimmen als Freunde des Volkes.

Diesbezüglich kann ich am besten antworten mit den nämlichen Worten, welche ich in der Landtagsitzung vom 28. Februar 1898 gesprochen habe und welche ich mit Erlaubnis des geehrten Herrn Landeshauptmann verlesen möchte. Meine Worte lauteten (bere — lieft):

„Wir haben stets die Rechte der Deutschen in Krain gewahrt und werden auch in Zukunft stets für die Rechte derselben in Krain eintreten, wenn sie angegriffen werden. Wir wahren unseren Standpunkt, ohne aber dadurch im mindesten Feinde der slovenischen Nation zu sein. Wir wünschen und gönnen der slovenischen Nation als solcher ihre kulturelle Entwicklung, welche sie befähigen soll, mit Würde auf den friedlichen Kampfplatz der Völker zu treten, wo jede Nation ihr Bestes zeigt, ohne dadurch die anderen Nationen zu bekämpfen.“

Meine Herren! In unseren Reihen sehen Sie auch die Nachkommen derjenigen, welche das Volk von Krain durch Jahrhunderte geführt haben, es geführt haben nicht nur auf dem Gebiete der Kultur, sondern auch auf dem Schlachtfelde, die in der Verteidigung des Landes und des Reiches zusammen mit dem Volke ihr Blut vergossen haben. Die Nachkommen dieser Männer werden niemals der slovenischen Nation feindlich gegenüberstehen.

Ich und meine Gesinnungsgenossen werden dies niemals vergessen; möge aber auch das slovenische Volk dies niemals vergessen und sein Ohr verschließen gegen böswillige Einflüsterungen, welche ihm etwas anderes vorspiegeln.

Ich glaube, mit diesen Worten antworte ich auch heute am besten auf den Apell des geehrten Herrn Antragstellers und damit will ich schließen.“

(Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Najboljši odgovor, katerega je mogel dati na moj apel gospod predgovornik, je pač njegova prvotna izjava, da bode glasoval s svojimi tovariši za nujnost predloga upravnega odseka. Boljše se ni mogel odzvati mojemu apelu in meni ne preostaja družega, ko da njegove besede, da sem sumičil Nemce na Avstrijskem, toliko popraviti — in sklicujem se pri tem na stenografični zapisnik — da sem razločno izjavil, da o avstrijskem domoljubju častitih gospodov na tej (desni — rechten) strani zbornice nikdar dvomnil nisem in da v tem oziru ne more pasti niti senca suma nanje.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Gospod načelnik ustavovernega veleposestva je izjavil, da bo njegova stranka glasovala za nujnost predlogu upravnega odseka. To tudi jaz z veseljem vzamem na znanje. Ali, gospoda moja, meni se vidi nastopno: Izjava gospodov te stranke za ljubljansko vseučilišče je le bolj teoretičnega pomena, ako se uvažuje, da so ti gospodje na onem mestu, ki je merodajno za rešitev tega vprašanja, vedno glasovali zoper predloge, ki so bili stavljeni glede ljubljanskega vseučilišča. Spominjam se natanko debate, katere se je vršila v tem pogledu decembra meseca 1901, kjer sem tudi, sklicevajoč se na zapisnik deželnega zbora kranjskega, apeliral na ustavoverne veleposestnike in citiral besede, katere je spregovoril v tem pogledu načelnik ustavovernega veleposestva baron Schwegel, v deželnem zboru; kjer sem izrecno povdarjal, da stojimo na stališču soglasnega sklepa deželnega zbora kranjskega. Ali vse ni nič pomagalo. Baron Schwegel je v družbi, — mislim gotovo, čisto natančno pa nisem videl, tudi z grofom Barbotom, — torej v družbi z drugimi nemškimi poslanci, glasoval zoper predlog, katerega sem bil stavil z vsemi jugoslovanskimi poslanci brez razlike strank v državnem zboru. In takrat se mi je zdelo, da gospodje, — naj mi oprostí gospod grof, — igrajo neko dvojno igro v tej zadevi. Eno tukaj v Ljubljani, namenjeno v to svrhu, da se malo pomirijo duhovi zaradi znane politične zveze, drugo pa na Dunaju, kjer tega ni treba in kjer mislijo, da jih čisto nič ne

ženira v tem, da dajo duška svojemu sovraštvu zoper vse, kar je slovansko. Tako se meni zdi. Prosim za to za oproščenje, ali potrebno se mi je zdelo, da konstatiram to tukaj v visokej zbornici. To konstatovanje se mi zdi tudi umestno radi tega, ker bodemo mi, ki hočemo imeti v Ljubljani vseučilišče, po mojih mislih morali zapustiti tisto stališče, katero smo svoječasno zavzeli in iz katerega smo zahtevali, da naj bo to vseučilišče utrakvistično v tem zmislu, da bodo na njem obstojale tudi nemške stolice.

Odkrito priznam, da sem tudi jaz stal svojedobno na tem stališču, in sicer sem stal na tem stališču samo zato, ker sem smatral stališče ustavovernega veleposestva, katero je označil baron Schwegel v tej zbornici, kot odkritosrčno in sem mislil, kakor je mislilo mnogo drugih ravnotaka, da preje dobimo zaželjeno vseučilišče, ako napravimo to koncesijo. Danes moram reči, da nimam nobenega upanja več, da bodo gospodje nas kedaj na odločilnem mestu, to je na Dunaju, podpirali v našem stremljenju; prepričem sem ravno o nasprotnem, in reči moram, da jaz danes nikakor ne bi mogel biti več zato in cela katoliško-narodna stranka ne stoji danes več na stališču, da bi se napravilo v Ljubljani nemško-slovensko vseučilišče, ampak mi vsi smo na stališču, da je edino pravo, da se ustanovi čisto jugoslovanska univerza, univerza, na kateri ne bodo imeli drugi jeziki pravice, kakor tisti jeziki, ki se govoré med Jugoslovani, osobito slovenski in hrvatski jezik. To je stališče, na katerem stojimo in na katerem bomo odslej vztrajali tudi zato, ker se bojimo, da bi bila velika nevarnost utrakvistična, slovensko-nemška univerza zaradi tega, ker se je bati, da se naenkrat taka univerza prelevi v čisto nemško univezo. — Na vse zadnje pa tudi vemo, kaj je naučni ministr in tudi ministrski predsednik večkrat poudarjal v državnem zboru, da se utrakvistične univerze ne obnesejo. Vsaj vidimo sami, — ni mi treba navajati družega, kakor zadnje izgredé v Inomostu, kjer so se vršili krvavi pretepi, da naši časi niso zato, da se ustanovljajo narodno mešana vseučilišča. Taka vseučilišča niso tla za mirno znanstveno delo, temveč le tla za narodne prepire, spore in pretepe, in zaradi tega, gospoda moja, tudi s tega stališča, smo za to, da bodi vseučilišče v Ljubljani čisto slovansko vseučilišče, in prepričani smo, — vsaj zdaj stojimo očitvidno v Avstriji pred velikimi izpremembami, — mi smo prepričani, da če se bodemo bojevali z železno voljo in brezobzirno eneržijo, bomo tudi ta ideal dosegli. (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links).

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec grof Barbo ima besedo.

Abgeordneter Graf Barbo:

Der geehrte Herr Vorredner hat uns, speziell aber dem Herrn Baron Schwegel und mir vorgeworfen, als ob wir ein Doppelspiel treiben wollten; ich muß diesen Aus-

druck, obwohl Herr Abgeordneter Dr. Šusteršič schon von vornherein dafür um Verzeihung gebeten hatte, ganz energisch zurückweisen; ich habe es nicht notwendig, ein Doppelspiel zu treiben, sei es schon hier oder sei es in Wien, das bleibt sich ganz gleich; für ein Doppelspiel werde ich mich nicht hergeben, das habe ich nie getan und werde es nie tun, weil es eines Mannes unwürdig ist.

Was unsere Haltung im Reichsrate anbelangt, so kann ich konstatieren, daß der Fall de facto anders war. Es ist von einer slovenischen Universität gesprochen worden und nicht von einer Universität derart, wie sie seinerzeit beantragt worden ist; zweitens war dies ein Dringlichkeitsantrag und wir waren gegen den Antrag auf dringliche Behandlung, wie wir überhaupt gegen jede Dringlichkeit gestimmt haben, weil diese nach unserem Erachten nur die Obstruktion bezweckte. Ich weiß nicht, ob ich damals gegen die Dringlichkeit gestimmt habe oder nicht, aber es ist von allen Parteien gegen die Dringlichkeit gestimmt worden, weil man in solchen Angelegenheiten nicht erkennen konnte, ob dies nicht nur ein Obstruktionsantrag sei; aber wie gesagt, ich weiß es nicht für bestimmt, ob ich gerade gegen diesen Antrag gestimmt habe; es ist aber eine ganz andere Frage, ob man gegen die Dringlichkeit ist oder ob man in merito gegen einen Antrag stimmt.

Ich kann Sie, meine Herren, nur versichern, daß auch Herr Baron Schwegel ganz die gleiche Haltung eingenommen hat aus denselben Gründen, wie ich sie heute angeführt habe.

Aber noch etwas darf ich nicht unberücksichtigt lassen, und es sei mir gestattet, nur ganz kurz noch darauf zurückzukommen.

Heute hat der Herr Abgeordnete Dr. Šusteršič erklärt, daß er nicht mehr auf dem Standpunkte steht, wie er dies seinerzeit im Landtage dargetan. Jetzt will er eine südslawische Universität in Laibach haben und keine utraqwistische mehr; das ist nun eine ganz andere Frage. Was für ein Urteil man sich darüber bilden soll, was für Folgen dies besonders in wissenschaftlicher Hinsicht haben könnte, diese Frage überlasse ich anderen Faktoren. Wenn aber Herr Dr. Šusteršič die Errichtung einer Universität in Laibach schädigen will, so ist der Weg, den er jetzt eingeschlagen hat, nach meiner Meinung der beste.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Oglasil sem se pravzaprav samo za dejanski popravek in konstatiram, da tisti nujni predlog, ki je bil 6. decembra 1901 v razpravi v državni zbornici, ni bil noben obstrukcijski predlog. To je bilo v tistej dobi Körperberjevega ministrstva, ko je bila obstrukcija Mladočehov suspendirana, in takrat ni nihče nameraval s tem predlogom obstruirati in tudi nihče s tem predlogom obstruiral ni. Torej je to prazen izgovor, da so gospodje veleposestniki zato glasovali proti predlogu, ker je bil to obstrukcijski

predlog. Sklicujem se na stenografične zapisnike državnega zbora, iz katerih jasno izhaja, da to ni bil noben obstrukcijski predlog.

Abgeordneter Graf Barbo:

Ich bitte um das Wort zu einer faktischen Berichtigung.

Landeshauptmann:

Der Herr Abgeordnete Graf Barbo hat das Wort zu einer faktischen Berichtigung.

Abgeordneter Graf Barbo:

Ich habe nicht ausdrücklich gesagt, daß dies ein Obstruktionsantrag war, ich habe aber gesagt, es war ein Dringlichkeitsantrag, welcher vermutlich, wie alle Dringlichkeitsanträge, überhaupt zu Obstruktionszwecken eingebracht wurde. Ob nun der Antrag betreffend die Errichtung einer slovenischen Universität in Laibach die Obstruktion bezweckte oder nicht, das weiß ich nicht genau, das bleibt sich auch ganz gleich; dringlich ist diese Frage gewiß nicht zu lösen gewesen. Ich weiß auch nicht, ob Baron Schwegel und ich, wie ich schon früher betont habe, gegen oder für die Dringlichkeit gestimmt haben; aber, wenn wir gegen den Antrag gestimmt haben, so ist dies nur vom Gesichtspunkte der Dringlichkeit aus geschehen, oder weil die Begründung desselben vielleicht mangelhaft war. Wie und ob wir in Bezug auf die Dringlichkeit gestimmt haben, erinnere ich mich heute, wie gesagt, nach vier Jahren nicht mehr.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Krek:

Braniti mi predloga upravnega odseka, proti kateremu pravzaprav nihče ni govoril, ni treba, samo toliko omenim, da je tukaj ta predmet silno malo sposoben, da se pri njem povdarja pomirjevalna vloga, katero so baje igrali nemški veleposestniki.

Moje prepričanje temeljem stenografskih zapisnikov deželnega zbora žalibog ni tako. Tudi vprašanje, koliko goji kaka stranka patrijotizem, ne spada v današnjo debato. Pač pa moram konstatirati, da je stališče upravnega odseka, in jaz kot poročevalec moram to povdarjati, da je pri nas nujno treba velikega kulturnega znanstvenega središča. Mi namreč moramo biti prepričani, da duševno obzorje naših velikih talentov nazadnje uspeva v kurjevaški, malostni dnevni politiki in duševni sužnosti in odvisnosti od dnevnega časopisja; talenti se ne morejo razvijati, ker jim manjka bodrila.

S tega stališča priporočam še enkrat predlog upravnega odseka in predlagam, da se preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Gospodje, ki so za prehod v nadrobno razpravo, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in torej prosim gospoda poročevalca, da uvede nadrobno razpravo.

Poročevalec dr. Krek:

Menim, da mi ni treba prečitati posameznih predlogov (Klici: — Ruže: „Ni treba!“) in torej jih bom samo sklical in prosim, da se sprejmejo, kakor so tiskani.

Točka 1.!

(Obvelja. — Angenommen.)

Točka 2.!

(Obvelja. — Angenommen.)

Točka 3.!

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Schweitzer ima besedo.

Poslanec dr. Schweitzer:

Med korporacijami, katere so v tej točki naštet, pogrešam ene, namreč Leonove družbe. Ker je ura že primeroma pozna, ne bodem opisoval njenega znanstvenega delovanja, ampak povdarjam le to, da je družba po svoji strukturi in po svojih pravilih izključno znanstvena, in zadostovalo bode, ako se samo sklicujem na družbino publikacijo dr. Kosovo: „Arhiv za zgodovino Slovencev“. Mislim, da gospodje ne bodo ugovarjali temu, ako predlagam, da naj se v tej tretji točki po besedi „Pravnik“ dostavita še besedi „Leonova družba“.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Krek:

Nisem hotel nekako pro domo sua govoriti, zato nisem v odseku predlagal, ker predlaga dr. Schweitzer. Povdarjam pa sedaj, da je Leonova družba res spravila na dan največjo slovensko znanstveno publikacijo in tudi sicer po svojem strogo znanstvenem delovanju zasluži biti vmes med temi korporacijami. Zato se pridružujem nasvetu gospoda predlagatelja in prosim, da ga visoka zbornica sprejme.

Deželni glavar:

Prosim sedaj glasovati in sicer najprej o predlogu gospoda poročevalca oziroma o tretji točki predlogov, kakor je tiskana v prilogi 55.

Gospodje, ki so za ta predlog, izvolijo vstati.

(Obvelja — Angenommen.)

Sprejet in sedaj pride dodatni predlog gospoda poslanca dr. Schweitzerja, da se po besedi „Pravnik“ dostavi še „Leonova družba“.

Gospodje, ki so za ta dodatek, izvolijo vstati.

(Obvelja — Angenommen.)

Je tudi sprejet in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

18. Priloga 156 **Poročilo upravnega odseka gledé uvoza živine iz tujih dežel.**

18. Beilage 156. **Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Einfuhr von Vieh aus fremden Ländern.**

Poročevalec Mejač:

Visoka zbornica! Da naš kmetijski stan propada, to mi bode gotovo vsakdo priznal. Zato se mi vidi zadeva, o kateri imam poročati, za naše kmetijsko prebivalstvo jako važna. Gre se namreč za to, ali se ima mejna zaprtina proti uvozu tuje živine, osobito proti uvozu iz Italije, Rusije in balkanskih držav še ohraniti, ali naj se ta zaprtina odpravi in pusti prosti uvoz živine iz teh držav, v katerih razsajajo razne živinske kužne bolezni.

Povdarjati moram pred vsem, da je bil najni predlog gospoda tovariša Povšeta, ki ga je stavil vsled soglasnega sklepa kluba, kateremu pripada, povsem potreben v obrambo in varstvo najvažnejših interesov našega kmetiškega ljudstva. Izrečno povdarjam kot zastopnik kmetijskega ljudstva, da ima naše kmetijstvo le v živinoreji še malo zaslombo, da je to še edina mala bilka, katere se naše kmetijstvo še oprijemlje in da, ako mu to bilko vzamete, bode brez vse dvojbe omagalo in propadlo.

Jasno je kot beli dan, da ta njegova opora velja kot pomoč le do tedaj, dokler bode živina obvarovana raznih živinskih kužnih bolezni in bode imela tudi primerno ceno.

Zadnji čas jeli so se oglašati zastopniki mest in obrtnij, osobito pa mesarji, z zahtevo pri ministrstvu, da naj se tuji živini dovoli prosti uvoz v našo državo. Gospod tovariš Povše je kot predlagatelj nujnega predloga že v svojem utemeljevanju jasno na podlagi uradnih podatkov dokazal, kako slabo je v navedenih tujih državah skrbjeno za živinozdravstvene razmere in ministrstvo samo je moralo konstatirati na prašičih upeljanih iz Italije prašičjo kugo. Uradno je dokazano, da v Rusiji in balkanskih državah vedno razsajajo razne živinske bolezni. Ni mi treba obširno tega dokazovati, vsaj je vse to prepričljivo in natančno dokazal gospod predlagatelj v svojem utemeljevalnem govoru, kjer je stvarno dokazal gola, neovrgljiva dejstva! Navedem naj le nekatere dokaze, ki spričujejo, kako treba biti opreznim, ker bi se res po tuji živini zamogle zanesti kužne bolezni med našo živino. Prav te dni bilo je čitati v časopisih o neki izjavi ministra v Bavarskem zboru, ki je dotičnim interpelantom odgovoril:

„Uvoz prasičev iz Italije je absolutno izključen, ker po uradnih obvestilih razsaja v Italiji zelo hudo prašičja kuga.“

Usojam si staviti vprašanje, ali ni naše kmetijstvo že dovolj trpelo, ali mu hočete napolniti zadnjo čašo z grenkim pelinom; ali niso naši kmetovalci imeli že dovolj britkih izkušenj in škod vsled prašičje kuge, katere v naših krajih preje ni bilo in se je zanesla le po prašičih, vpeljanih iz Srbije in Rumunije.

Kmetijski listi so svojedobno dokazali, da se je prav po tej prašičji kugi, zanešeni k nam iz tujine, povzročilo več sto milijonov kron škode našim živinorejcem.

Vprašam le, ali naj po govedih, ki se hoče k nam vpeljati iz Rusije, dobimo še grozno govejo kugo, ki je bila svojedobno pravi strah naših živinorejcev in katero smo tedaj ravno iz Rusije dobili.

Pri roki imam uradno knjigo, v kateri je čitati uradno poročilo cesarske državne uprave, kako grozno je razsajala goveja kuga po Bosni pred letom 1878, ko je Avstrija zasedla to deželo. — Tiste čase bilo je treba novi bosanski vladi večletnega truda, mnogo napora in samo ob sebi umevno, ogromnih denarnih žrtev, da se je zadržala ta kuga, ki je Bosni povzročila grozno škodo. Cele vasi, celi kraji bili so brez govedih, ker je vsa goved vsled kuge pocepala.

Vprašam, ali naj mi kranjski kmetovalci mirno čakamo, da se take nesreče priklatijo tudi k nam? Nikakor ne! Kmetovalci zahtevamo, da se te nesreče zabranijo, ker smo prepričani, da bi bile smrtni udarec za naš stan.

Prepričan sem in tako gotovo tudi vsak kmetovalec, da je gospod tovariš Povše kot zastopnik kmetskega ljudstva, kot strokovnjak, ki pozna potrebe, ljudstva storil le svojo dolžnost in zato smo vsi z njim kot en mož, ker sili nas v to varstvo našega največjega vira naših itak skromnih dohodkov.

Želimo pa tudi, da se konsumentom nudi zdrava hrana po primernih cenah; zato je predlagatelj tudi nasvetoval predlog, da kakor država, tako tudi dežela pospešujta našo živinorejo, da bomo zamogli domači mestni trg v zadovoljnost konsumentov oskrbovati. Dolžnost države in dežele bodi da z vsemi mogočimi sredstvi pospešujete živinorejo.

Ta sredstva so: Izdatne podpore kmetijski družbi in zadružni zvezi, premovanje govedih, telic, krav in bikov, predavanja potovalnih učiteljev in živinozdravnikov, naprave vzornih hlevov in vzornih svinjakov, dokler takih ni, naj bi se dala kmetovalcem prilika, da si iste zamorejo ogledati v gošpodinjski šoli (Marijanišče) v Ljubljani.

Končno naj še omenim, da naša živinoreja napreduje, kar nam sledeče številke dovolj jasno kažejo.

Na Kranjskem se je naštelo:

l. 1890. govedi 227.613 —

l. 1900 — 253.839;

l. 1890, prašičev 94.985 —

l. 1900 — 107.836, torej tekom 10 let nad 26.000 več govedi, in tekom 10. let skoraj 13.000 več prašičev; to je pač lepa pomnožitev, ki pa se ob ugodnih razmerah tekom tekočih deset let lahko podvoji.

Sicer pa naj se le mesni trg uredi. Bodite uverjeni, da je živine v Avstro-Ogerski dovolj, vsaj se je približno za 1000 milijonov kron izvozi, toraj jasni dokaz, da je domače živine več kot dosti za domači konsum.

Skleпам to svoje utemeljevanje z besedami moža, ki živi med kmetijskim ljudstvom in pozna njegovo bedo; on pravi:

„Kmet je na robu propada, izjeme so bele vrane. Naj bi se gledalo sedaj v tako neugodni jeseni in zgodnji zimi, koliko naš kmet trpi, potem se bo o njegovem trudu pač drugače sodilo!“

Pristavljam še: Kdor ima srce za obstoj kmetijskega stanu, ta mora pritrditi, da je sleherni poslanec dolžan zanj povzdigniti svoj glas in da je ni sile, kateri bi se v tem pogledu uklonili zastopniki kmetijstva v tej visoki zbornici!

Po soglasnem sklepu upravnega odseka predlagam:

„Deželni zbor skleni:

I. Odredba državne vlade, ki dopušča, da prihaja iz Italije, ki je okužena s prašičjo kugo, v našo državo uvoz prašičev, je naši prašičereji silno kvarna. Zato zahtevamo, da se temu uvozu zopet zapro naše meje.

II. Deželni zbor nujno prosi, da se pod nikakimi pogoji ne odpravi dosedajna mejna zaprtina proti živini iz Rusije in balkanskih držav, ter da državna vlada skrbno ščiti pri sklepanju trgovskih pogodb našo živinorejo, to najvažnejšo panogo našega kmetijskega gospodarstva.

III. Državna vlada se prosi, da z izdatnimi državnimi podporami pospešuje razvoj in napredek vseh vrst naše živinoreje tako, da bo domača živinoreja kar najbolje zmožna obskrbovati ves domači trg in tudi še znaten del razpolagati za izvoz. —

S tem je rešena tudi peticija ljubljanske mearske zadruge.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci ki se strinjajo s predlogi upravnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka:

19. Priloga 157. Poročilo upravnega odseka glede uravnave vipavskih voda.

19. Beilage 157. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Regulierung der Wippacher Flüsse.

Poročevalec Arko Franc:

V imenu upravnega odseka imam poročati o zadevi uravnave vipavskih voda. Jaz predloga ne bom nadalje utemeljeval, ker se je o tej zadevi že veliko razpravljalo v zbornici, in le predlagam, kar mi je naročil upravni odsek nasvetovati namreč (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da nemudoma poskrbi za popolnitev že izgotovljenih načrtov za uravnavo vipavskih voda, ter zanesljivo že v prihodnjem zasedanju predloži deželnemu zboru zakonski načrt v končno sklepanje.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki so za ta predlog, izvolijo obsestati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka:

20. Priloga 158. Poročilo upravnega odseka glede javnosti bolnišnice v Postojni.

20. Beilage 158. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend den Deffentlichkeitscharakter des Spitals in Adelsberg.

Poročevalec Arko Franc:

V imenu upravnega odseka poročam o prošnji zdravstvenega zastopa postojnskega, da naj bi deželni zbor pooblastil deželni odbor izposlovati od c. kr. deželne vlade kranjske okrožni bolnici v Postojni pravico javnosti.

Tiskano poročilo imate pred seboj in torej bi bilo le tratenje časa, ako bi v stvari kaj nadaljnega govoril in zatorej predlagam:

„Visoki deželni zbor skleni pooblastiti deželni odbor, da izposluje od c. kr. deželne vlade kranjske okrožni bolnici v Postojni pravico javnosti.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s predlogom, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka:

21. Priloga 159. Poročilo upravnega odseka o uvrstitvi občinske ceste „Cegenca“ med okrajne ceste.
21. Beilage 159. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Einreihung der Gemeindestraße „Cegenca“ unter die Bezirksstraßen.

Poročevalec Arko Franc:

Dalje mi je poročati o prošnji županste v Budanje, Planina in Šturje na Vipavskem za uvrstitev občinske poti „Cegenca“ med okrajne ceste. Ta zadeva še ni dovolj jasna, da bi bilo mogoče upravnemu odseku sklepati. Zato je sklenil predlagati:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja županste v Budanje, Planina in Šturje za uvrstitev občinske poti „Cegenca“ med okrajne ceste odstopa se deželnemu odboru z naročilom, da zasliši o tem okrajni cestni odbor vipavski in v prihodnjem zasedanju deželnega zbora o poizvedbah poroča.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki so za ta predlog, izvolijo obsedeti. (Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka:

22. Priloga 160. Poročilo upravnega odseka o prošnji posestnikov iz Mavrnika in drugih v občini Žiri gledé neke ceste.
22. Beilage 160. Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Besitzer von Mavrnitz und anderer aus der Gemeinde Saurach in betreff einer Straße.

Poročevalec Arko Franc:

Poročati imam o prošnji posestnikov iz vasi Mavrnik, Suhi dol, Lučne, Žirovski vrh in Podlesc občine Žir v zadevi neke ceste. Tudi o tej zadevi ni upravni odsek imel zadosti podatkov, da bi bil mogoče končno o njej sklepati, in zato je prišel do zaključka, da predlaga visoki zbornici:

„Deželnemu odboru se naroča, da zasliši v tej zadevi okrajni cestni odbor idrijski in da odpošlje na lice mesta deželnega tehnika, ki naj se o stvari natančno informira. V prihodnjem zasedanju naj o stvari poroča deželnemu zboru.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s predlogom upravnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka:

23. Priloga 161. Poročilo upravnega odseka glede vodovoda v Rakitniku.
23. Beilage 161. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Wasserleitung in Rakitnitz.

Poročevalec Franc Arko:

Dalje mi je poročati v imenu upravnega odseka o prošnji gospodarskega odbora v Rakitniku, občine Slavina, da naj bi se odposlal deželni tehnik, ki bi napravil potrebni načrt za vaški vodovod in v to svrhu pregledal dotični studenec in izvršil vse potrebne poizvedbe.

Iz tega je že dovolj razvidno, da tudi to vprašanje ni dovolj jasno in da upravni odsek ni imel na razpolago vseh potrebnih podatkov.

Zato je sklenil predlagati (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da takoj, ko nastopi za preiskovanje studencev primeren čas, odpošlje deželnega tehnika na lice mesta, ki naj se natančno pouči o množini in kakovosti vode in legi dotičnega studenca, in ako so dani vsi pogoji za napravo vodovoda, naj deželni stavbni urad do prihodnjega zasedanja napravi potrebni vodovodni načrt in stroškovnik, in o celi zadevi naj deželni odbor poroča v prihodnjem zasedanju deželnega zbora.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in sedaj pride na vrsto še zadnja točka:

24. Priloga 162. Poročilo upravnega odseka gledé kuhanja žganja iz figove drozge.
24. Beilage 162. Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend das Branntweimbrennen aus Feigenmeiße.

Poročevalec Franc Arko:

Zadnje, kar imam poročati, je poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu poslanca Ivana Božiča, zadevajoč kuhanje žganja iz figove drozge.

To zadevo je gospod tovariš poslanec Božič že natančno pojasnil in mislim, da ni več potreba nobenega pojasnila.

Upravni odsek predlaga (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

C. kr. vlada se pozivlje, razveljaviti ukaz c. kr. finančnega ministrstva z dne 21. avgusta 1905., št. 56.658, izdan dogovorno s kralj. ogrskim finančnim ministrstvom, s katerim se kmetovalcem zabranjuje kuhanje figovega žganja iz doma pridelanih fig.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

C. kr. deželni predsednik Schwarz:

Vsled Najvišjega povelja Njegovega c. kr. Apostolskega Veličanstva presvetlega cesarja izrekam, da je z današnjim dnem deželni zbor vojvodine kranjske odložen.

Im Allerhöchsten Auftrage Seiner Majestät des Kaisers erkläre ich den Landtag des Herzogtums Krain für vertagt.

Deželni glavar:

Sklepam sejo. Prihodnja seja se bo naznanila gospodom poslancem, kadar bo zopet sklican deželni zbor!

Konec seje ob 4. uri popoldne. — Schluß der Sitzung um 4 Uhr Nachmittag.

Článek první. —

Prvního dne v měsíci květnu...

Prvního dne v měsíci květnu...

Článek druhý. —

Prvního dne v měsíci květnu...

Článek třetí. —

Prvního dne v měsíci květnu...

Článek čtvrtý. —

Prvního dne v měsíci květnu...

Prvního dne v měsíci květnu...